

MASTEROPPGAVE

Det er i møte med andre vi fortsetter å bli til og relasjoner skapes –en kvalitativ undersøkelse av ansattes erfaringer med relasjonsbygging til ungdom på en akutt institusjon i barnevernet.

Ane Lorentzen

Dato 29.04.2022

HSPSA40616 Master i psykososialt arbeid- helse- og sosialfaglig yrkespraksis

Avdeling for helse og sosialfag

Høgskolen i Østfold avd. Fredrikstad

*«En av de beste investeringene vi kan gjøre
i andres menneskers liv,
er å sette av tid.
Tid til å lytte,
tid til å dele tanker,
erfaringer og bare være til stede».*
– Moen (2016)

FORORD

Det er en nyttig erfaring å skrive en masteroppgave. Det er en lang prosess, med mange opp og nedturer. Det har vært mange stunder med glede og mange stunder fylt med tvil om dette i det hele tatt er gjennomførbart. Det har vært en god erfaring å oppleve mestring ved å strukturere hverdagen slik at man kommer i mål med prosjektet man har startet. En avgjørende faktor for min del har vært alle menneskene rundt meg som har heiet meg frem til mål. Disse menneskene har gitt meg råd, tips og troa på at jeg klarer å få det til. Likevel er jeg meget fornøyd med egen innsats med å komme i mål og kunne levere en ferdigstilt masteroppgave.

Jeg vil først og fremst takke informantene som har deltatt i prosjektet som har gjort det mulig å gjennomføre masteroppgaven. Jeg opplever takknemlighet for å få lov til å høre og få ta del i hvordan andre opplever sin arbeidshverdag. Det har gitt meg mye læring og en større forståelse i arbeidet med masteroppgaven.

Jeg vil også takke min familie for motivasjon, støtte og hjelp i en lang prosess. De har heiet på meg hele veien. Uten dem ville ikke jeg kommet i mål. TAKK!

Så vil jeg takke venner som har tatt hensyn og gitt uttrykk for at de er der for meg hele veien. Takk til de som har tatt seg tid til å lese igjennom oppgaven og gitt tilbakemeldinger.

Til slutt ønsker jeg å takke min veileder Anna Lydia Svalastog.

SAMMENDRAG

En akuttplassering utenfor hjemmet kan for ungdom oppleves som en uoversiktlig situasjon. Plasseringen kan vare lenger enn først tenkt og det kan skape usikkerhet rundt tap av sosialt nettverk og hvordan livet vil bli. Nye mennesker å forholde seg til, ulike rutiner og nødvendighet av å måtte bo på institusjon kan for mange ungdommer være en overveldende situasjon. Bakgrunn for valg av temaet, relasjoner mellom ansatte og ungdom på en akuttinstitusjon, er at relasjonens betydning kan ha en dypere effekt som verktøy i miljøterapi enn hva som kommer frem i dagens praksis. Ungdom med erfaringer fra institusjonsplassering rapporterer at de trenger mer omsorg og gode relasjoner. Imidlertid rapporteres det for stort behandlingsfokus, ungdommene ønsker å bli forstått og bli hørt. Et godt forhold til de ansatte kan gjøre at de føler seg tryggere.

Hensikten med denne oppgaven er å gi en dypere forståelse for relasjoners rolle på akutte barnevernsinstitusjoner. Videre vil denne studien belyse et perspektiv på barneverntjenesten for å få en dypere forståelse av dagens praksis. I tillegg vil ansattes erfaringer og deres egne narrativer bli presentert med belysende eksempler.

Første ledd i analysen har vært å nærlese og tolke materialet opp mot problemstillingen og forskningsspørsmålene. Det har ledet til funn av temaer og videre arbeid med å identifisere belysende eksempler. Funnene har ledet frem til: begrepet relasjon, det å komme i posisjon, relasjonsbrudd, kompetanse hos ansatte, konsekvenser av å ikke etablere relasjon og ungdommens plasseringstid.

Analyseresultat for oppgaven er i korte trekk:

1. Usikkerhet rundt praksis kan påvirke relasjonen negativt når ansatte møter ungdom som har behov for behandling.
2. Begrepet relasjon er ikke tydelig nok avgrenset eller definert til at det blir et håndfast verktøy i miljøterapi.
3. Konsekvensene av å ikke etablere relasjon fremstår som mer skadelige enn et planlagt relasjonsbrudd.
4. Ansattes erfaringer er ikke i samsvar med ungdommens uttrykte behov på en institusjon.

SØKEORD: Akutt barnevern, Psykososialt arbeid, Relasjoner, Sosialt nettverk, Barne- og ungdoms psykiatri, Barnevernets historie, Akuttplassering, Relasjonsbygging

ABSTRACT

Residential emergency care placement can be experienced as a confusing situation for youth. The placement can last longer than first thought and it may create uncertainty about loss of social network and how life will turn out. Relate to new people, different routines and the necessity of living in an institution can be overwhelming for the youth. The background for choosing the topic, relationships between employees and youth in an emergency child welfare institution, is that the significance of relationships can have a deeper effect as a tool in milieu therapy, than what emerges in current practice. Youth with experiences from emergency care placements, reports the need of more care and good relationships. However, they report too much focus on treatment, as the youth wishes to be understood and heard. A good relationship with the employees can make them feel safer.

The purpose of this thesis is to provide a deeper understanding of the role of relationships in emergency child welfare institutions. Furthermore, this study will shed light on a perspective on the child welfare service, to provide a deeper understanding of current practice. In addition, employees' experiences and their own narratives will be presented, as well as illustrative examples.

The first part of the analysis has been to read closely and interpret the material in relation to the question of issue and the research questions. This led to findings of themes and having to identify illustrative examples. The findings led to the themes: the concept of relationships, getting in position, termination of relationship, competence in employees, consequences of not establishing a relationship and the youth's time of placement.

In short the analysis results for the thesis are:

1. Uncertainty about practice can negatively affect the relationship when employees meet youth in need of treatment.
2. The concept of relationship is not defined clearly enough, or defined to become a tangible tool in milieu therapy.
3. The consequences of not establishing a relationship appear to be more harmful than a planned termination of relationships.
4. Employees' experiences are not in accordance with the youths expressed needs at an institution.

Keywords: Emergency child welfare, Psychosocial work, Relationships, Social network, Child and youth psychiatry, Child welfare history, Emergency care placement, Building relationship

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	8
1.1 Bakgrunn for valg av tema	10
1.2 Tidlige endringer i prosessen.....	11
1.3 Studiens formål og problemstilling.....	11
1.4 Begrepsavklaring og avgrensninger i oppgaven.....	12
1.5 Mitt psykososiale ståsted.....	13
1.6 Oppgavens disposisjon	14
2.0 VITENSKAPSTEORI OG METODE.....	15
2.1 Vitenskapsteoretisk retning.....	15
2.2 Fenomenologi og hermeneutikk	15
2.3 Narrativer – betydningsfulle fortellinger	17
2.4 Refleksivitet.....	18
2.5 Validitet	19
2.6 Etske refleksjoner.....	20
2.7 Utvalg av informanter og utfordringer knyttet til dette	21
2.7.1 Presentasjon av informantene	22
2.7.2 Intervjuguide	23
2.7.3 Gjennomføring av intervjuet.....	23
2.7.4 Transkribering og koding.....	24
2.8 Metodisk refleksjon	25
3.0 AKTUELL FORSKNING	27
3.1 Det er i møte med andre vi lærer oss selv å kjenne	28
3.2 Omsorg kan sees relasjonelt	31
3.3 I samhandling med andre kan endring skje.....	33
3.4 Relasjonsarbeid i akuttsammenheng.....	35
3.5 Faktorer som kan påvirke relasjonsarbeidet.....	37
3.6 Sosial kapital og sosialt nettverk	40
4.0 BARNEVERNET OG BARNE- OG UNGDOMSPSYKIATRIEN	42
4.1 Barnevernsinstitusjoner i Norge	42
4.2 Nye endringer – barnas rettigheter.....	44
4.3 Politiske føringer og organisering.....	44
4.4 Relasjoners betydning.....	45
4.5 Barne- og ungdomspsykiatriens historie	46
4.6 Psykodynamisk arbeidsmodell.....	47
5.0 AKUTTPLASSERINGER OG DE SOM BOR DER	49
5.1 Rammer for barneverntjenesten.....	49

5.1.1 Hva sier ungdommene selv at de har behov for, og hva sier de ansatte?	51
5.2 Kort om en akutt plassering i institusjon	51
5.3 Statistikk – andel akuttplasseringer i Norge.....	53
5.4 Tiltak ved akuttplassering for ungdommer	53
5.5 Traumer og psykisk uhelse	54
5.6 Behandling under en akuttplassering.....	56
5.7 Tilknytnings teori	57
6.0 ANALYSE OG DISKUSJON AV BELYSENDE EKSEMPLER.....	60
6.1.1 Begrepet relasjon.....	60
6.1.2 Å komme i posisjon eller det å skulle etablere relasjoner.....	62
6.1.3 Relasjonsbrudd.....	65
6.1.4 Kompetanse i relasjonsarbeid	69
6.1.5 Hva skjer nå man ikke etablerer relasjon	71
6.1.6 Tidsperspektiv	73
6.1.7 Positive og negative erfaringer fra praksis.....	76
6.2 Min rolle i analysedelen	78
7.0 OPPSUMMERENDE RESULTATER.....	79
7.1 Kommunikasjon, veiledning og samfunn.....	79
7.2 Omsorg	80
7.3 Endring.....	80
7.4 Tid.....	81
7.5 Følelser	82
7.6 Konsekvenser for psykososial praksis	82
8.0 AVSLUTNING	84
9.0 LITTERATURLISTE.....	86
10.0 VEDLEGG.....	92

1.0 INNLEDNING

22% av barn og unge har i løpet av ett år vært utsatt for minst 4 forskjellige typer mishandling og omsorgssvikt. Da kan det være nødvendig med en akutt plassering, noe som av de unge oppleves både uoversiktlig og stressende. Barn i kontakt med barnevernet har betraktelig dårligere psykisk helse enn andre barn. De står også i større fare for å utvikle emosjonelle- og atferdsmessige utfordringer. Det er derfor avgjørende å skjerme disse sårbare unge for flere traumer noe som krever kompetanse fra voksne som jobber rundt de unge, samt at de har god traumekunnskap og relasjonsforståelse (Jarmin et al., 2020, s. 14). Enkelte institusjoner kan synes som kun driver med oppbevaring av de unge og dessverre så viser det seg at selv ved institusjoner med tilsynelatende god metodikk, etterlyser de unge voksne som forstår deres perspektiver, bedre omsorg og gode relasjoner (Barneombudet, 2020, s. 8).

Vi kan ikke unngå relasjoner i møte med mennesker da vi alle er i en relasjon til det vi opplever, føler, sanser og erfarer (Jensen & Ulleberg, 2019, s. 58). I varme og forståelsesfulle relasjoner lærer og utvikles barn og unge best og i jobb med de unge er det de voksnes ansvar å bygge gode relasjoner. Det handler om voksnes evner til forståelse, empati og ikke minst til å ha selvinnsikt. Selv om de unge stritter i mot med alt de klarer er det vi voksne som må sørge for eventuelle endringer og ta ansvaret for kvaliteten på relasjonen (RVTS, u.å.). Vi vil i løpet av livet kunne møte mange ulike mennesker, mennesker med ulike behov og ulike situasjoner og det vil være vanskelig å unngå at vi etablerer relasjoner med en eller flere vi møter. Hvilke definisjoner kan være til hjelp for å forstå kompleksiteten i en relasjon? Hvilken betydning har relasjoner for oss som mennesker, og hvordan kan vi møte ungdom på en måte så de opplever forståelse, tillitt og trygghet fra voksne?

Spurkeland (2018) beskriver relasjoner som meningsfylte og varige møter som kan føre til avgjørende betydning for mennesket det gjelder. Han viser til opplevd verdi for menneskene som deltar i relasjonen, og at det ikke bare kan sees som sosiale funksjoner (Spurkeland, 2018, s. 25). Spurkelands forståelse av relasjoner kan legges til grunn for denne studien. I tillegg kan relasjoner være en betegnelse som omhandler kvalitativt ulike mellommenneskelige forhold (Sommerfeldt 2019). Det kan være varig, eller kortvarig, på vondt og på godt, men blir i nåtidens dagligtale gjerne forstått implisitt i positiv forstand (Sommerfeldt, 2019, s. 177). Spurkeland (2018) skriver om varige møter, og på en akutt institusjon vil ikke dette være varig som i en lang relasjon. Likevel ønsker jeg å benytte dette som en av grunnstenene for studien, da akuttplasseringer kan vise seg å strekke seg utover tenkt tid og det er det enkelte møtet som har betydning, samt relasjonen som oppstår, ikke varigheten på den.

Meningsfull kommunikasjon med andre, ivaretagelse av hensikten med å møtes er det Røkenes & Hanssen beskriver som relasjonskompetanse (2012, s. 10-11). I psykososialt arbeid forstås profesjonsutøvelsen som et arbeid som skal ivareta hele mennesket (Skjærbæk & Nissen, 2014, s. 13). Dette møtet krever noe av oss, det krever blant annet kunnskap og erfaring. Arbeid på en akutt barnevernsinstitusjon handler om å bidra til endring i en vanskelig situasjon. Å vise forståelse kan for mottakeren virke positivt på relasjonen fordi det skaper tillit, og dette kan igjen være med å skape endring (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 27).

Barneverntjenesten er oppdragsgivende og gir rammene for tjenesten jf. lov om barnevernstjenester og skal til enhver tid etterstrebe å yte tjenester for «Barnets beste» § 4.1. (Barnevernsloven, 1993). Oppfatningen av hva som inngår i begrepet barnets beste endrer seg over tid, og vil gi ulik oppfatning ut ifra hvilket fagperspektiv man ser det fra skriver Kvaran (2009). Ungdom er avhengige av sine omgivelser, og hendelsene som skjer her og nå vil kunne skape grunnlaget for videre utvikling (Kvaran, 2009). De er avhengige av at de som tar beslutninger som kan ha innvirkning på deres liv gjør dette på best mulig måte. Det bør være en sammensatt vurdering (Kvaran, 2009).

Forandringsfabrikken (2021, s. 16) legger frem resultater fra 2009-2021, og det er mange likheter i svarene til tross for et tolvårs tidsspenn. Siden 2009 har ungdom som bor på barnevernsinstitusjoner gitt råd til hvordan tiltak bør være på intuisjonen for at de skal føle trygghet og nytte. Ungdommene har delt sine ønsker og erfaringer med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og med nasjonale myndigheter (Forandringsfabrikken, 2021, s. 16). Forandringsfabrikken (2021, s. 113) viser til resultater der ungdommene forteller at en god relasjon til en ansatt er et element de setter pris på. Videre forteller de at de har et behov for å føle at de ansatte bryr seg om dem og er glad i dem. Voksne som gode omsorgspersoner, som vil at barna skal ha det bra er viktig. Det handler om hvordan den ansatte mestrer å skape trygghet, samt vise kjærlighet og omsorg overfor ungdommen. I en god relasjon tør den voksne å vise sine følelser og dele egne erfaringer slik at ungdommen kan føle seg trygg (Forandringsfabrikken, 2021, s. 118).

Jeg undres hvordan rolleforståelse, erfaring og kompetanse vil påvirke møtet mellom ansatte og ungdommene? Er ansatte i barneverntjenesten bevisst sin rolle i møte med ungdom og hvilken effekt dette kan ha? Rammen for de relasjonene jeg ønsker å undersøke er akuttinstitusjon i barnevernet. Det handler om ungdom i krise og den ansatte som skal yte hjelp. Relasjoner kan ha ulik karakter, men i denne studien er det dilemmaene som kan oppstå under en akuttplassering, og rammene som er med på å forme relasjonen jeg ønsker å se nærmere på. Min studie kan være til interesse innen forskningsfelt som undersøker

betydningen av relasjoner ved akuttplassering i et psykososialt perspektiv. Det dagsaktuelle temaet innen barnevern er som beskrevet ungdommenes stemme og hva de ønsker i sitt liv på en institusjon (Forandringsfabrikken, 2021). Nyten av denne oppgaven vil være å bedre forstå ansattes erfaringer i psykososial praksis, samt muligheten til å benytte dette som utgangspunkt for videreutvikling av tjenesten.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg er utdannet vernepleier og har jobbet mye med ungdom tidligere, men i skolesammenheng. Gode relasjoner har alltid vært en faktor for min del for å lykkes med relasjonsbyggingen med mennesker jeg har møtt. Det har ofte vært ungdom som har hatt ulike utfordringer, men hvor en stødig og trygg relasjon har vært et verktøy som har fungert. Så startet jeg å jobbe på en akuttavdeling i barnevernet, en helt ny arena med helt andre typer utfordringer. Det som fanget min interesse tidlig på denne arbeidsplassen, var ansattes forhold til relasjonsarbeid med ungdommene. Det ble sagt tidlig da jeg startet på avdelingen at jeg måtte tenke på at det kom til å bli et relasjonsbrudd for ungdommen. Av den grunn skulle man ikke bli så dypt involvert at det ble enda et vanskelig relasjonsbrudd for den unge. Mine tanker da jeg startet på oppgaven var at hele systemet bygger på tillit, både mellom personal og ungdom, og ungdom og personal. For å kunne gi et annet menneske omsorg, tillit og trygghet, dukket spørsmålet opp om hvordan man gjør det uten å etablere en relasjon? Jeg lurte på hva konsekvensene er av å ikke etablere relasjoner. Gjør det noe med måten ansatte møter ungdommene på hvis de hele tiden tenker at dette ender i nok et relasjonsbrudd?

Min interesse for relasjoner i profesjonsutøvelse ble skapt over tid. Jeg undret meg over hva de ansatte som jobber med ungdom som er akuttplassert tenker om sin relasjon til ungdommen? Hvilke typer relasjoner etablerer de, eller unngår de å etablere relasjonen med ungdommen? Hvilke erfaringer har de ansatte og hvilke tanker rundt møtet med ungdom og hvordan relaterer de til dette? For denne oppgaven tror jeg utsagnet som nå blir presentert var en hovedbakgrunn for mitt valg av tema: *Det ble gjentatte ganger sagt i jobbsammenheng at ansatte skulle komme i posisjon til ungdommen, men ikke etablere noen varig relasjon. Dette for å ta hensyn til at ungdommen allerede hadde med seg relasjonsbrudd og ansatte skulle ikke lage flere vonde brudd for ungdommen.* For å forsøke å finne ut hvordan dette kunne forstås og hva det kan innebære i praksis så har jeg valgt å presentere barne- og ungdomspsykiatriens fremvekst, samt se på institusjonshistorien i lys av dagens retningslinjer i barnevernet og mitt psykososiale ståsted. Ønsket med oppgaven er å belyse og gi en større

forståelse av hvordan en mer gjennomtenkt forståelse av relasjoner bør etableres i akuttarbeid i barnevernet.

1.2 Tidlige endringer i prosessen

Da forskningsprosessen startet ble det fort endringer i arbeidet. Ønsket var i utgangspunktet å undersøke konsekvensene av retningslinjen som omhandlet: *at ansatte skulle komme i posisjon til ungdommen, men ikke etablere noen varig relasjon, for slik å ta hensyn til at ungdommen allerede hadde med seg relasjonsbrudd og at ansatte derfor skulle unngå å lage flere vonde brudd for ungdommen.* Jeg begynte med å undersøke hvor dette som ble gjentatt flere ganger i jobbsammenheng stod nedskrevet. Dette utgangspunktet ble også presentert for informantene. Det opplevdes for meg som at alle var enige i at ungdommene som ble plassert på en akutt institusjon hadde med seg mange relasjonsbrudd allerede. Det skulle derfor ikke etableres varig relasjoner med ungdommene, slik at ungdommene ikke fikk flere vonde brudd enn nødvendig. Informasjonsskrivet viser dette tydelig.

Jeg startet med et ønske om å finne ut hvor retningslinjene i barnevernet har sitt utspring og hvordan det er å jobbe med ungdommer uten å skulle etablere en varig relasjon. Jeg leste forskning, NOU`er, lovverk, forskrifter, kompetansekrav og veiledere på feltet, men ingen steder fant jeg det jeg søkte (Bufdir, 2020), (Bufdir, 2020), (Bufdir, 2014), (Barnevernsloven, 1993), (Rettighetsforskriften, 2012), (Kunnskapsdepartementet, 2021). Det fantes heller ingen forskning som støttet at man ikke skal etablere relasjoner fordi det blir et brudd og ungdommene skal ikke ha flere. Ingen teorier støttet at flere relasjonsbrudd gjorde skade. Studiens mål ble endret til å se nærmere på ansattes erfaringer og opplevelser av relasjon til ungdom på en akuttinstitusjon.

Jeg har tenkt mye i etterkant på hva det var som gjorde at min oppfatning ble slik. Det var min forståelse som gjorde at jeg hadde oppfattet det slik. Mitt psykososiale ståsted og min psykososiale praksis passet ikke sammen med hvordan barnevernet jobbet. Det er vanskelig å gi et entydig svar når temaet er så komplekst, men spørsmålene har fulgt meg gjennom prosjektet.

1.3 Studiens formål og problemstilling

Denne studien skal belyse ansattes forståelse og erfaringer av hva relasjoner kan være på en akuttinstitusjon, og hvordan de opplever sin jobbhverdag i lys av relasjonsbygging. Rammene for barneverntjenesten blir presentert for å se muligheter og utfordringer for relasjonsbygging.

Hvordan former rammene arbeid med relasjoner? Hva betyr relasjoner for den ansatte og jobben den ansatte har, og hva gjør det med måten de ansatte møter ungdommene på? En akutt plassering kan oppleves krevende for både ungdommen, familien og barnevernsansatte som er involvert i prosessen.

Problemstillingen for oppgaven er:

Hvilke erfaringer har barnevernsansatte med relasjonsbygging til ungdom som er akutt plassert i barnevernet?

Forskingsspørsmål:

- Hvilke konsekvenser kan det få å ikke etablere en relasjon i møte med ungdom som er akutt plassert i barnevernet?
- Hvilken betydning har relasjoner i akuttarbeid?

1.4 Begrepsavklaring og avgrensninger i oppgaven

Studien er avgrenset til å omhandle ansattes erfaringer og opplevelser med relasjoner og relasjonsbygging med ungdommene som bor på akuttinstitusjon. Dette for å få frem erfaringer fra ansatte om hvordan de møter ungdommer som er akutt plassert i barnevernet og hvilke dilemmaer dette kan skape.

Sommerfeldts (2019) definerer relasjoner som å gi omsorg samt bry seg om og ta vare på andre. I denne oppgaven defineres begrepet relasjon som en betegnelse på ulike mellommenneskelig forhold, det kan være kortvarig eller langvarig, positivt eller negativt. Jeg ønsker å benytte meg av Sommerfeldts (2019) definisjon.

Det vil gjennom oppgaven benyttes både barn, unge og ungdommer som begreper. Barnevernets aldersspenn er fra 0-18 år. På akuttavdelingen hvor studien er gjennomført er alderen på ungdommene som blir plassert 12-18 år. Det vil i noen avsnitt bli presentert teori som bygger på barns utvikling og psykologiske utviklingstrekk. Dette for å få et bilde på hvor komplekst mennesket er og hva som må ligge til grunn for å kunne få et psykososialt perspektiv på hvordan relasjonsbygging kan være.

Traume kan defineres som episoder som emosjonelt ikke er allerede innebygd i psyken (Skårderud & Sommerfeldt, 2016). Traumatet er ikke hva som fysisk eller psykisk har skjedd, men effekten hendelsen har på vedkommende som har opplevd det. Det krever kompetanse og miljøterapeutisk tilnærming hos de ansatte når de skal møte ungdommer som har traumer (Skårderud & Sommerfeldt, 2016).

Omsorg er et stort begrepet og som tidvis kommer opp i oppgaven når jeg skriver om ivaretagelse av ungdommene på akuttavdeling. Greve (2016) beskriver omsorg som å sørge om eller sørge for, med kjærlighet. Når vi setter omsorgsbegrepet sammen med profesjonsbegrepet vil begrepet profesjonell omsorg bety noe annet. Omsorgen man har tilegnet seg gjennom utdanning gjør at man som profesjonell har teori og praktisk kunnskap om omsorg. Som profesjon utøver får du tillitt fra omgivelsene og samfunnet til å utøve praksis på en forsvarlig måte (Greve, 2016).

1.5 Mitt psykososiale ståsted

Psykososialt arbeid blir definert på ulike måter og hva det innebærer vil kunne variere utfra ulike profesjoner. Svalastog, Kristoffersen & Lile (2019, s. 18) viser til bredden og variasjonen i faget psykososialt arbeid hvor begrepet psykososialt er sammensatt av to deler; psyko- og sosialt. De to delene kan gi en antagelse om at menneskets indre liv kan henge sammen med menneskets sosiale liv (Svalastog et al., 2019, s. 18). Utgangspunktet for psykososialt arbeid er at livet har mange dimensjoner og deler som må sees i sammenheng da de påvirker hverandre. Helheten som Kirkengen & Næss (2017, s. 19) referer til er samspillet mellom fenomenene kropp, sosialt, mentalt og åndelig som gir en helhet. Disse dimensjonene kan påvirke og skape hverandre. Videre viser de til Elling Ulvestad, som sier at budskapet fra immunologi, endokrinologi, nevrovitenskap, genetikk, epigenetikk og psykologi viser ikke kun tette forbindelser mellom funksjon og materialet, men viser en likhet mellom tiltak og strukturer som er individtilpasset for å beskytte integriteten hos mennesket (Kirkengen og Næss, 2017, s. 20).

Skærbæk & Nissen (2014, s. 13) vektlegger at det er mange perspektiver som er nødvendige for å kunne få en helhetlig forståelse av et annets individs situasjon. I begrepet psykososialt arbeid vil også tjenestemottakerens egen forståelse av sin livssituasjon, historie og ressurser inkluderes for å få et helhetsperspektiv. Kort sagt er kompetanseutvikling av psykososial forståelse knyttet til å kunne utforske og utvikle kunnskapen som utspiller seg i samhandling mellom tjenesteyteren og tjenestemottakeren. Når det mennesket som er i behov av hjelp blir møtt med annerkjennelse og det oppstår et samarbeid med den aktuelle fagkompetansen. Det kan erkjennes i møte at hvert enkelt menneske har kunnskap og at kunnskapen er begrenset, vil det kunne oppstå ny kunnskap som kan komme til nytte for tjenestemottakeren og tjenesteyteren (Skærbæk & Nissen, 2014, s. 13). Vi har blitt som vi har blitt på grunn av våre tidligere opplevelser og erfaringer. Vår utvidelse av forståelsesrammen vil gi større perspektiv (Kirkengen & Næss, 2017, s. 15).

Kort oppsummert er utgangspunktet for psykososialt arbeid at livet har mange dimensjoner og deler som må sees i sammenheng da de påvirker hverandre. I arbeid med ungdommer som er i en krise, vil nettopp det å se delene i sammenheng være essensielt for å se en helhet. Bevissthet rundt sin egen rolle og egne erfaringer vil i møte med ungdommen kunne ha påvirkning på møtet. I praksis vil det kunne gi noen årsaksforklaringer til hvorfor ungdommene velger slik de gjør, eller at ulike behov melder seg som ikke har grunnlagsforklaring i nåtid, men i fortid. Oppfattelse av helhet vil kunne gi muligheter for å gi rett hjelp til rett tid. Evne til å være kritisk til maktforståelsen, og ha et psykososialt fokus på forholdet mellom individ og samfunn vil kunne utvide forståelsesrammen til den ansatte som jobber med ungdommer. Er du som ansatt bevisst på makten du ta med deg inn i relasjonen? Er det en påvirkende faktor til at relasjonen blir asymmetrisk?

Kirkengen & Næss (2017, s. 19) bruker begrepet biopsykososialt arbeid som begrep fra et perspektiv som tar utgangspunkt i en forståelse av at det fysiske og det psykiske er i tett kontakt.

Min erfaring er hvis man har det ugreit psykisk så kan det komme uforklarlige somatiske plager i tillegg. Det vil kunne bidra til forståelse og forklare en del om man tok seg tid til å se, høre og forstå hele mennesket. Det er ofte grunner til at ting er som de er, eller at man velger som man gjør. Det høres kanskje veldig lett ut når det blir presentert slik, og det er ikke hensikten. Jeg tror det krever tid, relasjon, tillit og modighet fra begge parter for at en slik psykososial praksis skal fungere. Hva er det som legger grunnlaget for relasjonen? Er man bevisst nok egen rolle? Vet man hvilke elementer som påvirker en relasjon, positiv eller negativt? Min erfaring som vernepleier i barneverntjenesten og med en psykososial tilnærming til praksis har jeg en opplevelse av at dette kan være virkningsfullt.

1.6 Oppgavens disposisjon

I kapittel 1 presenterer jeg mine utgangspunkter. Det gir en innledning til oppgaven, presentasjon av hensikten og formålet med studien, problemstilling, begrepsavklaring og mitt psykososiale ståsted. Kapittel 2 tar for seg metode og vitenskapsteori, etiske overveielser og vitenskapelige kvalitetskrav. Kapittel 3 presenterer aktuell forskning. Kapittel 4 presenterer barnevernet og barne- og ungdomspsykiatrien. Målet med kapitlet er å gi sammenheng og en dypere forståelse av materialet i analysen. Kapittel 5 presenterer akuttplassering. I kapittel 6 kommer analyse og belysende eksempler fra materialet. Kapittel 7 og 8 knytter aktuell forskning sammen med belysende eksempler fra materialet.

2.0 VITENSKAPSTEORI OG METODE

2.1 Vitenskapsteoretisk retning

Det er viktig for meg å understreke at relasjonene som undersøkes i denne studien er relasjonene som oppstår mellom ansatte og ungdommer på en akuttinstitusjon. Mine erfaringer er at disse relasjonene er i stadig endring, og at ulike ungdommer krever ulik tilnærming. Det er ikke slik at det er en fasit på møtene eller hva som er sant eller rett. De ansatte vil vektlegge ulike områder og ha ulike perspektiver på tilnærmingen og forskjellige forståelser for samme situasjon hos ungdommen utfra hvilken fagutdanning og erfaring de har (Johanson, 2016). I denne studien har jeg ønsket et vitenskapsteoretisk grunnlag som tar høyde for flere forståelser og som kan vise verdi i å belyse relasjonen fra flere perspektiver for til slutt å kunne få en helhetlig forståelse (Johanson, 2016).

2.2 Fenomenologi og hermeneutikk

Fenomenologi kan sees som interesse for å forstå sosiale fenomener utfra informantenes perspektiver og videre beskrive verden slik de opplever den, gitt at den virkelige virkeligheten er den mennesket oppfatter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). Ved å avkorte intervjuet til den opplevde betydningen av informantens livsperspektiv har fenomenologien hatt relevans for avklaring av forståelsesrammene i det kvalitative forskningsintervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015). Thomassen (2020, s. 104) presenterer fenomenologi som en inspirasjonskilde når fenomenologi blir brukt som en kvalitativ forskningsmetode. Metoden kan anvendes til å utforske informantenes subjektive perspektiver. Slik jeg oppfatter Thomassen (2020, s. 104) er det erfaringene som gir kunnskapen i verden. Kunnskap kan være den direkte opplevelsen vi får av det vi møter og erfaringene dette gir oss. Ved å benytte semi-strukturerte intervjuer vil jeg kunne ta del i erfaringene og kunnskapen de ansatte har i møte med ungdommen.

Forforståelse er et begrep som stammer fra fenomenologien (Johanson, 2016). Det handler om å reflektere rundt egen forforståelse, slik at strategien for å se og gripe et fenomen som noe eget og noe som er utenfor ens egne begrensede forutsetninger. Forståelseshorisonten eller forforståelsen beskriver Johannessen et. al (2016, s. 35) som noe alle som forsker har, når man skal undersøke et fenomen. Alle mennesker har en forforståelse, våre erfaringer og kunnskap om virkeligheten bruker vi til å forstå alt det som skjer rundt oss. I denne

sammenheng vil min forforståelse kunne påvirke hva jeg observerer (Johannessen et. al. 2016, s. 35).

Ønsket med studien har vært å ha en fenomenologisk tilnærming til fenomenet relasjon i akuttarbeid. Det er en spesifikk relasjon, her menes relasjonen som oppstår mellom en ansatt og en ungdom på en akuttinstitusjon. Relasjonene kan ha ulike karakter, men den fysiske og lovmessige rammen for relasjonen er lik. Studien forsøker å vise dilemmaene som kan oppstå i rammen for relasjonsbygging. Det er trukket ut spesifikk teori sett i sammenheng med materialet som kan bidra til meningsdannende funn. Forståelse av relasjonen utfra informantenes perspektiver og hvordan de opplever relasjoner i sin arbeidshverdag. Fenomenologien har bidratt til avklaring av forståelsesrammen og gitt konteksten for oppgaven. Er det slik at informantenes livsverden og det de ser som meningsfylt, hvilke verdier og holdninger de har vil ha innvirkning på relasjoner på arbeidsplassen? Klarer vi som mennesker å skille profesjonell og privat livsverden tydelig fra hverandre? Er grensene tydelige nok om hva som kreves at tas med på jobb og hva som bør «ligge igjen hjemme»?

Hermeneutikk omhandler tolkning av tekster. Hvis man skal tolke noe hermeneutisk vil det si å gjøre noe som er uklart eller uforståelig til noe som er meningsbærende (Gilje, 2020, s. 189). Johanson (2016) beskriver hermeneutikk som et perspektiv som kan fange opp det situasjonsbestemte. Der det også er rom for flere forståelser, som ser en verdi i å belyse et fenomen fra ulike vinkler for å få et mer helhetlig bilde.

Gadamer uttrykker at mennesket er grunnleggende hermeneutisk i sin tilnærming til omgivelsene ved at vi prøver å fortolke det vi ser, at vi går utfra at det finnes en forståelse man tolker noe gjennom, en forståelseshorisont og hvordan horisontsammensmeltning er en forutsetning for å forstå (Isaksen, 2019, s. 20).

Den hermeneutiske prosessen kan altså ses som en aktiv dialog mellom forsker og tekst, mellom del og helhet og mellom forforståelse og forståelse. Spørsmålene utvikles og endres i en kontinuerlig dans mellom forsker, tekst og teori. Denne dansen innebærer også en balanse mellom engasjement for og involvering i teksten og en mer distansert og analytisk holdning. (Johanson, 2016, s. 6)

I denne oppgaven har jeg valgt ut ulike sitater fra informantenes historier og tolket disse i min forståelse, erfaring og kunnskap om relasjoner i akuttarbeid. Det blir stilt spørsmål om forskningen ved bruk av hermeneutisk tilnærming til materialet, det kan ende opp med en subjektiv synsing. Erkjennelse av forskerens subjektivitet er en nødvendighet og en forutsetning for forskningen skriver Johanson (2016). Hva vi ser etter, hvordan og hva som

blir tolket gjør at vi blir oppmerksomme på egen posisjon og hvordan det påvirker forskningen (Johanson, 2016). Ved at jeg presenterer min forståelse og ståsted vil leseren lettere kunne følge mine tolkninger.

Det er ikke uproblematisk å anvende begge vitenskapsteoriene samtidig. Både hermeneutikken og fenomenologien har sider som er uforenlige, kanskje spesielt synet på forforståelsens verdi i forskning, og hvilke muligheter vi har til å sette forforståelsen til side når vi skal forske på noe. I fenomenologien er forforståelsen noe vi kan prøve å sette til side, men i hermeneutikken er forståelsen noe vi tolker gjennom. Merleau-Ponty (1908-1961) mente at en fullstendig reduksjon av verden ville være umulig, da mennesket allerede er i verden (Johanson, 2016). Johanson (2016) viser til at vi kan endre måten vi ser verden på og at det er en mulighet å se verdens eksistens før man har utviklet en teoretisk forståelse av hvordan verden er.

Slik jeg ser det er poenget for begge tilnærminger å få best mulig resultat. Fenomenologien gir muligheten til å komme så nært fenomenet relasjon som mulig, oppleve fenomenet i seg selv. Hermeneutikken kan gi en kvalifisert tolkning av materialet. Derfor presenterer jeg mine erfaringer, bakgrunn og faglige utgangspunkt slik at du som leser kan følge mitt vitenskapsteoretiske grunnlag gjennom oppgaven.

2.3 Narrativer – betydningsfulle fortellinger

Med bakgrunn i problemstillingen om ansattes erfaringer med relasjoner i akuttarbeid i barnevernet ser jeg det som relevant å velge en kvalitativ metode. Kvale & Brinkmann (2015, s. 20) skriver at det kvalitative forskningsintervjuet ønsker å forstå verden gjennom intervjuobjektene øyne. Målet er å få frem betydningen av menneskers erfaringer og avdekke deres opplevelser av verden (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Den metodiske strategien som er valgt er semistrukturerte intervjuer. Denne metoden ivaretar muligheten til å få informantens narrativ og gir meg som forsker mer fleksibilitet til å kunne stille oppfølgingsspørsmål underveis, og med dette kanskje få en mer naturlig flyt i fortellingene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Det opplevdes som friere og informantene fikk fortelle om sine erfaringer og opplevelser rundt relasjoner. Dette kan også åpne for muligheten til å gjøre en fenomenologisk analyse. Narrativer er meningsdannende; det binder sammen våre livsløp og kan gi handlinger mening (Pedersen, 2012, s. 251). Vi orienterer oss på grunnlag av fortellingene vi forteller. Forestillinger og fortellinger om handlinger i fortid gir våre nåværende handlinger retning og mening. Vi finner mening i våre liv gjennom å se våre

handlinger gjennom fortellingene, som samsvarer med hvordan vi opplever oss selv. Fortellinger er ikke bare historier vi forteller, vi lever dem også skriver Pedersen (2012, s. 251).

Huby & Langsholt (2019, s. 205) beskriver et narrativ som en rekke av hendelser som har skjedd over tid, og hvordan hendelsene kommer frem via interaksjonen, diskusjonen og noen ganger konflikten som oppstår mellom mennesker som har ulike virkeligheter. Disse menneskene har ulike ståsteder, ulik bakgrunn, forståelse og alle har sin egen historie som er personlig (Huby & Langsholt, 2019).

Fenomenologien gir oss nemlig muligheten til dette: når andre forteller sin historie kan jeg som forsker gripe menneskets erfaringer og hvordan erfaringen i seg selv har essens samt hvordan man som forsker kan trenge igjennom kjernen av den menneskelige erfaringen for å se resultater med annet blikk. Sannheter eller erfaringer gir nærhet eller forklaringer til det vi lurar på.

2.4 Refleksivitet

Refleksivitet beskriver Olsen, Paulsberg & Toreld (2019, s. 331) slik: når refleksjonen er refleksiv innebærer det at vi i refleksjonen har et tydelig fokus på oss selv og vår rolle som medskaper av den situasjonen vi analyserer. Det å være refleksiv er med andre ord noe mer enn å bare skulle reflektere over egen situasjon, hendelse, følelse eller lignende. Det ligger en forutsetning til stede for at jeg som yrkesutøver er åpen for og i stand til å være kritisk og reflektere over egen utøvelse, og det inkluderer meg som person og eget habitus (Olsen, Paulsberg & Toreld., 2019, s. 331). Det var viktig for meg å belyse ovenfor meg selv hva jeg ville. Hvilken forståelse hadde jeg med meg inn i forskningen og hvordan skulle jeg håndtere dette i møte med andre som mulig ikke hadde samme oppfattelse som meg? Ville det bli vanskelig å ikke engasjere seg for mye i informantenes svar under intervjusituasjonen? Det vil være naturlig å nevne Neumann & Neumann (2012) som skriver om refleksivitet i forskningsprosessen. Forskerens forutsetninger og tolkningsrammer og hvordan dette setter betingelser for den kvalitative metodetradisjonen.

Innenfor klassisk fenomenologi er forforståelse et viktig begrep og det å gjøre seg bevisst sin forforståelse er avgjørende for forskningsresultatet (Johannessen et. al. 2016, s. 35). For min del kan man si at min forforståelse handler om kompetanse, opplevelser og erfaringer jeg har med meg fra tidligere relasjonsarbeid i mitt liv. Det var viktig å være bevisst at vi kan ha ulike forståelser av hva relasjon kan innebære, men igjen var ikke jeg «satt» nok i

systemet til å ha blitt farget av hvordan dette skulle være på en akutt institusjon. Likevel har bevisstheten rundt hva som er viktig for meg vist seg å ikke være like viktig for andre. Jeg hadde ikke vært ansatt lenge i barnevernet og arenaen var ny for meg. Dette gjorde nok at jeg var mer åpen for det informantene hadde å fortelle, at jeg hadde en følelse av at de satt på svarene og ikke jeg. Det at jeg er lite kjent på feltet ser jeg som en styrke da jeg ikke tar det for gitt at vi forstår det samme. En risiko som man som forsker skal være seg bevisst er kun å søke etter årsaken til det som skal forskes på, istedenfor å stille seg åpen, utforskende og undrende skriver Isaksen (2019 s. 22).

Når man arbeider med hermeneutiske tolkningsstrategier legges det vekt på å avklare hvilke perspektiver man benytter i sine tolkninger (Johanson, 2016). Viktige perspektiver i denne oppgaven er med på å forme mine analyser, hvor narrativer og utvalgte utsagn fra informantene er tolket i lys av min kompetanse og erfaring fra arbeid i akutt barneverntjeneste, dette i lys av min forståelse. De ulike sitatene er satt i temaer og presenteres som belysende eksempler i kapittel seks.

2.5 Validitet

Når det forskes på kvalitative fenomener kan man benytte begrepet intersubjektivitet (Jacobsen, 2013, s. 144). Det innebærer at det nærmeste man kommer sannheten, når vi ser på sosiale fenomener, er at flere personer er enstemmige i at noe er en rett beskrivelse. Det vil si at jo flere som er enige om at den beskrivelsen er riktig, jo sannere er konklusjonen (Jacobsen, 2013, s. 144). Ved å spørre informantene de samme spørsmålene og presentere deres svar vil leseren kunne se om intersubjektiviteten er sterk eller svak. I denne studien er det få informanter så det vil være en svak intersubjektivitet i oppgaven.

Situering vil si å være plassert i forhold til noe og noen. Det å være bevisst på egen «plass» i studie vil kunne styrke prosjektets validitet (Neumann & Neumann, 2012). Det kan være en svakhet i denne studien at jeg har valgt å intervju informanter på tidligere arbeidsplass. Deres opplevelse av min spørremåte, samt rammen av vår tidligere relasjon vil kunne påvirke informantenes svar.

Valg av kilder og deres nærhet til temaet relasjoner har en sterk gyldighet i denne studien. Det er førstehåndskilder. Det er kartlagt hvilken kompetanse de ulike informantene har og utvalget representerer ulike fagdisipliner for å få variasjon i ulike perspektiver. Informasjonsinnhenting fra flere uavhengige kilder gir en gyldig beskrivelse av begrepet relasjon beskriver Jacobsen (2013, s. 149). Overførbarheten eller generaliseringen av en

kvalitativ studie av en art som denne vil nok være vanskelig. For det første er det informantenes erfaringer og opplevelser som kommer frem og dette vil ikke være generelt. For det andre er det få enheter som har blitt undersøkt og formålet med undersøkelsen er heller å forstå og gå i dybden på begreper og fenomenet relasjon i en bestemt kontekst. Likevel nevnes det at deres erfaringer og opplevelser blir knyttet opp mot og drøftet i forhold til relevant forskning og teoretiske perspektiver som kan si noe om erfaringene til informantene i dagens kunnskapsstatus.

Informantene fikk tilsendt de transkriberte intervjuene og jeg ønsket en tilbakemelding på om det var noe de ønsket å endre/fjerne eller legge til i intervjuet. Alle informantene godkjente intervjuet i sin helhet. Validering opp mot annen empiri og teori er vanskelig da relasjoner i akutt barnevern er lite forsket på. Jeg har sett på forskningsprosjekter som er gjennomført og mye av det min studie viser kan gjenkjennes i andre lignende studier.

2.6 Etiske refleksjoner

I all forskning er det etiske perspektivet viktig å reflektere over. Etikk kan defineres som et sett av moralske prinsipper hvor prinsippene har sitt utgangspunkt fra moralsk tankegang. Hva er riktig og god handling og hva vil konsekvensene kunne bli av våre handlinger skriver Langdridge (2006).

Det ble ved studiets oppstart søkt om og innvilget tillatelse fra Norsk senter for forskningsdata (NSD), se vedlegg. Behandlingen av datamateriale som har blitt håndtert i denne forskningsprosessen er i overensstemmelse med forskningsetiske retningslinjer. Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har vedtatt forskningsetiske retningslinjer som har blitt hyppig brukt i planleggingen av denne studien (www.etikkom.no) (Johannessen et. al, 2016, s. 85). Åpenhet, etterprøving og kritikk er en av retningslinjene, faglig bedømmelse, fabrikkering og forfalskning samt god henvisningsskikk for å nevne noen som går under punktene for forskerfelleskapet (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). Videre er det tatt hensyn til retningslinjene som omhandler hensyn til personer (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). *Samtykke* til å delta i forskningen. Det var et etisk valg at informantene fikk skriftlig informasjon om studiet tilsendt per e-post, herunder at deltagelsen var *frivillig* og at de når som helst kunne trekke seg fra studien uten å oppgi grunn for dette. Det ble sendt ut informasjonsskriv og samtykkeskjema i forkant for at informantene skulle kunne gi et *informert samtykke*. *Formål* med intervjuet ble tydelig beskrevet og informert ved deltagelse. Informantene fikk også

opplyst at *anonymiteten* ble ivaretatt. Jeg ønsket at informantene skulle kjenne seg trygge på at det de sa ikke kunne spores tilbake til dem, samt at formålet med intervjuene var kun materiale til masteroppgaven. Anonymiteten er sikret ved at dialekter er omgjort til bokmål, ulike navn og stedsnavn, institusjonsnavn som blir nevnt er utelatt. Informantene fikk tilsendt sitt intervju etter transkribering, hvis endring/fjerning/feil kunne de gi tilbakemeldinger om dette. Godkjenning av eget intervju vil gi informanten eierskap til intervjuet, tryggheten ved å vite at de har muligheten til å endre, trekke eller fjerne gjør noe med åpenhet og trygghet i intervjusituasjonen. *Lagring av forskningsmaterialet* blir slettet ved prosjektets slutt.

Problemstillingen var i utgangspunktet at akuttansatte jobber hele tiden med tanken: Det blir et relasjonsbrudd. Hvordan påvirker det måten man møter ungdommene på? Dette ble endret til: Hvilke erfaringer har barnevernsansatte med relasjonsbygging med ungdom som er akuttplassert i barnevernet?

Grunnen til endring var etter en etisk vurdering hvor jeg ble usikker på om jeg ga signaler om noe negativt før jeg visste hva resultatene ville vise. Var jeg for bastant på at alle ansatte tenkte slik? Dette hadde jeg ikke forutsetninger for å vite. Kanskje min bevissthet rundt temaet var større enn andres. Jeg konkluderte med å spille mer åpent.

2.7 Utvalg av informanter og utfordringer knyttet til dette

Etter at jeg valgte metode innsnevret jeg temaene og bestemte meg for å ha semistrukturerte spørsmål i intervjuene. Når spørsmålene skulle utformes måtte jeg tenke igjennom hvordan min forforståelse ville ha innvirkning på spørsmålene, samt om jeg var åpen for ny forståelse eller om jeg var på leting etter bekreftelse på det jeg allerede kunne noe om.

Min fartstid i barnevernet er særdeles kort. Med det ante jeg lite om hvor få akuttinstitusjoner som eksisterte på det private markedet da jeg startet på oppgaven. Med tanke på at dette er samfunnsforskning ble det raskt avgjort at jeg ikke skulle ta kontakt med avdelingsledere for å innhente informanter. Jeg var klar på å ikke intervju på egen arbeidsplass, da dette kunne påvirke svarene til informantene og svekke troverdigheten til studiet. Underveis i prosessen opplevde jeg at det var vanskeligere å få tak i informanter enn først antatt. Det endte i at jeg valgte informanter fra tidligere arbeidsplass. Jeg måtte tenke nøye igjennom hvilken påvirkning det kunne få at informantene hadde kjennskap til meg fra tidligere. Ville de svare annerledes hvis de ikke visste hvem jeg var fra før? Det kan tenkes, men det kan også sees slik at de vet hvem de snakker med og åpner seg mer til en de vet hvem er. Jeg prøvde å lage en stemning som ga rom for åpenhet allerede fra når informasjonsskrivet

ble sendt ut. Jeg informerte nøye til informantene at materialet kun skulle benyttes til oppgaven og at anonymiteten er ivaretatt. Jeg sa også før intervjuene at jeg var nysgjerrig i deres erfaringer og opplevelser, og ikke var på søken etter et fasit svar.

I utvelgelsen av informanter så ble kriteriene noe endret for å få dekket behovet for nok informanter. Det var en forutsetning at jeg fant noen som kunne svare på temaet og som hadde jobbet miljøterapeutisk med ungdom som var plassert akutt. Tilgjengeligheten på disse informantene var særdeles liten da jeg ikke tok kontakt med ledelse for bistand til videreformidling av prosjektet. For å opprettholde anonymitet for informantene velges det å ikke oppgi hvor jeg henvendte meg.

Metoden som ble brukt for å få tak i informantene kalles av Johannessen et. al (2016, s. 119) snøballmetoden. Metoden er ofte brukt i studier hvor det kan være vanskelig å komme i kontakt med tilstrekkelig utvalg av informanter. Informantene rekrutteres ved at forskeren tar kontakt med mennesker som kan mye om temaet som skal utforskes. Disse menneskene henviser igjen til andre informanter det kan være aktuelt å komme i kontakt med (Johannessen, et.al, 2016). I denne studien valgte jeg å ta kontakt med min tidligere arbeidsplass. Jeg ringte en tidligere kollega som ga meg navn på noen som fylte mine kriterier. Vedkommende ga meg navn på noen som jobber på min tidligere arbeidsplass og navn på ansatte på andre avdelinger i distriktet som er samarbeidspartnere med avdelingen. Jeg tok kontakt med disse og slik fikk jeg informantene til denne studien.

2.7.1 Presentasjon av informantene

Snøballmetoden hjalp meg å finne informanter som oppfylte kriteriene som var satt. Studien avgrenses til å omhandle ansattes erfaringer med relasjoner på to akuttinstitusjoner. Studien vil inneha erfaringer fra statlig og privat barneverntjeneste, hvor kravet var at ingen av informantene jobbet på samme team. Team i denne sammenheng er ulike vaksammensetninger. Et team består av fire ansatte som jobber samtidig i medlevertturnus. Disse teamene jobber ulike vaktordninger og er derfor ikke på jobb samtidig. Det vil si at de fire ulike informantene som jobber på hvert sitt team er plassert på to ulike institusjoner. Grunnen til dette kriteriet var for å se om det var noen variasjon på samme arbeidsplass og om de ulike teamene så ting ulikt. Et annet krav var at de hadde høyere utdanning, hvor jeg ønsket ulike profesjonsgrupper. Ved henvendelse til informantene fikk de tilsendt et informasjonsskriv og samtidig et samtykkeskjema for frivillig deltagelse i prosjektet. Det gjorde at informantene fikk oversikt over temaet og kunne på forhånd gjøre seg opp noen

tanker. Jeg valgte bevisst å ikke sende intervjuguiden da ønsket var å få mer spontane svar. Svakheten ved denne type intervjusituasjon kan være at svarene mangler dybde og refleksjon, men likevel er det informantens spontane erfaringer og opplevelser.

Det er blitt intervjuet fire personer, informantene hadde jobbet alt fra 1,5 år til 11 år i akutt barneverntjeneste. Alle hadde høgskoleutdanning og alle hadde ulike profesjonsbakgrunn. Noen hadde videreutdanninger som hadde blitt gjennomført for å øke kompetansen på nåværende arbeidsplass og utvikle sin egen kompetanse innenfor feltet. Det var viktig for meg at alle jobbet direkte i miljøarbeid i en akutt institusjon i barneverntjenesten. Dette for at informantene skulle ha et grunnlag å mene noe om relasjoner og noen refleksjoner rundt dagens praksis.

2.7.2 Intervjuguide

Intervjuguiden er delt inn i fire hovedtemaer hvor temaene hadde underspørsmål. Hovedtemaene i intervjuene er informantenes bakgrunn, særlig deres opplevelse av relasjonsbygging opp mot kompetanse. Relasjonelle aspekter ved informantens arbeid, samt deres refleksjon over relasjonsbegrepet. Jeg var særlig interessert i hvordan man jobber med relasjoner og ulike tilnærmingsmåter til relasjoner. Informantene fikk selv definere hva relasjonsbegrepet inneholder for dem i deres arbeidshverdag. Det ble videre spurt hvordan relasjoner påvirker arbeidet. Jeg gjennomførte først et intervju, hvor jeg opplevde at noen av spørsmålene var styrende. Det ble gjort noen små justeringer i intervjuguiden. Endelig intervjuguide ligger som vedlegg til oppgaven.

2.7.3 Gjennomføring av intervjuet

Denne masteroppgaven ble skrevet under Covid-19 pandemien. Det var begrensninger på fysisk møte, så det ble derfor valgt å sende all informasjon per e-post. Jeg fikk bekreftelse på e-post at informantene hadde mottatt informasjonen og at de samtykket til å delta. Hensikten med informasjonsskrivet var å si kort noe om temaet og hva dette handlet om.

Informasjonsskrivet og samtykkeskjemaet ligger som vedlegg i oppgaven.

To av intervjuene ble gjennomført per telefon og to intervjuer ble gjennomført ved fysisk møte. Ved fysisk møte med informantene opplevdes de mer nervøse og stresset for å svare riktig enn ved telefonintervjuene. Begge informantene spurte flere ganger om de hadde svart på det jeg lurte på. De intervjuene som ble gjennomført per telefon startet jeg med å si

noe om at dette kanskje var en uvant setting å gjennomføre intervjuene på og at det kan være unaturlig når man ikke ser den andre. Jeg var opptatt av at informantene skulle føle seg trygge i situasjonen, så informerte på nytt om anonymitet og at materialet kun skulle benyttes i oppgaven.

Jeg hadde en intensjon om å ikke gi informantene noe inntrykk av min mening under intervjuet, men erfarte fort at ved å ikke gi noen form for tilbakemelding ble de usikre rundt spørsmålene og svarene de ga. Jeg valgte da kjapt å bekrefte underveis med bekræftende ord, dette virket som roet informantene. Jeg ble underveis oppmerksom på at jeg selv ble engasjert i informantenes svar og ble ivrig etter å finne ut mer av deres erfaringer. Jeg opplevde flere ganger at det ble engasjerende diskusjoner, hvor informantene og jeg som forsker diskuterte dagens praksis. Min redsel for å påvirke informantenes svar gjorde at jeg ble noe tilbakeholden i videre spørsmål om temaet, noe som jeg i ettertid forstår at jeg burde latt ligge og spurt videre om temaer som gikk utenfor det jeg originalt spurte om. Som forsker sitter jeg igjen med følelsen av at informantene svarte mer fritt på telefon når de ble trygge på intervjusettingen. For å være mest mulig til stede under intervjuene valgte jeg taleopptak på telefonen. Dette ble sendt i sky til nettskjema for å ivareta anonymiteten.

2.7.4 Transkribering og koding

Transkriberingen av intervjuene fra nettskjema ble gjort i etterkant av hvert intervju. Det gjorde at jeg fikk nærhet til materialet jeg skulle analysere og startet allerede analyseprosessen under transkriberingen. Jeg valgte å skrive ordrett av en sammenhengende samtale, med feil og pauser og alt det en muntlig samtale inneholder. Det er systematisk gått igjennom materialet, identifisert ulike hovedtemaer og funnet informasjon og mønster for å få en sammenheng (Alnes, 2020). Det er benyttet det Johannessen, Christoffersen & Tufte (2016, s. 173) kaller koding. Hvordan jeg kom frem til det som er grunnlaget for kapittel 6 er at jeg tok alle intervjuene, klippet opp hvert svar og la alle i en bunke. Først ble de grovsortert i to bunker, disse to bunkene gikk ut på hva som handlet om ungdommene og hva som handlet om de ansatte. Det ble utarbeidet tankekart med ulike farger for å få en oversikt over hvilke kategorier som gikk igjen i intervjuene. Videre ble de sortert etter tema de snakket om og fra hvilket perspektiv; om de snakket fra sitt eget ståsted eller var det ungdommens ståsted. Til slutt satt jeg igjen med hovedtemaene: relasjon, å komme i posisjon (tilnærming), relasjonsbrudd, kompetanse, tidsperspektiv og relasjonsbrudd. Å finne meningsbærende elementer som etter hvert kategoriseres og sees fra flere perspektiver har til slutt gitt

resultatene. Selve analysearbeidet har bestått av å nærlese og tolke materialet opp mot problemstillingen og forskningsspørsmålene. Det å se sammenhenger og like/ulike mønstre og vurdere resultatene i lys av eksisterende forskning.

2.8 Metodisk refleksjon

I dette avsnittet vil jeg se på styrker og svakheter ved metodevalg og min forskning. Hvilke argumenter som ligger til grunn for valg, hva som var bra og hva som kunne vært gjort på en annen måte.

Jeg tror at min korte erfaring i barneverntjenesten har styrker og svakheter. Jeg tror styrken ligger i at jeg ikke har få forutinntatte sannheter i forhold til systemet, at min nysgjerrighet og åpenhet gir mulighet for andre perspektiver av materialet. Svakheten er at jeg ikke kan så mye om systemet og mulig går glipp av annen type informasjon, eller stiller ikke de riktige spørsmålene som åpner for andre perspektiver.

Det er flere grunner til at kvalitativ metode ble valgt, hvor den ene er å belyse et tema som er forholdsvis stort og at relasjonen i seg selv kan være vanskelig å kun gi en definisjon på. Det er lite forskning på temaet sett i en akutt sammenheng og det var noe av utfordringene for oppgaven. Hvilke utgangspunkt og teorier skulle jeg velge for å belyse tema? Jeg ønsket å få de ansattes syn og erfaringer med relasjonsbygging i akutt barnevern. Hvilket verdensbilde har de ansatte å se utfra, hvilke erfaringer vil de bringe i lyset når vi snakker om deres arbeid? Jeg valgte semistrukturert intervju for å kunne belyse problemstillingen i best mulig grad.

Gjennom hele forskningsprosessen var det strenge restriksjoner på grunn av den pågående Covid-19 pandemien og dette ga utslag i lite tilgang på informanter. Jeg ønsket å rekruttere flere informanter, men når hele landet var i lockdown var det vanskelig å få tilgang for å skulle intervju til en masteroppgave. Det var allerede lite ansatte på jobb og det var ikke mulighet slik situasjonen var å få lov å møte på arbeidsplassen på grunn av smitte. Dette har gitt noen utfordringer, blant annet at to av intervjuene ble tatt over telefonen. En svakhet ved telefonintervjuene er at jeg ikke fikk observert kroppsspråk og uttrykk under intervjuet. Jeg anser det som en styrke at telefonintervjuene og ansikt til ansikt intervjuene ble gjennomført på informantenes fritid. Dette for å skape mindre tidspress hos informantene. En annen svakhet ved oppgaven er at det er få informanter.

Når jeg har gjort et utvalgt av teoretiske temaer eller perspektiver, så blir noe annet utelatt. Det kan sees som en forenkling av virkeligheten. Det er kun et utdrag og spesifikke valg i et stort landskap. Hadde det blitt valgt en annen vinkel eller et annet perspektiv ville

materialet og de belysende eksemplene gitt andre funn. Likevel må en begrensning til for å kunne gå mer i dybden på temaet og det ser jeg som en styrke i denne oppgaven. Marianne Sommerfeldt og Bente Hasle har begge gjort en litteraturstudie som jeg henviser til i denne oppgaven. Jeg sonderte terrenget og oppdaget at relasjoner i barnevern ikke er sett så mye på og valgte derfor å se på deres arbeid for å få en helhet.

Til slutt vil jeg nevne generalisering av en kvalitativ studie. Denne studien er så liten av størrelse at det ikke vil være generaliserbart. Overføringsverdien vil likevel kunne bidra til å belyse og inspirere til å se betydningen og viktigheten av relasjonsarbeid i akuttjenesten i barnevernet. Relevansen og holdbarhet vil kunne være vanskelig å vurdere da studien er så liten og fra et fenomenologisk perspektiv være veldig vanskelig å generalisere. De ansattes erfaringer og opplevelser er kun knyttet til deres verdensbilde her og nå og vil være veldig personlige. Det gir utfordringer for sammenligning.

Valget av hermeneutisk tilnærming til analysearbeidet vil også kunne være vanskelig å generalisere, da det er tolket ut ifra mine forståelser, tolkninger av materialet og min fenomenologiske tilnærming til materialet. Dette vil kunne påvirke resultatene.

3.0 AKTUELL FORSKNING

Støren (2013) viser til litteraturstudie som en systematisering av kunnskap som allerede er eksisterende. Det vil kunne gi en oversikt over og gi en sammenheng og i denne studien et historisk blikk på hvordan barnevernets historie har forstått og arbeidet med relasjoner. En litteraturstudie kan skilles i 14 ulike tilnærminger, hvor noen av de er scoping review, structured review, systematic review, narrative review og critical review (Grant & Booth, 2009). Jesson, Matheson & Lacey (2011) viser til to ulike tilnærmingmåter i litteraturstudier. Den tradisjonelle som har hensikt å få en oversikt og en bredere forståelse over feltet. Den systematiske litteraturstudien vektlegger godt definerte forskningsspørsmål og en tydelig problemstilling (Jesson et. al. 2011). Jeg brukte søkemotorene Googleschoolar, Oria, Idunn og Google. Søkeordene som ble hyppigst brukt var: relasjonsarbeid, akutt barnevern, relasjoner, arbeid med ungdom, psykososialt arbeid, sosialt nettverk, barne- og ungdomspsykiatri, akutt plasseringer og relasjonskompetanse.

Sommerfeldt (2019) og Hasle (2013) benyttes for å gi en kontekst av «forforståelse» og «perspektiver» som ligger implisitt i praksis. Både Sommerfeldt og Hasle har begge gjennomført tradisjonelle litteraturstudier. Sommerfeldt (2019) (2020) sitt arbeid er fagfellekvurderte artikler, som benyttet i denne studien, som er en del av et doktorgradsprosjekt. Doktorgraden er enda ikke fullført forteller Sommerfeldt da jeg kontaktet henne for referanser. Deres arbeider gir en oversikt over feltet, noe min studie drar nytte av. Det betyr at jeg i min studie kan vise til barnevernets historie som mulige forståelser av ungdom, noe som svarer til forskningsspørsmål en. Jeg valgte denne metoden for å forstå hvorfor det å ikke skulle etablere relasjoner har en plass i nåtidens praksis. Det historiske perspektivet gir et innblikk i hvordan praksis har vært tidligere og viser til når noe har blitt en etablert praksis eller en type arbeidskultur, så blir det usynlig (Hasle, 2013). Sommerfeldt (2019) viser til planer for barneverntjenesten som inneholder lite fokus på relasjonsarbeid.

Hensikten er å skape forståelse og mening opp mot funn i oppgaven og at teorien som er valgt kan bidra til å løfte fortolkningen av materialet fra deskriptiv gjenfortelling til en ny innsikt som kan bidra til dypere forståelse og nysgjerrighet.

I dette avsnittet vil jeg presentere ulike aspekter ved relasjoner knyttet til profesjonsarbeid på en akutt barneverninstitusjon. De ulike aspektene er delt inn i kommunikasjon, veiledning og samfunn. Omsorg og endring, tid, følelser og sosial kapital. Rammene for tjenesten ligger beskrevet i lovverk og forskrifter, samt veileder for akutt barneverntjeneste (Barne- og ungdoms og familiedirektoratet, 2015). Forandringsfabrikken (2021), Jardim, et.al (2020), Kayed, et.al (2015) og Backe- Hansen, et. al (2011) er

forskningsprosjekter som har plass i studiet. De har alle tre til felles at det er barnas stemme som forteller om hvordan det oppleves å være på barnevernsinstitusjon. Forskningen vil bli beskrevet i egne kapitler – tre, fire og fem.

3.1 Det er i møte med andre vi lærer oss selv å kjenne

Har man et skjørt utgangspunkt i forhold til å stole på at noen «tar i mot», sier det seg selv at det er et vanskelig, om ikke umulig, aleneprosjekt å invitere seg selv inn i varmen.

Noen må komme med en invitasjon og invitasjonen må være ekte!. (Vår Mathisen, 2008, s. 43)

Helgard (2018) skriver at noe av det som kjennetegner oss som menneske er det å kunne meddele seg. Det å kunne uttrykke hvem man er og hvordan verden oppleves og ser ut fra sitt eget ståsted (Helgard, 2018). Det å skulle lære å være medmenneskelig forutsetter livsbetingelser som gir oss frihet til å møte andre i det offentlige rom for samtaler, diskusjoner og meningsutveksling. På denne måten får man muligheten til å knytte seg til andre mennesker som deler samme prinsipper som deg selv, få en rettesnor for dine egne handlinger som bidrar til at verden kan bli et humant sted for alle. Forutsetningen for dette er at det offentlige rom fungerer som et møtested for utveksling av samtaler med argumenter og motargumenter. Vi har ikke rett til å si hva som helst, men ingen av oss alene kan forstå verden på en adekvat måte i all sin virkelighet, det er vi ikke i stand til skriver Helgard (2018). Siden verden for hver enkelt, og meg, viser seg kun i et perspektiv. Hvis man ønsker å erfare og se verden slik den virkelig er, må vi forstå at verden deles av mange mennesker, samtidig som den oppleves veldig forskjellig av hver enkelt. Vi kan forstå verden i den grad at mange kan snakke om den, utveksle meninger om den og perspektiver vi får fra hverandre igjen og igjen (Helgard, 2018).

Slik jeg tolker Helgard vil relasjonen i en akutt sammenheng kunne by på ulike dilemmaer. Forutsetningene er ikke frivillige og møte for ungdommen er ikke frivillig. Jeg setter spørsmålsteget ved friheten som finnes i rammene hvor møtet finner sted. Konteksten er allerede satt og hvilke regler som gjelder i denne spesifikke situasjonen. Ungdommene velger ikke hvilke ansatte som er i dette møtet og kanskje det ikke finnes noen som deler samme verdensbilde som han eller henne. Dette gir utfordringer for ungdommen og det kreves kanskje mer fleksibilitet av den ansatte i forhold til det å skulle utvide sitt eget perspektiv slik at ungdommen føler seg imøtekommet og trygg. Likevel synes jeg Helgard sier det fint med at vi kan forstå verden hvis vi snakker om den, hvis det er rom og muligheter for å se en

helhet rundt den unge, vil relasjonsbygging være mulig.

Konsekvenspedagogikken viser til en logisk sammenheng mellom frihet, valg av handlinger og de konsekvensene handlingene medfører (Knutsen, 2011). Det er igjennom handlingene vi gjør at valgene våre blir synlige og det er gjennom handlingene vi gjør oss synlige for andre. Vektleggingen på frihet, valg av handlinger og den enkeltes ansvar for sin egen væremåte gjør konsekvenspedagogikken til en praktisk humanisme (Knutsen, 2011). Har man derimot en tanke om at mennesker ikke kan noe for at de handler som de gjør, at de ikke er i stand til bedre atferd eller finner andre årsaksforklaringer for de handlingene de utfører, fratas mennesket ansvaret for dem. Gjennom å frata ansvar viser man heller ingen respekt for individet, noe som i neste omgang fratar mennesket sin selvrespekt og opplevelse av å bli tatt på alvor. På denne måten blir mennesket sett som et objekt, ikke et handlende subjekt, men en «ting» som noe bare skjer med. Da vikes det bort fra det humanistiske menneskesynet og tilbake på en positivistisk forankring. Man går bort fra menneskets frihet til determinisme og årsak- virkning tenkning (Knutsen, 2011). Troen på mulighet til forandring, frihet til å kunne velge å kunne gjøre noe annet enn det man har gjort før er sentralt. Konsekvenspedagogikkens fokus på valg og frihet synliggjøres i en bevissthet knyttet til begrepsbruk (Knutsen, 2011). En handling er mer enn atferd, da handlinger krever refleksjon og tankevirksomhet og påvirkes av omgivelser og sosiale forhold.

Å se mennesker i en større sammenheng, at vi er del i noe mer som er utenfor oss selv er med på å forme oss i møte med andre. Slik som Helgard (2018) sier at vi kan forstå verden i den grad mange kan snakke om den, utveksle meninger om den og perspektiver vi får fra hverandre igjen og igjen. Og hvis man finner denne filosofien som logisk, vil møte med andre være viktig for å bygge oss selv.

Slik min erfaring er fra barnevernet og min oppfatning av Knutsen (2011), så er fokus på valg og frihet viktige elementer i miljøarbeidet. Ønsket er at ungdommen skal reflektere over egne valg, hvilke elementer som påvirker handlingene og hva det gjør med det sosiale livet. Hva ungdommene ønsker for sin egen fremtid og hva skal til for å nå dit. I praksis er det ofte samtaler, handlingene og møtene som skaper relasjonen. Både fornuftige valg og ufornuftige valg vil kunne føre til en styrket relasjon mellom den ansatte og ungdommen. Min erfaring er at dette skaper gode relasjoner. Barnevernets formål og hovedoppgave er å sikre at barn og unge, som lever under forhold som kan skade deres utvikling eller helse, mottar riktig hjelp og omsorg til rett tid (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 19). Oppdragelse og omsorg av ungdommer er i utgangspunktet foreldrenes ansvar. Av ulike årsaker kan foreldre ha behov for hjelp og støtte, andre former for tiltak på ulike tidsperioder. Barnevernets oppgave vil da

være å bistå slik at ungdommene og familiene sikres gode levekår og utviklingsmuligheter. En av forebyggingsoppgavene barnevernstjenesten har er å bidra til at andre tjenester ivaretar ungdommenes interesser og behov. Samarbeid med barnehage, skole, NAV, helsetjenester, politi, psykiatri, for å kunne gi rett hjelp til rett tid (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 19).

Befring (2010, s. 16) skriver at en av hovedformålene til barnevernstjenesten er å ha ansvar for å bidra til at alle barn kan få en fremtid gjennom verdige oppvekstvilkår. Det er barna og familiene det gjelder som først og fremst må bære de negative konsekvensene av feilgrep og forsømmelser av barnevern, barnehage og skole. Det kan fremstå at et av hovedtrekkene når unge mennesker ikke kommer inn i arbeid og samfunnslivet, og når de unge ikke får en reell sjanse til å lykkes, men blir utsatt for påkjenninger som de ikke tåler, er det fare for å komme inn i en dårlig sirkel av psykososiale problemer. I forhold til dårlig psykisk helse, rus og kriminalitet har barnevernet et ansvar å være et samfunnsvern (Befring, 2010, s. 28).

Igjen nevnes å forbedre oppvekst- og opplæringsvilkår for utsatte barn og unge. Redusere skolesvikt, det vil si å jobbe forebyggende slik at de får en reell sjans til å lykkes. Sosialt arbeid er i flere spenningsfelt samtidig. Spenningsfeltet mellom individ og samfunn, mellom praksis og teori samt et spenningsfelt mellom hjelp og kontroll (Sommerfeldt, 2020). Den ansatte står i spenningsfelt i dimensjonene mellom hjelp og kontroll og kommer til syne når ansatte snakker om endringsarbeid som skal ivareta ungdommenes autonomi skriver Sommerfeldt (2020).

Hjelp og kontroll er to faktorer som er til stede når man jobber psykososialt og kan påvirke maktbalansen mellom den ansatte og ungdommen. Det å skulle på ene siden fokusere på ungdommens ressurser og at ungdommen selv vet hvilke behov han eller hun har. På andre siden skulle hjelpe/veilede uten å frata ungdommen autonomi og kontroll i eget liv. Dette kan skape utfordringer og dilemmaer for den ansatte som skal prøve å komme i posisjon for å etablere en relasjon (Sommerfeldt, 2020).

Forebyggingsarbeidet krever kunnskap om ungdommens livskontekst og kunnskap om risikofaktorer samt beskyttelsesforhold. Det å styrke ungdommens kompetanse til mestring av eget liv, utfordringer og påkjenninger er viktig. Målrettet innsats for å beskytte ungdommene mot risikofaktorer på alle arenaer blir avgjørende (Befring 2010, s. 29). Slik at de er mest mulig rustet til å håndtere livets utfordringer for å kunne bli en verdig deltager i samfunnet.

Min erfaring er at det er vanskelig å beskytte ungdommene mot risikofaktorer på alle arenaer. Ønsket til den ansatte og veiledningen ungdommen får er gitt utfra et voksent

perspektiv. Min opplevelse er at ungdommen ofte har et mer her og nå perspektiv på livet enn et fremtidsrettet perspektiv. Et godt eksempel er ungdom som ruser seg. Mange av dem forteller at de ruser seg for å slippe de å tenke på det som er vanskelig, de ønsker å fjerne smerte for en kort periode. Konsekvenser av handlingene blir ikke synlige før de er erfart og i noen tilfeller er det gått for langt. Likevel er den ansattes oppgave å veilede og skulle formidle at det å ruse seg kan ha konsekvenser for fremtiden og vil kunne skape enda mer uforutsigbarhet og kaotiske situasjoner. Spenningsfeltet oppstår når den ansatte og ungdommen ikke innehar samme perspektiv på livsopplevelsen.

3.2 Omsorg kan sees relasjonelt

På barnevernsinstitusjoner møtes personlige, mulige ubevisste forståelser av begrepet omsorg, et faglig innhold i begrepet og hva det vil si å skulle yte i praksis. Omsorgen kan fort bli oppfattet som noe «alle kan», et hverdagslig begrep som anses som noe alle voksne skal være i stand til å utføre (Greve, 2016). I hovedtrekk handler omsorg om å bry seg om, og ta vare på andre rundt deg. Slik kan omsorg sees som grunnleggende relasjonelt gjennom at det er noe som oppstår i relasjoner, for eksempler mellom ansatte og barn/ungdom på en institusjon (Greve, 2016).

Et perspektiv kan være måten omsorgsarbeidet blir utført på, som en vesentlig side av hva omsorg er. Det betyr at de som jobber på en institusjon som knytter seg til omsorg for ungdom må utøves på gode måter for å kunne betegnes som omsorg. Det krever en nærhet og innlevelse av utførelsen av omsorg for å ikke krenke mottakerens verdighet (Neumann, 2012). Den fysiske tilstedeværelsen har betydning i den ansattes sensitive tilnærming og tilstedeværelse i samspillet mellom ungdommen og den ansatte (Neumann, 2017). Sommerfeldt (2019) presenterer begrepet omsorg som utilstrekkelig og at det er en asymmetri hvor hjelperen gis en rett til å handle på grunnlag av hva vedkommende mener er bra for den andre. Hun mener begrepet anerkjennelse bør bli kjernebegrepet i sosialt arbeid, der likeverdet mellom mennesker er overordnet. Anerkjennelse innebærer i denne settingen gjensidighet og en sensitiv tilstedeværelse i det konkrete møtet mellom to mennesker. Partene møtes med samme rett til å uttale seg, bli lyttet til og opplever den samme respekten (Sommerfeldt, 2019).

Hvis omsorg sees som grunnleggende relasjonelt gjennom at det er noe som oppstår i relasjonen, for eksempel mellom ansatte og ungdom på en institusjon (Sommerfeldt, 2019) vil jeg referere tilbake til miljøterapi. Miljøterapi har de siste tiårene blitt et kjernebegrep om

innsatsen som de ansatte gjør på barnevernsinstitusjoner. Miljøterapi favner begreper som omsorg, behandling og oppdragelse (Sommerfeldt, 2019). Miljøterapeutens oppgave vil være å organisere miljøet og omgivelsene, hverdagslivet og gjennom det relasjonelle arbeidet med barnet eller ungdommen bidra til at ungdommen selv kan realisere sine muligheter og jobbe for endring og utvikling av egen situasjon. Hele poenget er å legge til rette for ungdommen. Miljøterapi som retningsgivende arbeidsmetode i sosialt arbeid er et begrep som skal imøtekomme nåtidige forståelse av behandlingsbehov, endringsbehovet til de ungdommene som bor en periode på institusjon (Larsen, 2015, Sommerfeldt, 2019. s.175).

Slik jeg tolker dette vil det kunne være vanskelig å få gjennomført miljøterapi og gi omsorg til ungdommene på institusjonen uten å ha noen form for relasjon. Det vil kunne bli vanskelig å imøtekomme nåtidens arbeidsmetode uten å skulle ha noen relasjon.

Å tenke rasjonelt går ut på å sette mellommenneskelige relasjoner og samhandling i fokus for vår oppmerksomhet. I det relasjonell tenkning tar en i bruk relasjonelle begreper for å kunne gi relasjonelle forklaringer på menneskelig atferd. Ut fra et relasjonelt perspektiv blir det ikke meningsfylt å se individer som noe atskilt fra de relasjonene de er en del av. (Wadel & Wadel, 2007, s. 70)

Videre ser Wadel & Wadel (2007, s. 70) på kontrasten til relasjonell tenkning som individuell tenkning. Individuell tenkning vil ha søkelys på individ, mens relasjonell tenkning har søkelys på samspillet mellom mennesker.

Menneskevarme, modighet og kjærlighet er faktorer barna ønsker av ansatte på institusjonen (Forandringsfabrikken, 2021, s. 58). De ønsker voksne som viser menneskevarme og kjærlighet (Forandringsfabrikken, 2021, s. 58).

Ungdommene forteller om behov for modige voksne som tør å stå i det, som tør å ta den vonde praten og voksne som er der når det er vanskelig. Tålmodighet og ydmykhet i møte med noen som har det vanskelig kan gi den andre følelsen av at vi ikke gir dem opp (Forandringsfabrikken, 2021, s. 61).

Røkenes & Hanssen (2012, s. 180) viser til betydningen av å føle tillit til den man samhandler med. Det at fagpersonen tar seg tid og viser respekt er viktige faktorer i relasjonen. Dette kan føre til at mennesket man er i samhandling med åpner seg ved å fortelle om det som kan oppleves som vanskelig (Røkenes & Hanssen, 2012. s. 180).

3.3 I samhandling med andre kan endring skje

Vår atferd og identitet skapes av og i et samspill mellom indre og ytre forhold skriver Sander (2021). De indre forholdene er faktorer som vi er født med og som kun bearbeides av oss selv. Ytre forhold er forhold som påvirker våre beslutninger og væremåte og har opphav i sosial læringsteori og sosialisering. Som et tredje element har samfunnet en påvirkningseffekt som gir rammebetingelser for miljøet som vi modner i og lærer i. Våre verdier, holdninger, personlighet og preferanser er resultatet av denne prosessen (Sander, 2021).

Slik jeg tolker det er det i samspill med andre, indre og ytre forhold som gjør oss til dem vi er. Hva som påvirker handlingene og hvordan handlingene skal forstås eller tolkes er spørsmål Isaksen (2019) stiller i sin masteroppgave.

«[En] blir ikke ekspert på sin egen opplevelse før den anerkjennes av den som tar del i historien. En anerkjennende relasjon er viktig uansett alder på dem vi jobber med og uavhengig av hvilken lidelse eller problem de har». (Kristoffersen, 2019, s. 155)

Mathisen (2008, s. 43) viser til gevinst av å ha gode relasjonserfaringer. Hun viser til flere funn som tyder på at mennesker er mest tilfredse og i stand til utvikling når de opplever å ha en eller flere personer som støtter dem som de har tillit til og som vil kunne hjelpe om det skulle oppstå problemer. En tilknytningsfigur som er en sikker base er ikke tilknyttet kun barn, det vises til gode grunner til å tro at behovet er stort for unge og voksne (Mathisen, 2008, s. 43).

Tyrilistiftelsen er kjent i barnevernsmiljøet for å ha noen litt utradisjonelle metoder for å oppnå endring. På «jungeltelegrafene» sies det at de er lojale mot metodene og at ungdommene som har vært på opphold der er veldig fornøyde med resultatene de har oppnådd. Tyrili er et behandlingssenter hvor grunnstammen for endring er fellesskapet. Slik Juul (2019, s. 57) skriver «mennesket kan kun bli menneske gjennom oppdragelsen». En side av dette er hvordan vi utvikler oss som mennesker gjennom fellesskapet (Juul, 2019, s. 57).

Tyrili tror på at menneskelig vekst og utvikling skjer i felleskap med andre. De bygger sin behandling på humanistisk tradisjon med et positivt menneskesyn og grunnleggende tro på forandring (Løkken, Bisgaard, Fjeld, Jansen & Bergly, 2018). Videre viser de til at det er i samhandling med andre man kan knytte relasjoner og utvikle seg. At det fellesskapet man får igjennom relasjoner setter rammen for trygghet, ærlighet og avstand til problematikken man står i. Hverdagen på Tyrili består av å håndtere nærhet, motstand, opplevelse av mestring,

samarbeid med andre samt gi og få tilbakemeldinger. Det er i felleskap med andre at den enkelte kan finne nye mål og stake ut nye veier (Olsen & Bergly, 2018).

Det som vekker oppmerksomhet rundt Tyrili`s filosofi er at de som behandlingsted bidrar med rammer, struktur og behandlingsinnhold, men endringen ungdommen ønsker krever noe av ungdommene. De sier at endringer foregår på tre områder: tanker, følelser og handling. Endring på et område fører ofte til endring på de andre områdene. Det å se hele mennesket, med sin bagasje, sin historie, erfaringer og ressurser (Olsen & Bergly, 2018). Kirkengen & Næss (2017) er inne på det samme, at helheten er viktig for å kunne se utfordringene. Kartleggingen bør inneholde hvilke funksjoner atferden opprettholder eller hvilke funksjoner rusen/selvskadingen har hatt for å kunne gjøre endringer (Kirkengen & Næss (2017).

Min erfaring er at trygghet, ærlighet og avstand til utfordringene ungdommen står i skaper gode muligheter for å bygge relasjonen. Hvis ungdommen opplever at de blir behandlet med respekt, at de ansatte er rettferdige og tør å stå i de vanskelige situasjonene, så oppnår man en tillit og en relasjon som er god til tross for rammene før relasjonen.

Kristoffersen (2019) har i sitt kapittel om psykososialt arbeid fremhevet situasjoner hvor livsendringer er nødvendige for å fremme helse og forebygge sykdom. Antonovsky er særlig opptatt av årsaken til at enkelte mennesker er kapable til å opprettholde en god helse til tross for at de har blitt utsatt for omfattende og traumebaserte påkjenninger (Kristoffersen, 2019, s. 142).

Når man møter ungdom som kommer på en akutt avdeling i barneverntjenesten vil jeg anta at noen ungdommer kan være preget av endring, tap og følelse av trussel. Antonovsky understreker enkeltmenneskets opplevelse av sammenheng i tilværelsen som avgjørende for at personen skal kunne reagere hensiktsmessig på en belastende situasjon uten tap av helse. Hendelser og livssituasjoner i barneårene og ungdomsårene bidrar til å etablere det som blir personens oppfatning av forutsigbarhet og sammenheng i tilværelsen (Kristoffersen, 2019, s. 142). Ungdom som har utviklet sterk opplevelse av sammenheng vil kunne ha tendens til å oppleve situasjonen som meningsfull, begripelig og håndterlig. Dette kan bidra til å velge aktiv tilnærming til situasjonen. Motsatsen er ungdommer som opplever en svak tilknytning til sammenheng, har ofte ineffektive forsøk på å håndtere situasjonen eller har søkelys på hvordan den følelsesmessige siden av problemet skal håndteres (Kristoffersen, 2019, s. 143). Disse ungdommene kan møte situasjonen med ineffektivitet og kan ha emosjonelt fokuserte mestringsstrategier. Disse mestringsstrategiene er for å redusere og dempe det emosjonelle ubehaget som oppstår, men inneholder ikke konkrete forsøk på å

håndtere den vanskelige livssituasjonen. Det vil da være avgjørende at personalet legger til rette for situasjoner hvor ungdommene møter forståelse, mening og at det oppleves håndterbart. Positive faktorer omhandler miljøet vi har rundt oss, vårt forhold til våre nærmeste og de nettverkene vi har samt i hvilken grad livet oppleves å ha mening, være forutsigbart og opplevelsen av at det er håndterbart. Kvaliteter som er mulig å endre er motivasjon, forventinger, ferdigheter og kunnskap (Kristoffersen, 2019, s. 144).

3.4 Relasjonsarbeid i akuttsammenheng

Thornquist (2009, s. 35) skriver at all samhandling preges av tid, sted og sammenheng. Det vil være ulikheter på en langtidsinstitusjon og en akuttinstitusjon når det er snakk om relasjonsarbeid. På en akuttinstitusjon jobbes det ifølge Gundrosen (2019) ikke for å opprettholde en relasjon til ungdommene, da enda et relasjonsbrudd kan oppleves som vanskelig for ungdommen. Arbeidet handler i større grad om å komme i posisjon til å oppnå kontakt, uten å etablere en dyp og varig relasjon. Gundrosen (2019, s. 42) har i sin masteroppgave vist til utfordringen med relasjoner som viser seg når ungdommene blir i en lengre tidsperiode enn hva det i utgangspunktet var tenkt. Videre i sin oppgave skriver hun om at det er faglig grunnlag for å mene at det kan være til skade for ungdommer å leve i en uavklart situasjon med en uviss fremtid over en lengre tid. Det legges vekt på i politiske og faglige forum at midlertidighet i omsorgssituasjoner, den usikkerheten rundt oppvekst videre påvirker tilknytning og tillitsforhold til andre (Gundrosen, 2019, s. 42).

Forandringsfabrikken (2021, s. 113) viser til resultater der ungdommene forteller at en god relasjon til en ansatt er et element de setter pris på. Videre forteller de at de har et behov for å føle at de ansatte bryr seg om dem og er glad i dem. Voksne som gode omsorgspersoner og som barna vet vil at de skal ha det bra. Det handler om hvordan den ansatte mestrer å skape trygghet for ungdommen, vise kjærighet og omsorg overfor ungdommen. I en god relasjon tør den voksne å vise sine følelser og dele egne erfaringer slik at ungdommen kan føle seg trygg (Forandringsfabrikken, 2021, s. 118).

Jardmir et.al (2020) viser til resultater om at opphold på akuttplassering gikk over den maksimale lengden på åtte uker var mange av ungdommene skeptiske til innhold og varighet. Ungdommene fra studien opplevde ofte at personalet gransket og vurderte dem. Det begrenset forutsetningen for å skape tillitsfulle og gode relasjoner, og kunne være med på å avgrense ungdommenes positive utvikling når de var akuttplassert (Jardmir et.al 2020 s. 26).

Jeg gjengir Hagqvist & Widinghoffs (2000) i (Gundrosen, 2019) syn på relasjonsarbeid i miljøterapi og betydningen av relasjonen da den er i sammenheng med akuttarbeid. De viser til relasjonsarbeid som en utfordring med tanke på at det kan være vanskelig å finne en balansegang for personalet, da personalet ikke skal være i relasjonen med ungdommen mer enn en kort periode. Videre er relasjonsarbeid et virkningsfullt verktøy til ungdommens utvikling. For å ikke skape en distanse mellom ungdommen som er plassert på avdelingen og personalet som jobber der, er språket en viktig faktor i samtale og skrivearbeidet rundt ungdommen (Hagqvist & Widinghoss, 2000).

Thornquist (2009, s. 29) beskriver asymmetriske relasjoner som en utfordring ved at den ene parten har mer makt og myndighet enn den andre i møte med hverandre. Hun skriver at forhold mellom pasient og helsepersonell er en asymmetrisk relasjon basert på partenes forskjellige ståsted i situasjonen og i kompetanse. Den ene parten trenger hjelp og den andre parten har kompetansen. Det er en innebygd autoritetskultur, da helsepersonell er samfunnsmessig godkjent med kompetanse, autorisasjon og får lønn for arbeidet man utfører. Man er med andre ord forpliktet til å hjelpe den andre parten. Det er da allerede en form for arbeid- og ansvarsfordeling før relasjonen i det hele tatt har startet (Thornquist, 2009, s. 30). Jeg vil igjen trekke frem Sommerfeldt (2019) hvor hun skriver om begrepet omsorg. Asymmetrisk relasjon og asymmetrisk omsorg har mange like trekk. Hjelpen gis på grunnlag av hva vedkommende mener er bra for den andre, ulike ståsteder i situasjonen og kompetansegrunnlaget er ulikt. Den ene parten er forpliktet til å hjelpe/etablere relasjon mot den andre parten. Mulig et bredere perspektiv, en psykososial tilnærming ville kunne gjøre begrepet anerkjennelse til et kjernebegrep i sosialt arbeid, der likeverdet mellom mennesker er overordnet. Anerkjennelse innebærer i denne settingen gjensidighet og en sensitiv tilstedeværelse i det konkrete møtet mellom to mennesker. Partene møtes med samme rett til å uttale seg, bli lyttet til og opplever den samme respekten (Sommerfeldt, 2019).

Brøyn (2017) beskriver viktigheten av relasjoner i skolen og slik jeg ser det er mange av verktøyene og tilnærmingmåtene like. Brøyn (2017) beskriver tilknytningsteori som handlinger for at mennesker skal oppleve og skape trygghet. Hvilke verktøy fungerer når man skal skape tillit mellom to mennesker? Han viser til trygghetssirkelen som et verktøy som viser hvordan ungdommen flyter mellom behov for omsorg og trygghet og et behov for å utforske og være selvstendig. Det vises til den profesjonelles rolle ved at man er bevisst egen rolle i kommunikasjonen og hvordan man forholder seg til ungdommenes handlinger. Hvilke valg de voksne tar ut ifra ungdommens handlingsmønster vil være avgjørende (Brøyn, 2017).

Slik jeg tolker det vil det kunne bli et dilemma å starte relasjonsarbeidet med det grunnlag at usikkerhet påvirker arbeid med tilknytning og tillit. Usikkerhet vil være et moment i en akutt plassering, da tidsperspektiv er uvisst, og livet til ungdommen er på vent. Tillit og trygghet samt tilknytning er de følelsene ungdommene oppgir som det viktigste i en slik situasjon og forskning viser til de samme faktorene for å få til endringsarbeid og at ungdommen opplever at de blir tatt på alvor.

3.5 Faktorer som kan påvirke relasjonsarbeidet

Det vil være vanskelig å skrive på et generelt grunnlag hvilke konsekvenser hver enkelt ungdom kan oppleve ved at voksne velger å ikke etablere en relasjon. Jeg velger derfor å presentere noen opplevelser eller følelser som vil kunne ligge til grunn i møte med andre hvis dette oppstår.

Familien kan sees som en av de viktigste arenaene når du er ung for utvikling av selvkontroll, tillit og selvbevissthet skriver Mathisen (2008, s. 41). En oppvekst med utfordringer, problematiske opplevelser og erfaringer vil kunne gi en arena for mindre tid og rom for sosial trening, som blant annet å bygge og holde på relasjoner. Det kan by på utfordringer når du skal ut i verden og mestre livet på egen hånd. Mathisen (2008, s. 42) forklarer viktigheten av å ha evnen til å være sosial som et viktig moment i jevnaldersmiljøet under ungdomstiden. Fritid og aktiviteter er avgjørende for å mestre og henge med på hva som skjer. Det knyttes relasjoner, vennskap og kontakter i ungdomstiden og det er i denne tiden det planlegges på kort og lang sikt. Mathisen (2008, s. 42) viser til jevnalderssosialisering. For ungdom som sliter med utfordringer på hjemmearenaen vil relasjoner på utsiden av familien ha ekstra stor betydning. Relasjoner mellom venner er basert på mye større likeverdighet enn relasjoner ungdommen har til foreldrene. Relasjonene mellom ungdommene på samme alder er basert på oppnåelse gjennom samhandling i ulike sosiale situasjoner skriver Mathisen (2008, s. 42). Læringen som skjer i disse situasjonene med jevnaldrende venner er verdifulle for mestring av kompleksiteten i mange av hverdagens gjøremål og hendelser.

Min tolkning av Mathisen, selv om referansen er noen år gammel, er at det stemmer godt med bildet jeg har av dagens ungdom. Presset fra et velstående samfunn kan gi utslag i psykososiale utfordringer. Presset om å lykkes, om å få være en del av noe, om å mestre livet krever at man er villig til å ta større risiko for å lykkes. Grensene er mer utvannet ift. hva som er akseptert for å oppnå å bli en del av gjengen, f.eks. rus og risikofylte aktiviteter. Dette gir

utfordringer når ungdommen kan ha et her og nå perspektiv på livet. Jeg opplever at fremtiden er veldig langt fremme for mange av de ungdommene som kommer på en akutt plassering. Det de gjør her og nå har ikke sammenheng i deres verdensbilde på hvordan fremtiden vil kunne se ut.

Mange av ungdommene kan ha en underliggende skyldfølelse når de kommer på en akutt plassering. I noen tilfeller føler man skyld, men klarer ikke helt å plassere følelsen. Dette kan ha rotfeste i noe som har skjedd tidligere i livet skriver Liverød (2010). Dette kan ha skjedd i så tidlig alder at man ikke vet hva som skjedde eller språket ikke var utviklet nok til å håndtere situasjonen. Det er ikke uvanlig at ungdom opplever skyld dersom foreldrene kranbler eller går fra hverandre eller i denne sammenheng at ungdommen må flyttes vekk fra foreldrene. Ungdommen kan få en ide om at deres handlinger og forsøk på finne seg selv og omgivelsene blir en byrde som går utover andre (Liverød, 2010). Når man som liten har opplevd mange svik, omsorgssvikt av ulike omfang og mye kritikk kan det gi resultater i kronisk skyldfølelse som vil kunne farge den voksne personligheten. Det vil kunne gi mange begrensninger i livet og hemme positiv videreutvikling (Liverød, 2010). Et menneske som føler mye skyld finner ofte situasjoner eller sammenhenger i omgivelsene hvor de kan bekrefte eller forsvare at de er skyldige. Dette kan føre til at de blir forsiktige og skånsomme mennesker ovenfor andre og stadig redde for å skulle være til bry eller plage andre. De våger ikke å uttrykke sine følelser og med dette setter de få grenser for seg selv og er ofte mennesker som er lette å utnytte. En strategi er de menneskene som ikke isolerer seg eller lar skyldfølelsens tyngde stoppe dem og fortsetter å ha kontakt med omgivelsene. På en måte kan de oppføre seg slik at andre kommer til å mislike dem. At de skaper situasjoner og hendelser hvor de på grunn av sin atferd blir skyldige. De lager situasjoner hvor det er grunn til å avvise dem og med dette får skyldfølelsen sin eksistensberettigelse og tynger enda mer om personenes selvfølelse og personlighet (Liverød, 2010).

Brandtzæg, Smith, & Torsteinson (2011) skriver om tilknytning som en indre forestilling som blir utviklet i barndommen og kan være med å beskrive ungdommens evne til å danne følelsesmessige relasjoner med andre. Det er fire tilknytningsmønstre som nevnes: pågående/bekymret, trygg, unnvikende/utrygg og desorganisert. De viser til forskning om at opplevelser og erfaringer i livet spiller en rolle i forhold til hvilket tilknytningsmønster vi får i voksen alder (Brandtzæg, Smith, & Torsteinson (2011).

Øyvind Kvælo forteller at begrunnet ros og opplevelser av å mestre er faktorer som gir et positivt selvbylde. Hvis man opplever mye kritikk, mangel på varme eller mye ubegrunnet ros kan gi et ubalansert selvbylde (Kvam, 2016). Selvbylde man har er ikke medfødt, men det

er skapt av omgivelsene vi lever i. Kvello skriver at selvbilde kan fort bli ødelagt om du ikke opplever bekreftelser eller har en oppvekst med mye kritikk og lite varme.

Jo varmere forhold man har med et annet menneske, jo mer direkte kan man være når man gir kritikk. Vi tåler lite kritikk fra personer vi opplever ikke liker oss og tåler mer fra menneskene vi vet liker oss (Kvam, 2016).

Anstorp & Benum (2014) skriver om retraumatisering. Retraumatisering er et begrep som blir brukt når barn kan få vondt av å bli påminnet om det som har vært vondt tidligere. Et eksempel kan være et spørsmål som aktiverer minner som igjen forsterker symptomene hos barnet. Et annet eksempel kan være at omsorgspersonene kan skape sekundær smerte ved å bruke straffende og/eller kontrollerende reaksjoner på barnets smerteuttrykk (Anstorp & Benum, 2014).

Barnet har i dag en mye sterkere rolle og skal inngå som likeverdig part i sine relasjoner og selv skal jobbe med sin egen endring og utvikling. Den andre parten i relasjonen, miljøarbeideren, har mindre frihet til å utforme egen rolle og skape en relasjon i møte med den enkelte ungdom (Sommerfeldt, 2019, s. 185). Med dagens krav til likeverdighet og evidensbasert behandling er handlingsrommet for den ansatte blitt trangere og det blir da mindre rom for at ungdommen og den ansatte i en gjensidig relasjon kan utforme ungdommens hverdag. Dette fremstår som et paradoks, all den tid rettighetsbarnet fremkommer så tydelig i nåtidens forståelser av ungdommen. Det kan virke som om profesjonalisering av barnevernsfeltet er nærere knyttet til posisjoneringen av ungdommen som er skadet med tilhørende profesjonelle miljøterapeutiske innsatser (Sommerfeldt, 2019, s. 185). De mange samtidige motsetningsfylte logikker som setter rammene for sosialfaglig arbeid ved en institusjon innebærer at det kan oppstå mange fallgruver for den enkelte miljøarbeider. Dette kan føre til at det tryggeste for miljøarbeideren er å opprette en viss avstand av redsel for å gjøre feil (Sommerfeldt, 2019, s. 185).

Stenhaug (2018) beskriver ut ifra et utdanningsperspektiv at krenkelser er en viktig oppgave for voksne å avdekke. Samtidig så er det de voksne som jobber med ungdommer som ofte er de som utsetter ungdom for krenkelser. I vår kultur er det mer akseptert å bruke krenkepedagogikk enn anerkjennende pedagogikk. Det vi ser på som folkeskikk: «spis opp maten din», «ikke løp inne», «sitt rolig», «vær stille» er det vi gir dagens barn av kunnskap til å ha med i den mentale ryggsekken (Stenhaug, 2018). Den anerkjennende pedagogikken skal gi ungdommen en opplevelse av å bli sett, møtt med forståelse og at han eller hun blir hørt. Det å veilede og hjelpe ungdommen til å sette ord på å forstå opplevelsen, skape strategier for å finne tilnærminger til situasjonene er viktig (Stenhaug, 2018).

Kort oppsummert vil det være flere faktorer som kan påvirke relasjonsarbeidet. Det er ungdommens bagasje, hvilket tilknytningsmønster som er gjort i barndommen som utgjør noen mestringsstrategier de som ungdom har med seg. Ungdommens sterke rolle i samfunnet og som rettighetsbarn i barneverntjenesten og ansattes redsel for krenkelse av ungdommen kan være en utfordring det ikke er snakket nok om. Hvor grensene går for hva som er hva, når er det hjelp og når er det krenkelse av ungdommen? Når skifter ungdommen fra å være skadet og i behov av hjelp til situasjoner hvor barnet er i behov av selvutvikling og veiledning? Det å ivareta ungdommens autonomi, respektere og ivareta daglige behov vil kunne by på utfordringer når ungdommen er i behov av hjelp, og som har et her og nå perspektiv. Erfaringen min er at mange valg som er i gråsoner er lite diskutert i arbeidsmiljøet og det skaper usikkerhet hos de ansatte.

3.6 Sosial kapital og sosialt nettverk

Ungdommene som blir akutt plassert på institusjon mister ofte midlertidig kontakt med sine venner, kanskje familie, sosiale arenaer og sitt vanlige sosiale liv for en periode. Det skal legges til rette for at ungdommene skal få treffe familie og eventuelt venner som gir noe positivt for ungdommene gjennom samværsplaner. Ungdommene i en slik situasjon har på lik linje med andre ungdom behov for sosialisering fra sitt nettverk (Barn, - ungdoms og familiedirektoratet, 2015). I veilederen for akuttarbeid i institusjon utarbeidet av Barn- og ungdoms og familiedirektoratet (2015) skrives det at som hovedregel at tiltaket skal ligge så nær ungdommenes hjem som mulig. Føringerne igjennom kvalitetskravet; at det skal opprettholdes viktige relasjoner i familie og blant venner. Det er barnevernstjenesten og personalet på akuttinstitusjonen som sammen med ungdommen skal finne ut av hvilke relasjoner som skal opprettholdes under akutt oppholdet (Gundrosen, 2019. s. 62).

Ungdommenes forhold til venner og familie og kontakt med sitt nettverk skal ivaretas på en akutt institusjon dersom ikke akuttintervensjonens årsak tilsier at dette kan være til skade for ungdommen å ha kontakt med disse. Det stilles krav til dokumentasjon på samværsordningene. Det kan være mange årsaker til at nettverk ikke bør opprettholdes, slik som seksuelle overgrep, rus, vold eller kriminalitet i nettverket. Det er barnevernstjenesten som regulerer omfanget av samværsordningene og fatter vedtak. Institusjonen skal legge til rette for gjennomføring av eventuelt samvær (Barn, - ungdoms og familiedirektoratet, 2015. s. 17).

Foss (2018, s. 64) skriver i sin rapport fra riksrevisjonen at ansatte opplever distanse

fra hjemkommune til ungdommen, som ulempe. Det er Bufetat som ikke kan fremskaffe tilbud som er tilpasset ungdommene, og en av punktene er at avstanden er for stor.

Barneverntjenesten på sin side er fortvilet med tanke på avstandene og dermed gjennomføring av samvær med ungdommenes familie og venner. Det er vanskeligere for saksbehandlere å følge opp ungdommene, samt at ungdommene bryter med nettverk og skole (Foss, 2018, s. 64).

Fauske (2009, s. 89) viser til Putnams forskning på at sosialkapital har en helt avgjørende betydning for ungdommens utvikling. At tillit, nettverk og gjensidighetsnormer i skolen, i samfunnet, i familien og med jevnaldrende har hatt vidtrekkende konsekvenser for ungdommens muligheter og valg og med dette også atferd og utvikling (Fauske, 2009, s. 89). God kontakt med familie, struktur, deltagelse og nettverk utenfor familien kan være med å bidra positivt til ungdommens oppvekst (Fauske, 2009, s. 89).

Min tolkning av ungdommens rett til ivaretagelse av nettverk byr på utfordringer. Noen av ungdommene har nettverk som er usunne, f.eks. i forhold til rus, kriminalitet og/eller seksuelle overgrep. Det er barneverntjenesten som avgjør om ungdommen skal ha samvær med sitt nettverk eller ikke, ikke ansatte på institusjonen. Det vil si at saksbehandler er avhengig av en god og riktig kommunikasjon med avdelingen for å kunne gjøre gode vurderinger ift. om ungdommen skal få lov eller ikke til å møte sitt nettverk. Det legges mye arbeid ned i å kartlegge og finne relasjoner ungdommen allerede har i sitt nettverk som kan gi positive effekter. Problemet oppstår i de situasjonene hvor ungdommen ikke har noen nøkkelpersoner i sitt nettverk som kan være positive relasjoner. Ungdommen har fortsatt et behov for å føle tilhørighet og her og nå perspektivet består ofte i å delta på det de jevnaldrende gjør. Er det mulig å opprettholde gode valg for ungdommen uten å frata sosialisering i slike spesifikke tilfeller? Jeg opplever det som vanskelig. Det er ikke noe å erstatte den følelsen med, den følelsen av å være en del av et felleskap, være akseptert og bli sett av jevnaldrende. Jeg tror ikke voksne klarer å fylle dette behovet, men må heller prøve å erstatte samværet med andre aktiviteter som gir mestring og trygghet hos ungdommen.

4.0 BARNEVERNET OG BARNE- OG UNGDOMSPSYKAIRTIEN

Dette kapittelet vil kunne belyse et av forskningsspørsmålene i oppgaven. Hvilken betydning har relasjoner i akuttarbeid?

Politiske føringer, ulike forskrifter og hvilke faglige perspektiver de ansatte har med seg inn i arbeidet vil være med å forme ansattes profesjonelle blikk på egen rolle og på hvordan de møter ungdommene.

4.1 Barnevernsinstitusjoner i Norge

Jeg har valgt å trekke frem de historiske utviklingslinjene i barnevernstjenesten. Grunnen er å tydeliggjøre at endringer som fant sted tidligere, de tankene, holdningene og verdiene som de endringene sprang ut av, kan spores til dagens tjenesteyting (Paulsberg, 2016, s. 45). Det å kunne se temaet i en historisk kontekst vil kunne gi bredere forståelse av hvorfor vi gjør som vi gjør i dagens tjenesteyting. En annen hensikt med å gi et innblikk i historien til barnevernet er for å gi en ramme og kontekst for analysen av materialet.

Sommerfeldt (2019, s. 183) skriver i sin artikkel om det relasjonelle møte mellom ansatte og ungdommer på barnevernsinstitusjon. Hun mener møtet er formet og betinget av politiske føringer, ideologier og faglige perspektiver i en gitt historisk og geografisk kontekst. Sommerfeldt (2019, s. 172) har valgt å se på barnevernsplaner fra 1850-1950, inspirert av Foucaults genealogiske analyse. Genealogisk analyse har som siktemål å gi oss muligheten til å forholde oss til det som vi tar for gitt, gjennom å se på det fra andre perspektiver. Det kan gi et perspektiv hvor forskeren kan velge et aspekt fra samtiden som problematiseres i lys av historiske hendelser med tanke om hvilke utfordringer som kan skapes i nåtiden (Sommerfeldt, 2019, s. 176). Hvor i historien skjedde det hendelser som gir bakgrunn for nåtidens metodebruk, og som i dag er en selvfølgelighet? (Sommerfeldt, 2019, s. 176).

Vergerådsloven som kom i 1896 ble en ny tid for barnevernsinstitusjonene. Den hadde mer pedagogisk tilnærming til oppdragelsen for å verne mer om barnet, samt ivareta samfunnsvernet (Sommerfeldt, 2019, s. 173). Tidlig på 1900 tallet ble barnevern en betegnelse som hadde opphav i et økende politisk pågangsdrev for barn og unges dannelse og sosialisering skriver Marthinsen, Lichtwarck, Fauske & Clifford (2013, s. 14). Opprinnelsen til barnevernet var å etablere et samfunnsvern med lovverk om tvangsoppdragelsene av barn og unge. Tvangsanstaltene ble raskt sett på som en skandale (Marthinsen et. al, 2013, s. 14). Det var ikke før i 1953 at lov om barnevern kom. Denne loven hadde ideer om forebygging,

men i praksis handlet det mest om legitimering av samfunnets ivaretagelse av barn og unge skriver Marthinsen et. al (2013, s. 13). Skolegang skulle bidra til å utvikle fornuftige samfunnsdyktige borgere. Barnevernet vokste den gangen frem fra det sosiale arbeidet som utviklet seg fra kunnskap om sosialisering, psykologi, sosiologi og samfunnsutvikling (Marthinsen et. al, 2013, s. 14). I fremveksten av barnevernet var det et behov for å bevise at vitenskapelig kunnskap hadde noe mer for seg enn myter og overtroiske hemmeligheter. 1950-tallet viser i planene det «normale» hjem, hvor bestyreren skal gjøre institusjonen til et godt og trygt sted å bo så langt det var mulig, for de barna som ikke bor i foreldrehjem eller fosterhjem. Dette viser til at institusjon er andrevalget etter fosterhjem, og målet er å være et «hjem» for barna (Sommerfeldt, 2019, s. 180). Frem til 1982 var hovedtyngden av plasseringene utenfor hjemmet, men etter dette har tiltakene vært preget av hjelpetiltak i hjemmet (Marthinsen et.al, s. 14). Planene på denne tiden er organisert med økonomiske vilkår og har et helseperspektiv på driften av barnevernsinstitusjonene. Det var ikke krav til kompetanse for de ansatte, men i *Forskrift for barneheim* ble et faglig perspektiv skissert (Sommerfeldt, 2019, s. 180). Personalet ved institusjonene har en ansvarsfull og krevende oppgave. De skulle ha kunnskap om barnestell, husholdning, psykologiske og pedagogisk innsikt var nødvendig. Denne forskriften legger også vekt på at barnet har krav på å bli møtt på sine behov i form av forståelse, trivsel, veiledning, legehjelp, trygghet og en standard på materielle ting skriver Sommerfeldt (2019, s. 181). Det individuelle barnet kommer frem i tekstene, men enda ikke beskrevet noe om det relasjonelle mellom de ansatte og barna som de har ivaretagelsen av og gir omsorg for (Sommerfeldt, 2019, s. 181).

Det skal foregå endringsarbeid hos ungdommen med et mål om å skape nyttige samfunnsborgere kommer frem i planene mellom 1850 og i dag (Marthinsen, et.al, 2013, s. 14). Det er gjort betydelig arbeid for at barnets rett er sikret og at barnets behov skal bli imøtekommet på en profesjonell og god miljøterapeutisk måte (Rettighetsforskriften, 2012). Dette for å motvirke at barnets skjebne blir overlatt til tilfeldigheter og enkeltes menneskers velvilje. Marthinsen et. al (2013, s. 14) skriver at profesjonaliseringen av barnevernet kom gradvis ved utdanninger innen sosialt arbeid og etter hvert også barnevernspedagoger.

Faglig forankring av arbeidet, målstyring, godt utarbeidede planer samt kunnskapsbaserte tiltak kan imidlertid ikke alene kvalitetssikre det sosiale forholdet ved institusjonen før i tiden eller nå (Sommerfeldt, 2019, s. 185). Det er helt avgjørende at den enkelte miljøarbeider innehar etisk ansvar, refleksiv praksis og et personlig ansvar for å kunne gi det nødvendige rom for å skape relasjoner med barn og unge (Sommerfeldt, 2019, s. 185).

Slik jeg tolker Sommerfeldt så er det samsvar med nåtidens praksis om relasjonsbygging. Tiltak, planer og målstyring alene er ikke nok for å kunne kvalitetssikre relasjonsarbeidet. Det krever mellommenneskelige erfaringer og opplevelser for å kunne bruke relasjonsbygging som verktøy.

4.2 Nye endringer – barnas rettigheter

Lov om barnevern som ble endret i 1953 var den første loven som brukte barnevernsbegrepet med hensikt å søke etter barnets beste og ikke hva samfunnet primært var tjent med (Sommerfeldt, 2019). Loven var i sterk påvirkning av samfunnets utvikling av synet på nye psykologiske teorier og forståelsesmåter i sammenheng med barns utvikling og behov. Fra 2018 har barnets rettigheter og medvirkning blitt styrket i loven og en ny barnevernslov er under arbeid (Barne- og likestillingsdepartementet, 2018). Nyeste lovendringsforslag er Prop. 133 L (2020-2021) (Det kongelige barne- og familiedepartementet, 2021).

Barnevernsloven har vært under utvikling og utvidet tiltakshorisonten f.eks. ved å sette inn fagområder som psykologi og barnepsykiatri. Søkelys på muligheter for å møte problemene på andre måter enn å ta barna vekk fra hjemmet (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2020). Loven hadde hovedvekt på forebygging, sosial service og hjelpetiltak (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2020). Barnevernet får videre barneombud, FNs barnekonvensjon gir rettigheter til barn, barnevernsloven revideres i 1992 og dette gir muligheter for å iverksette hjelpetiltak tidligere.

I korte trekk er loven nå endret slik at barnets synspunkter, meninger og det å bli hørt i egen sak skal vektlegges. Barnevernet skal legge til rette for barnets utvikling, sikre at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige tryggheten fortrinnsvis i egen familie (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2020).

4.3 Politiske føringer og organisering

Det kan sees på som et politisk spill i forhold til økonomi for å drive forskning, behandling og klinikker for barn og unge med psykiske utfordringer skriver Forandringsfabrikken (2021). Utviklingen per dagsdato innen helse- og omsorgssektoren, både i Norge og internasjonalt har vært preget av Empowerment tenkning, New Public Management (NPM) med grunnprinsipper som effektivisering av ledelsen og kostnader i offentlig sektor som igjen har hatt innvirkning på tjenestefeltet (Paulsberg, 2016). NPM har ført til privatisering, stykkprisfinansiering, konkurranseutsetting og anbudsrunder skriver Bunkholdt & Kvaran

(2021). De mener dette stiller store krav til samfunnsfaglige og etisk kunnskap hos yrkesutøverne likeledes kjennskap til kvalitetssikring og interkontroll i arbeidet. En viktig oppgave vil være å utforme tjenestene slik at tilbudene har høy nok kvalitet og fremstår som helhetlige og sammenhengene for tjenestemottakerne (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 18). Kvaran (2009) mener barnevernet og barne- og ungdoms- og familie direktoratets ensidige fokus på tiltak i hjemmet og satsning på fosterhjem har gått på bekostning av utviklingen av institusjonstilbudene. Nedleggelse av institusjoner handler om økonomi fordi tiltak i hjemmet er billigere (Kvaran, 2009).

Som ansatt i nåtidens barnevernsinstitusjon fremkommer faglige perspektiver, forskrifter og politiske føringer rammene for og strukturerer personalets blikk på egen rolle og på barnets rolle. Dermed også ansattes praksis i det konkrete møtet (Sommerfeldt, 2019, s. 172). Et juridisk rammeverk kan være med på å presisere handlingsrommet for de ansatte på jobb og tydeliggjøre kravene som knytter seg til å ha ansvaret for et barn. Dette gjelder både for ansatte og ungdommen, samt familien til ungdommen. Det kan gi klare rammer på forventninger og hva det kan kreve i en slik situasjon. Når handlingsrommet kanskje i nåtid er trangere, er det nettopp for å unngå grenseløse, usunne relasjoner mellom ansatte og ungdommene. Samtidig innskrenker dette rommet for relasjoner i praksis mer nå enn tidligere. Dette er gjort i beste hensikt for å være tydelig og sikre barnets beste, men kanskje også like mye med den konsekvens at det settes begrensninger for hvordan intuitive, personlige og spontane møter mellom to mennesker kan utfolde seg (Sommerfeldt, 2019).

4.4 Relasjoners betydning

I 2016 er det gjennomgående kategorisering av planer i barneverntjenesten. Miljøterapi, omsorg og annerkjennelse er begreper som går igjen i planene og tydeliggjør en forventning til de ansattes utførelse av arbeidet (Sommerfeldt, 2019, s. 182). Relasjonsarbeid blir beskrevet som et kjernebegrep ved institusjonene og blir brukt som et mål for at barnet eller ungdommen skal utvikle seg. Annerkjennelse blir lagt som grunnlag og en forutsetning for at man skal kunne lykkes med relasjonsarbeid (Sommerfeldt, 2019, s. 182). Det individuelle barnet er også med i disse planene i form av at de har ulike behov, erfaringer og interesser og hvordan de ansatte skal kunne imøtekomme dette.

Rettighetsbarnet i form av det autonome, medvirkende barn er sentralt i institusjonsplanene. Planene vektlegger barnet som et individ der målet er å

delta og fungere i samfunnet og ha egne ønsker og valg for nå og fremtiden. Videre er barnet fremhevet som ekspert på sin egen situasjon og en likeverdig part i relasjonen, hvilket legitimerer den medvirkende posisjon. (Sommerfeldt, 2019, s. 183)

Vilkår som rammer inn interaksjonene mellom ungdommer og ansatte, er kravet om profesjonelle, faglig oppdaterte praksiser knyttet til det behandlingstrengende, skadede barnet, og på samme tid likeverdige tjenester som også imøtekommer individuelle ønsker og behov fra det autonome og medvirkende barnet. (Sommerfeldt, 2019, s. 183)

I dagens barnevernsinstitusjoner kan vi se miljøterapi, traumesensitiv tilnærming og omsorg som kjernebegreper om de ansattes praksis (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2020). Sommerfeldt (2019, s. 174) presenterer omsorgsbegrepet til å være en selvfølgelighet i dagens praksis i arbeid med barn og unge. Siden omsorgen utøves på en offentlig institusjon vil omsorgsbegrepet ha en profesjonell, juridisk og politisk dimensjon skriver Sommerfeldt (2019, s. 174).

Larsen (2015, s. 17) skriver at barn og unge som er plassert på barnevernsinstitusjoner i dag er i behov av noe annet enn det vi ser på som tradisjonell omsorg. Larsen (2015) understreker behovet av kompetanse hos ansatte med miljøterapeutisk yrkesbakgrunn. Miljøterapeutens oppgave i tillegg til å gi omsorg vil være å legge til rette for i omgivelsene og miljøet slik at ungdommen kan utvikle seg. Personalet kan gjennom det relasjonelle arbeidet med ungdommen bidra til endring (Larsen, 2015). Miljøterapi som retningsgivende arbeidsmetode i sosialt arbeid er et begrep som skal imøtekomme nåtidige forståelse av behandlingsbehov samt endringsbehovet til de ungdommene som bor en periode på institusjon (Larsen, 2015, s. 17).

4.5 Barne- og ungdomspsykiatriens historie

Jeg vil kort presentere barne- og ungdomspsykiatriens historie for å se om det eventuelt kan være noen paralleller eller sammenheng mellom datidens metoder, ideologier og politiske føringer opp mot nåtidens retningslinjer.

Det psykoanalytiske kunnskapsgrunnlaget i barne- og ungdomspsykiatri kan sees som et fragment i samfunnets absolutte sannhet mener Hasle (2013, s. 70). De største historiene

har blitt fortalt så mange ganger at de fremstår som sanne blant annet psykoanalysen (Hasle, 2013, s. 70). Den dogmatiske konstruksjonen har hatt innvirkning på psykiatrien, psykologien og pedagogikken til å blomstre ut i en kulturell og felles sannhet som sterkt påvirker dagens foreldreskap. Hasle (2013, s. 71) skriver om etableringen av barne og ungdomspsykiatri som må sees på som en del av den sosiale ingeniørkunsten som vokste frem etter 2. verdenskrig. Ønsket var å skape det frie voksne mennesket og med dette forbygge psykiske lidelser i samfunnet ved en etablering av psykisk helsevern for barn som en del av «Karl Evangs mentalhygieniske program» (Hasle, 2013, s. 71).

Den generelle holdningen til forskning og kunnskap som var byggesteinen til den sosialdemokratiske oppbygningen av velferdsstaten var stort sett preget av tillit til ekspertkunnskap, leger, pedagoger og psykologer. Velferdsstaten uttrykte forebyggingstanker som gjorde at opplysningsvirksomhet både for fagfolk i oppvekstfaget og samfunnet generelt ble sentralt. Marxistisk budskap stod sentralt da «*psykologiske pedagoger var på ei inn, og prestene på vei ut*». Det å kunne utvikle det anti-autoritære mennesket som ikke lot seg underkue (Hasle, 2013, s. 71).

4.6 Psykodynamisk arbeidsmodell

Norsk barne- og ungdomspsykiatri fikk sin inspirasjon fra Child Guidance klinikkene som var etablert i USA og England på 1930 tallet (Hasle, 2013, s. 72). Klinikken hadde en psykoanalytisk og samfunnsorientert profil og når den psykoanalytiske teorien kommer til Norge får den gjennomslag i «de ledende intellektuelle kretsene». Dette spres gjennom aktuelle aktører og utbygning av institusjoner som har som mål å forebygge og behandle psykiske lidelser blant barn og unge (Hasle, 2013, s. 72). Arbeidsmetodene var preget av forståelsen av at barns psykiske problem måtte løses gjennom innsats fra ulike faggrupper, helst i nær kontakt med barnet miljø. Den norske modellen som bestod av flerfaglig bemanning ble et politisk og tverrfaglig prosjekt som har stor faglig og politisk støtte i samfunnet i dag (Hasle, 2013, s. 73).

I 1956 kom det en innstilling fra Sosialdepartementet som hadde en avgjørende rolle for styring av fremtiden til den norske modellen: den faglige formen var at det skulle jobbes psykodynamisk (Hasle, 2013, s. 73).

Skjønnlitteraturen har også hatt stor opplysningsverdi og synet på barne- og ungdomspsykiatrien. Hasle (2013) trekker frem Sigrid Undset, Aksel Sandemose og Johan Borgen som noen av forfattere som var med å spre budskapet «*Gjennom en positiv*

oppdragelse som bygger på kunnskapen om barnets naturlige drifter, kan man skape det harmoniske, frie og lykkelige mennesker» (Hasle, 2013, s. 73).

På 1970 tallet var feltet preget av ansatte som var faglig idealister og politisk radikale unge mennesker som kjempet kampen for «det gode liv». På 1980 tallet ble den politiske æraen avløst av to nye faglige retninger, læringsteori som grunnlag for atferdsterapi og kommunikasjonsteori som grunnlag for familierapi (Grøholt et. al, 2015). Det var flere som fant et godt utgangspunkt for det daglige arbeidet med barn og unge i tilknytningsteori. Tilknytningsteori har røtter i empirisk forskning og psykodynamisk forståelse.

1990- årenes nyvinninger nærmer vi oss et paradigmeskifte i grunnlagstenkningen. På den ene siden jobbes det forebyggede, hvor fokuset dreies fra det sykelige barnet (patogenese) til det friske barnet (salutogenese) ved menneskets tilknytninger og ferdigheter. Den andre retningen som oppstår er teori og praksis for kognitive metoder i psykiatrisk behandling (Grøholt et. al, 2015). Grøholt et. al (2015) viser videre til at i nåværende praksis står tilknytning sentralt, mens kognitive terapi har blitt utviklet i ulike nye retninger. Volumet på barne- og ungdomspsykiatri tjenesten ble kraftig utvidet igjennom «opptrappingsplan for psykisk helse».

Som en oppsummering opp mot nåtidens barne- og ungdomspsykiatri kan det å skulle utvikle og heie frem det anti-autoritære, selvstendige og frie menneske, sees også i dagens samfunn. Dette kan være lett gjenkjennelig i barns rettigheter når de er på institusjon (Rettighetsforskriften, 2012). FNs barnekonvensjon som er en del av norsk lov siden 2003 viser til fire grunnleggende rettigheter for å sikre hvordan barn skal bli møtt (Forandringsfabrikken, 2021, s. 18). Det er en juridisk sammenheng i de fire rettighetene som skal sikre barnets beste.

Hasle (2013) skriver om den psykodynamiske modellen og den sterke betydningen av barndommen. Det viser seg særdeles ofte at man kan se en sammenheng mellom ungdommens opplevelser i barndommen og nåværende krisesituasjon (Tetzchner, 2012).

Slik jeg tolker Sommerfeldt (2019) så er det lite nevnt eller beskrevet i driftsplanene og veiledere temaet relasjoner. Omsorg og kjærlighet er følelser/egenskaper ansatte skal gi som blir nevnt i dagens planer som miljøterapeutiske tiltak for at ungdommene skal oppleve tillit og trygghet. Det er lite fokus slik jeg kan se det på selve relasjonen og relasjonsbyggingen i en akutfase.

5.0 AKUTTPLASSERINGER OG DE SOM BOR DER

Det vil her bli presentert rammene for akuttinstitusjon i barnevernet. Ønsket er at du som leser forstår konteksten og får et innblikk i hvordan det kan oppleves å være på en akuttplassering. Rammene og vilkår for drift av barnevernet vil kunne gi utfordringer og muligheter for relasjonsbygging på en akuttinstitusjon.

5.1 Rammer for barneverntjenesten

Ansatte i barnevernet og informantene som deltar i denne studien jobber under lov om barnevernstjenester og skal til enhver tid etterstrebe å yte tjenester for «Barnets beste» § 4.1. (Barnevernsloven, 1993). Ungdommene som vises til i denne studien er i aldersgruppen 12-18 år.

«Vi trenger å se og lære hva kjærlighet er, og hvordan god kjærlighet kan kjennes. Uten å kjenne menneskevarme og kjærlighet er det nesten umulig å komme inn til det som er vondt eller strevsomt». (Forandringsfabrikken, 2021, s. 60)

Det har de siste årene vært et stort søkelys på barnevernet og hvilke tiltak samt endringer som skal til for å bedre tjenesten (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021). Fra 1. januar 2022 trer nye endringer i kraft i barnevernsloven. Noen av endringene er styrking av kompetanse hos de ansatte, forebygging samt bedre kommuneledelsens ansvar (Bufdir, 2021). Det innføres en plikt til å samordne kommunens forebyggende tjenestetilbud og ønsker om endring i kommunenes oppgaver. Hovedformålet med endringen er å understreke og styrke ansvar hos kommunene i forhold til styring av barneverntjenesten (Bufdir, 2021).

Dersom en ungdom står i en utsatt situasjon og trenger umiddelbar hjelp har barnverntjenesten plikt og rett til å gripe inn for å ivareta barnet (Bufdir, 2020). Dette skjer ofte gjennom midlertidige akuttvedtak som for eksempel plassering utenfor hjemmet. Det er ulike typer akuttvedtak og barnevernsloven samt hjemlene som er rammen for de ulike akuttsituasjonene. Tvangsvedtak er den type vedtak som det er flest av i akuttarbeid. Dette innebærer bestemmelser om at barnevernet kan akuttplassere ungdommen dersom de er i fare for å bli vesentlig skadelidende i nåværende situasjon, enten på grunn av forhold til foreldrene eller alvorlige atferdsproblemer hos barnet (Bufdir, 2020). Etter tvangsvedtak er den vanligste årsaken til akuttplasseringer ungdommens egen atferd. Akutthjemlene skal kun brukes i akutte situasjoner hvor det ikke er tid til å vente på ordinær saksbehandling (Oppedal, 2008, s. 19). Ungdommen som blir akutflyttet fra nåværende situasjon vil kunne være sårbar. Det har skjedd noe i forkant av plasseringen og det krever at personalet møter ungdommen på en

traumesensitiv og miljøterapeutisk måte (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2015).

Barne- og ungdoms- og familiedirektoratet (2014) sier noe om rettsikkerheten til ungdommen ved akuttflyttinger. Rettsikkerheten er utfordret ved at plasseringen skal skje umiddelbart og avgjørelser knyttet til ungdommens behov må avklares raskt. Forsvarlig arbeid med akuttsaker er utfordrende siden det akutte gir mindre tid og rom for å overveie alternativer og best mulige løsninger (Barne- og ungdoms- og familiedirektoratet, 2014, s. 14).

Bufetat (2021) viser til tverrfaglig helsekartlegging av barn i barnevernet som er lite tilfredsstillende praksis per dags dato. Det viser til et behov for bredere systemisk kartlegging av barn som skal plasseres utenfor hjemmet. Høringsnotatet fra Bufetat fremstiller viktigheten av kartleggingen og at det vil være nødvendig med en multisystemisk tilnærming (Bufetat, 2021). Bufetat (2021, s. 2) er av den oppfatning at ingen barn eller ungdom bør plasseres utenfor hjemmet før det har vært gjennomført en bred kartlegging av barnet, barnets nærmiljø, skolesituasjon, familie, venner og fritid.

«I dette ligger en kartlegging av både fysisk og psykisk helse, men ikke minst også en kartlegging av relasjonene og systemene rundt det enkelte barn». (Bufetat, 2021, s. 2)

Bufdir (2020) viser til viktigheten av kompetanse hos ansatte og forsvarligheten av tjenestene som skal ytes i akuttbarnevern. Personalet i et akuttiltak har det formelle ansvaret for beslutninger når det gjelder hver enkelt ungdom og fremdrift i hver enkeltsak. Det har siden 2017 pågått utviklingsarbeid på nasjonalt plan for å øke kompetansen i helse- og sosialfag. 1. juli 2021 trådte i kraft forskriften om mastergrad i barnevern som en utdanning til barnevernspedagoger. Det er en mastergrad som kan bygge på ulike bachelor utdanninger innen sosialt arbeid (Kunnskapsdepartementet, Barne- og familie departementet, 2021). En del av kompetansehevingen er forslag om ny barnevernslov som stiller krav til mastergrad for ansatte i barnevernet (Myrhol, 2021). Myrhol (2021) skriver at nøkkelen for å sikre god kvalitet¹ i beslutninger og vurderingene er kompetanseheving. Som nevnt tidligere trer den nye barnevernsloven i kraft januar 2022 hvor det innføres krav til kompetanse på masternivå eller tilsvarende, eller bachelor og minst fire års erfaring fra feltet. Det understrekes at

¹ Bufdir viser til de 10 identifiserte kvalitetsmålene i akuttarbeid (Bufdir, 18.06.2020).

barnevernstjenestens ansvar er å gi omsorg, hjelp og beskytte barnet når det er nødvendig på bakgrunn av barnets omsorgssituasjon eller atferd (§3-1) (Bufdir, 2021).

5.1.1 Hva sier ungdommene selv at de har behov for, og hva sier de ansatte?

Omfanget av forskning på relasjoner i feltet akutt plassering av barn og unge på institusjon er begrenset, likevel fant jeg to studier som gjorde seg bemerket. Jardim, Johansen, Blaasvær, Ames, & Berg (2020) som i sin studie har gjort en systematisk kartleggingsoversikt over studier som har sett på ulike praksiser som har blitt anvendt ved akutt plassering i barnevernsinstitusjoner. Jardim. et al., (2020) viser til at mange opplevde en akutt plassering som en viktig pause fra hjemmet som ofte hadde vært konfliktfylte. Videre viser resultater fra samme studie at ungdommene uttrykte ønske om mer deltakelse, forutsigbarhet og medbestemmelse i beslutninger (Jardim et al., 2020, s. 6). Noen av ungdommene rapporterte i studiene at det var manglende tillit til barnevernet og at manglende tillit som skapte en følelse av maktesløshet og manglende medbestemmelse. Det kommer frem at ungdommene ønsker mer autonomi og oppfølging etter plasseringen samt tillitsfulle relasjoner til voksne (Jardim et al., 2020, s. 6).

Forandringsfabrikken (2021) er rykende fersk forskning som viser ungdommens opplevelser av det å være på barnevernsinstitusjon. Det er en omfattende studie hvor det kommer frem at relasjon, tillitt og omsorg er det barna trenger og savner nå de er på institusjon (Forandringsfabrikken, 2021). Forskning viser at fra et ansatt- og personalperspektiv gir de ansatte uttrykk for mangel på forskningsbasert kunnskap er et hinder for å beslutte velinformerte plasseringer (Jardmir. et al., 2020, s. 6). Fordeler med gode strukturelle rammebetingelser, samarbeid med familiene og andre tjenestetilbud, tilstrekkelig opplæring, klare retningslinjer og fagprosedyrer for å kunne gjøre en god jobb (Jardmir. et al., 2020, s. 6).

Sommerfeldt (2020) viser ansattes refleksjoner over sosialt arbeid i praksis og de trekker frem det autonome barnet og hva som legger føringene for arbeidet med relasjoner. Sommerfeldts artikkel gjør rede for et spesifikt handlingsrom for de som arbeider i barneverntjenesten hvor handlingsrommet sier noe om hva som er mulig å si og gjøre i jobben for å skape relasjoner mellom ungdom og ansatt (Sommerfeldt, 2020).

5.2 Kort om en akutt plassering i institusjon

Ungdommene som kommer på akuttinstitusjon blir plassert på ulike paragrafer fra barnevernsloven (Barnevernsloven, 1993). Plasseringene gjøres utfra vurderinger om

utfordringer ungdommene selv innehar eller om foreldrene ikke mestrer omsorgsrollen ovenfor ungdommen. Kort fortalt kan ungdommene plasseres akutt på § 4-12, omsorgsplassering, 4-6.1 og 4-6.2. §4-25/4-26 akutt tvang med eller uten samtykke (Barnevernsloven, 1993). Formålet med plasseringen på akuttinstitusjon er at barnevernstjenesten skal få mulighet og tid til å finne en løsning og et passende tiltak i en kaotisk og uoversiktlig situasjon (Helsedirektoratet, 2015 s. 58).

For å forhindre at en akuttplassering påfører ungdommene flere traumer er det nødvendig å undersøke gode tilbud som kan bidra til at ungdommene føler seg tryggere og kanskje bedre rustet til å forstå og håndtere opplevelsen av å bli plassert et annet sted enn hjemme både under og etter at plasseringen har funnet sted (Jardim, et. al 2020, s. 5).

Det er ikke vanskelig å kunne forstå at det å leve i en livssituasjon med en uavklart fremtid over tid, noe en akuttplassering er, kan være skadelig for ungdommene. Det vil påvirke deres tillitsforhold og tilknytningsforhold samt kan oppleves traumatiserende. Det er derfor et mål å begrense lengden på akuttoppholdet skriver Bunkholdt & Kvaran (2021, s. 403). Likevel viser det seg at en akuttplassering kan bli særlig langvarig for ungdommer som ikke skal eller kan tilbakeføres til hjemmet (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 403).

Barnevernsloven (1993, §5-9) regulerer ungdommens rettigheter når de er plassert på en barnevernsinstitusjon også ved bruk av tvang ovenfor ungdommene. Rettighetene setter en ramme for hvordan institusjonen skal driftes, hva ungdommene har rett på og til samt hvilke inngrep som kan fattes ut ifra hvilken paragraf ungdommen er plassert på.

Formålet med forskriften er;

Formålet med denne forskriften er å sikre at institusjonen gir beboerne forsvarlig omsorg og behandling. Institusjonens ansvar for å gi forsvarlig omsorg innebærer blant annet å gi beboerne vern og beskyttelse, tydelige rammer for å sikre trygghet og god utvikling, oppfølging av skole- og opplæringstilbud og fritidsaktiviteter, stabil og god voksenkontakt, opplevelse av mestring og å bli sett og hørt, samt å lære beboerne respekt og toleranse. Hva som er å anse som forsvarlig omsorg vil blant annet avhenge av beboerens alder og modenhet og formålet med plasseringen. Formålet er videre å sikre at beboerne blir behandlet hensynsfullt og med respekt for den enkeltes integritet, og at rettssikkerheten til beboerne blir ivaretatt. Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører beboeren.

(Rettighetsforskriften, 2012, §1)

5.3 Statistikk – andel akuttplasseringer i Norge

Institusjonstilbudet i Norge er satt sammen av privateide og statseide barnevernsinstitusjoner. Det har siden 2000 tallet vært nedbygging av institusjoner med formål om at fosterhjem skal være det foretrukne tiltak ved en omsorgsovertakelse. Det viser en særlig reduksjon i antall plasserte barn under 12 år i dagens institusjonstilbud. Ved utgangen av 2018 bodde 995 barn og unge på barnevernsinstitusjon i Norge (Sommerfeldt, 2020).

Akuttvedtak som det fattes flest av er på bakgrunn av fare av for å bli vesentlig skadelidende i hjemmet, § 4-6 annet ledd (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 403). Kvaran (2009) skriver:

Etter min mening er det biologiske prinsipp, som ble vektlagt i St. meld nr. 40 (2001-2002) hvor det står: ..tilknytning til de biologiske foreldrene i seg selv er en ressurs for barnet, som har hatt størst påvirkning på barnevernets tenkning de siste årene. (Kvaran, 2009, s. 3)

5.4 Tiltak ved akuttplassering for ungdommer

Barnevernsloven (1993) stiller krav til at det finnes et forsvarlig tilbud for utdanning av ansatte som skal jobbe med barn og unge og at personal som skal anvende loven får forsvarlig veiledning (Barnevernsloven, 1993, §2-3 e). Barnevernsloven § 1-4 pålegger tjenestene og tiltakene i barnevernet til å være forsvarlig drevet (Barnevernsloven, 1993, §1-4). Veilederen i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2015) beskriver kvalitetsmål som ivaretar forsvarlighetskravet. I akutt barnevern henviser akuttveilederen til at institusjonen skal sørge for at ungdommene har riktig og tilgjengelig kompetanse hele døgnet for å møte kvalitetskravene tjenesten stiller (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2015). Veilederen viser til at miljøpersonalet bør gjennomgå opplæring i akuttarbeidets utfordringer må inneha kunnskap om generelle og spesielle omsorgsbehov barnet kan ha. Traumebevisst tilpasningsevne/omsorg, krise og stresshåndtering er noen av kravene veilederen viser til. Videre hvordan ansatte skal gjøre gode nok observasjoner av ungdommenes fungering. Ansatte skal ha evnen til å ivareta medvirkning og kunne samarbeide med ungdommen. Konflikthåndtering av og i voldsepisoder og utageringer, hvordan forebygge uheldige samspillmønstre og hvordan forbygge og avdekke rusproblematikk er noen av elementene i veilederen (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2015, s. 7).

Gundrosen (2019, s. 41) forklarer i sin masteroppgave hvordan akuttarbeidet skal se ut i praksis. Arbeidet legger føringer for at miljøpersonalet jobber på en måte som er forenlig

med at det ikke blir igangsatt prosesser hos ungdommen som ikke kan løses på den tiden ungdommen er akutt plassert. Det forutsetter at miljøpersonalet må inneha kortsiktige og langsiktige tilnærmingsmetoder. Ungdommene som bor på en akuttinstitusjon lever under levevilkår som er uforutsigbare. Varigheten på oppholdet er uvisst og nytt botiltak og hvor dette er plassert er uklart for ungdommen. Dette krever at de ansatte har kunnskap om betydningen av mellommenneskelige relasjoner skriver Gundrosen (2019, s. 41).

Forandringsfabrikken har i 2021 kommet med sin rapport om hvordan 152 barn i alderen 11-18 år opplever det å være på barnevernsinstitusjon. Rapporten er omfattende og det velges her å trekke frem det som er relevant for denne studien. Ungdommene forteller om erfaringer som å snakke trygt som viktig for dem. Flertallet av ungdommene forteller at de ikke har fortalt det vondeste de hadde opplevd til ansatte på institusjon. Barna gir uttrykk for at det er ikke trygt nok å fortelle og at grunnen til utryggheten var det de voksne sa eller gjorde (Forandringsfabrikken, 2021, s. 30). Videre ville forskerne vite det som er avgjørende for ungdommene for å ha det bra på et institusjonsopphold. Ungdommene sa at manglende informasjon var en faktor for å ikke oppleve det trygt nok. Når informasjonen var mangelfull om flere av tingene de lurte på ble situasjonen utrygg. De ville også vite hva som skrives om dem. Rapportene eller dokumentasjonen bestod ofte av hva den voksne opplevde, så og så. Lite forklaringer fra barnas perspektiv forteller ungdommene. Til slutt lurte ungdommene på hva som skulles sies videre som en faktor som viktige for dem, hvem får vite hva om meg. De nevner overlapper, papirer, foreldre og kontakt med andre tjenester som kunne få informasjonen uten at barnet hadde noe de skulle sagt (Forandringsfabrikken, 2021, s. 33).

5.5 Traumer og psykisk uhelse

Mathisen (2008) beskriver et økende psykososialt problem blant unge i Norge. Undersøkelser viser at spiseforstyrrelser, rusmisbruk, omsorgssvikt, ensomhet og isolasjonsproblemer samt atferdsproblemer er noen av utfordringene disse unge sliter med (Mathisen, 2008, s. 17). Flere av tilbakemeldingene og rapporteringene går på psykososiale plager som hodepine, magesmerter, ryggsmertor og depresjon. Mathisen skriver om en større utvikling av helseskadelig livstil, kostvaner, inaktivitet samt terskelen for bruk av rusmidler er lavere og risikoatferd høyere (Mathisen, 2008, s. 17). Jarmin et al., (2020 s. 14) beskriver i sitt prosjekt hvordan barn og unge som er plassert utenfor hjemme kan ofte ha opplevd ulike typer for omsorgssvikt før plasseringen finner sted. Barn som har opplevd omsorgssvikt og mishandling utvikler oftere stress- og emosjonsreguleringsstrategier som er mistilpassede. Det

kan ofte sees ved at de er mer sårbare, kan ha vanskeligheter med å håndtere følelser og stress under og etter en akutt plassering (Jarmin et al., 2020 s. 14). Det vil være en vesentlig faktor at personalet har forståelsen av sårbare ungdommers evne til å håndtere akkurat dette stresset og nye situasjoner samt har viktighet for gjennomføringen av en akuttplassering for å skåne ungdommen og redusere faren for senere negative konsekvenser (Jarmin et al., 2020 s. 14).

Mange ungdommer som mottar hjelp av barnevernstjenesten har utviklet eller er i risikogruppen for å få atferdsproblemer og rusmiddelproblemer (Helsedirektoratet, 2020) og (Kayed., et al., 2015). Rundskrivet «*Samarbeid mellom barnevernstjenester og psykiske helsetjenester til barnets beste*» (Helsedirektoratet, 2015) viser til de samme resultatene som (Kayed, et al., 2015) og (Backe-Hansen, et al., 2011) nemlig at unge som har behov for barnevernstiltak har økt sårbarhet for å utvikle atferdsmessige eller emosjonelle vansker. Det er videre indikasjoner på forskjeller mellom institusjonsplasseringer og fosterhjems plasseringer. Resultatene fra forskning på institusjons plasseringer viser at ungdom som er plassert på institusjon har det dårligere enn de som er i fosterhjem (Kayed, et al., 2015, s. 13-15). Kayed et al., (2015, s. 32) viser til et av de nåværende største forskningsprosjektet som er gjort i Norge i nyligere tid om psykisk helse hos barn og unge som bor i barnevernsinstitusjoner. Det vises til noen av resultatene i denne studien. 76% av de som deltok i prosjektet fikk en psykisk lidelse innen de tre siste måneder. Kun 38% av disse oppgir at de har mottatt hjelp fra spesialisthelsetjenesten i løpet av denne perioden. Videre viser resultatene til høy grad av komorbiditet mellom depresjon, angst og alvorlige atferdsforstyrrelser hos barna som bor på institusjon (Kayed et al., 2015, s. 32). Det er nesten dobbelt så mange jenter som gutter som hadde mottatt hjelp for psykiske vansker innen de siste 3 måneder selv om det var like mange gutter på institusjon som slet med psykiske plager (Kayed et al., 2015, s. 35). Det gir et bilde på at noen barn og unge har store og komplekse utfordringer og kanskje spesielt for de som er i barnevernsinstitusjon på paragrafer uten eget eller foreldrenes samtykke. Backe-Hansen et al., (2011 s. 18) viser til økning av andel barn på institusjon med atferdsvansker og rusmisbruk som tiltaksgrunnlag. 2/3 av barna i 2009 hadde egen atferd som tiltaksgrunnlag i institusjon og dette gjaldt nesten 90% av barna som hadde rusmisbruk som tiltaksgrunnlag. Samlet sett utgjorde disse barna nesten halvparten av alle som befant seg på institusjon i løpet av dette året (Backe-Hansen et al., 2011, s. 18).

Bergli (2017, s. 25) viser i sin masteroppgave til barns avhengighet av voksenes håndtering av den traumatiske opplevelsen. I traumesituasjoner vil de fleste barn søke voksne for beskyttelse for å minske frykt. Å bli utsatt for ulike forhold for forsømmelse og overgrep kan mulig gi en kumulativ effekt og de største påkjenningene på stressaktivering og

stressregulering finnes hos unge som har vært utsatt for ulike former for negativ påvirkning skriver Bergli (2017, s. 25).

Nysgjerrigheten vekkes rundt dette. Vil man som ansatt i barneverntjenesten kunne unngå eller være med å endre fremtiden til ungdommen hvis relasjonen blir brukt som et verktøy i miljøterapeutisk arbeid? Har relasjonen tyngden nok til endring hos andre?

5.6 Behandling under en akutt plassering

Buadir (2020) presenterer det nye pakkeforløpet: «*Barnevern – kartlegging og utredning av psykisk helse og rus hos barn og unge*». Pakkeforløpet skal sikre at barnet får den omsorgen og helsehjelpen de har behov for. Pakkeforløpet kan settes i verk i alle faser av en barnevernssak, men at hovedfokuset skal ligge i undersøkelsesfasen. Dette for å avklare tidlig om barnet har behov for helsehjelp og er i behov for å starte behandling (Buadir. 2020).

Videre litteratursøk viser til et annet lovverk som gjelder når ungdommene er på en akutt plassering: barnevernsloven §4-6 (Barnevernsloven, 1993, §4-6). Den type akuttplasseringer som det er snakk om er en type plassering som i utgangspunktet bare benyttes som et kortvarig tiltak. Frivillig plassering etter §4-4, fjerde ledd. Akuttplassering etter 4-6, første og andre ledd, §4-25 andre ledd og §4-29 fjerde ledd. Plassering ved omsorgsovertakelse §4-12. Atferds plassering §4-24 eller §4-26. (Barnevernsloven, 1993). En plassering etter barnevernsloven §4-6 første ledd gir ikke hjemmel til å undersøke eller behandle barnet i rammene av helselovgivningen (Helsedirektoratet, 2015, s. 58) (Barnevernsloven, 1993, §4-6). Begrunnelsen er tidsperspektivet for plasseringen er usikkert og må avbrytes med motstand. Det er da ikke hensiktsmessig å benytte innleggelse i psykisk helsevern (Helsedirektoratet, 2015, s. 58).

Jardim et. al (2020 s. 25) viser til fortvilelse hos ungdommene som er akuttplassert med tanke på behandling. Flere av informantene Jardim et. al (2020) studien fortalte at de opplevde plasseringen som en form for straff for tidligere handlinger og oppførsel samt frihetsberøvelse. Opplevelsen av at de var på oppbevaring forklarer ungdommene med at de ikke fikk noen form for behandling og at innholdet på institusjonen var begrenset og at de opplevde at det var svært strenge regler. Ungdommene legger vekt på at de ikke mottok noen hjelp under plasseringen på institusjonen, men at plasseringen ga de en pause fra tidligere problemer. Videre trekkes det frem at det ble forventet av ungdommene å vente på hjelp som skulle komme etter akuttplasseringen, det vil si neste tiltak (Jardim et. al, 2020 s. 25).

Kayed et.al (2015) er en av mange studier som tar opp problematikken rundt

ungdommenes psykiske uhelse som viser at tjenesteapparatet rundt ikke følger opp tilstrekkelig samt at ungdommene ikke mottar behandling og samtaler når de har behov for det (Helsedirektoratet, 2008).

Behandling under opphold på institusjon er også et tema Forandringsfabrikken (2021) har tatt opp i sitt prosjekt. Ungdommene forteller at behandlingen de fikk på institusjonen ikke hjalp dem slik at de fikk det bedre med seg selv og derfor ikke nyttig. Videre forteller de at behandlingen ofte var standardisert og at det var lite rom for å kunne si noe om hva som var viktig for dem (Forandringsfabrikken, 2021, s. 54). Flesteparten av ungdommene ville ha hjelp med det som var vondt, men at hjelpen burde bli planlagt i samarbeid med dem slik at fokus ble på det som opplevdes som riktig for den det gjaldt. Det overordnede målet med Sintefs rapport har vært å innhente kunnskap nok til å kunne evaluere drift og etablering av pilotinstitusjonene som prøver ut modellen hvor omsorg og behandling for psykiske utfordringer gis samtidig (Forandringsfabrikken, 2021, s. 112). Utdrag fra deres funn viser til at den største vekten har blitt på behandling av ungdommene og dette har overskygget fokuset på omsorg samt ungdommenes medvirkning og relasjonsarbeid. Dette er resultater hentet fra langtidsinstitusjoner.

5.7 Tilknytnings teori

Jeg velger å presentere tilknytningspsykologien for å vise hva det kan kreves av kompetanse og fleksibilitet hos de ansatte i møte med ulike ungdommer på en akuttinstitusjon.

Teoridannelsen ansatte bør ha med seg i hverdagen for å kunne møte ungdommene slik de har behov for har grunnlag i tilknytningspsykologien. Dette kan gi et innblikk av hva som ligger til grunn hos menneskene man møter før man skal etablere en relasjon. Det kan gi et innblikk i ressurser og hindringer samt hvorfor relasjoner kan oppleves ulikt å forme med ulike mennesker. Det vil i dette avsnittet handle om barn og ikke ungdom. Det er viktig å avklare da relasjonsarbeid vil være ulikt om det er små barn, eldre barn eller ungdom. Grunnlaget vi får som barn, med erfaringer med relasjoner, er med å forme oss som ungdom og voksne.

Tetzchner (2012) beskriver atferdsanalytisk psykologi som utviklingsmessige endringer som er resultat av læring. Atferdsanalytiske teorier er helhetlige tilnærmingsmåter for all menneskelig fungering. Det kan være språk, følelser, løsningsorientering eller sosiale relasjoner (Tetzchner, 2012, s. 46). Sydney Bijou & Dough Baer (Tetzchner, 2012, s. 46) definerer utvikling som en progressiv forandring i forholdet mellom hendelser i omgivelsene og barnets atferd. De mener kontrollen over barnets atferd ligger ikke hos barnet, men i

omgivelsene. De mener at miljøet former barnas responser, men at responsene påvirkes av barnas tidligere læringshistorie. Tidligere læringshistorie kan beskrives som betingelser over tid som har formet barnets måte å reagere på. Faktorer på reaksjonene kan være fysiologiske egenskaper, motivasjon eller egenskaper i situasjonen som oppstår (Tetzchner, 2012, s. 47).

Sosiale relasjoner er et essensområde i utviklingen fordi vi allerede fra fødselen av er programmert til å søke andres oppmerksomhet og sosial deltagelse skriver Bunkholdt & Kvaran (2021, s. 77). Tilknytning handler om hvordan barnet tidlig i utviklingen etablerer relasjoner og knytter følelser til andre enn seg selv på en måte som er felles for alle mennesker (Tetzchner, 2012, s. 557). Det vil være betingelsene i miljøet som avgjør hvordan barnet vil lære seg å håndtere følelser og reaksjoner og det vil være forskjellige ut ifra ulike utgangspunkt for tilknytning til omsorgspersonene barnet har de første leveårene.

Indre arbeidsmodeller kan være samling av tanker, følelser og handlingsverktøy som har oppstått fra tidligere samspillserfaringer barnet har hatt med sine omgivelser skriver Bunkholdt & Kvaran (2021). De indre arbeidsmodellene vil gi dannelsen av metoder som påvirker kvaliteten på barnets senere relasjoner (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 77). Utviklingen av den indre arbeidsmodell er ikke fastlåst, men kan endres. Det er slik at barn får nye erfaringer, noen gode og noen ikke så gode, og dette kan føre til endringer i den indre modellen. Hvis den indre arbeidsmodellen er godt etablert kan det være vanskeligere å endre fordi reaksjonene er blitt automatisert og utløser de samme bekreftende reaksjonene fra omgivelsene (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 77).

Barnets tidlige relasjoner vil ha betydning for hvordan barna senere møter andre og hvordan det bidrar til å forme deres reaksjoner og væremåte skriver Tetzchner (2012). Det som kan kjennetegne barn med tidlige miljøskader er ikke alltid at de får generelle tilpasningsutfordringer, men at de utvikler sårbarhet for visse typer utfordringer. Det er noen situasjoner de ikke har lært å mestre.

Robert Hinde mener at alle former for tilknytning innebærer tilpasning og sosial læring (Tetzchner, 2012, s. 558). Tilknytningsatferd handler ikke bare om å etablere relasjoner for relasjonens skyld, men at tilknytningen er en viktig kilde til kunnskap om verden i en mer generell forstand. Et eksempel er barn som har hatt lite sensitive og uforutsigbare omsorgsgivere har en økt tendens til å bli konkurransepregede og aggressive. Det gjør barna godt rustet til å klare seg. I denne settingen er det en god utvikling for overlevelse slik barnet opplever omgivelsene. Tilknytning innebærer en overlevelse for den sosiale verden slik barnet har lært seg å kjenne den gjennom sine relasjoner. Et annet eksempel er barn som har vokst opp i institusjon viser ofte en ikke-diskriminerende

tilknytning. I et slik miljø vil dette kunne være en god strategi. Barnet blir med denne strategien ikke utsatt for avvisning og det handler om knapphet om det gode. Barnet tar det det kan få (Tetzchner, 2012, s. 559).

Mathisen (2008, s. 43) utfordrer det Tetzchner sier med å sette spørsmålstegn ved om en vanskelig barndom er ensbetydende med å få problemer som voksen eller kan man klare seg fint i livet likevel? Hun viser til Furman som mener at menneskets oppfatning i dag er at vi har tillært oss grunnleggende årsaksforklaringer til våre problemer hovedsakelig kan forklares fra barndommen (Mathisen, 2008, s. 43). Det å se fortiden som en ressurs istedenfor problemer. Det skal sies at det å ha hatt en vanskelig barndom setter sine spor og at oppvekstmiljø vil virke inn på utviklingen, men er det hele sannheten spør Mathisen (2008, s. 43).

Å overse eller ikke ta på alvor at ungdommene har behov for tilknytningspersoner skriver Mathisen (2008, s. 44) har utgangspunkt i vestlige kulturverdier. I akuttsammenheng vil det være avgjørende for relasjonsbyggingen om de ansatte tar hensyn til ungdommens tilknytningserfaringer eller ikke. Hvis man som ansatt velger å ikke ta egen væremåte og analyserer situasjonen og egne holdninger til relasjoner på alvor kan man som hjelper i ytterste konsekvens bekrefte og sende signaler til ungdommen om at her er ingen trygg tilknytning. Gevinsten kan sees ved å møte noen som oppriktig ønsker å bli kjent og kan gi tilbakemeldinger om at ungdommen er verdifull (Mathisen, 2008, s. 43).

Bunkholdt & Kvaran (2021, s. 83) kritiserer også tilknytningsteorien. De viser til å tilknytningsteorien ikke i stor nok grad fanger opp barnas individuelle kjennetegn og at reaksjonen i samspillet de opplever. Det at barn og unge skaper mening og sammenheng i egen tilværelse og at barnas mening av situasjonen påvirke igjen reaksjonene på det de opplever (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 83). Til slutt ønsker jeg å legge til at det er helheten, både tidlige og nåværende utvikling, som skaper kompleksiteten og må sees i sammenheng for kunne se hele mennesket.

Hvis ansatte i det daglige arbeidet har dette med seg som bakgrunnskunnskap og har en psykososial praksis vil man kunne se en helhet i hvorfor ungdommene har ulike type adferd. Det vil mulig kunne årsaksforklare hvorfor ungdommene har ulike behov og man som ansatte må benytte ulike teknikker for å komme i posisjon og etablere relasjoner. Relasjon vil oppleves ulikt ut ifra hvordan tilknytningen har vært i ungdommens oppvekst og hvilke erfaringer ungdommen har med relasjonsbygging. Og med den informasjonen står de ansatte stødigere til å kunne velge ulike vinkler for å oppnå kontakt og skape en trygg og tillitsfull relasjon.

6.0 ANALYSE OG DISKUSJON AV BELYSENDE EKSEMPLER

I dette kapittelet vil det bli presentert belysende eksempler som er funnet i materialet. Eksempler fra intervjuene blir så tolket/nærlest med hensyn til problemstilling og forskningsspørsmål. I denne nærlesningen relateres det videre til relevante kontekster og teorier for ytterligere å fordype tolkningen.

En fordel med å presentere utvalgte sitater i temaer er at anonymiteten til informantene ivaretas. Informantenes svar blir presentert i lett tilpasset språk for å få et mer sammenhengende uttrykk da muntlig og skriftlig språk kan gi ulik oppfattelse når man leser det. En kritikk mot å presentere funnene slik er at utsagnene til informantene blir løsrevet fra sammenhengen de er satt i. Thagaard (2013, s. 181) mener at ved å analysere sammenhenger mellom temaene kan gi en helhetlig forståelse av materialet.

Oppgavens problemstilling er: Hvilke erfaringer har barnevernsansatte med relasjonsbygging til ungdom som er akutt plassert i barnevernet?

6.1.1 Begrepet relasjon

Begrepet relasjon kom frem som et naturlig startspørsmål ut ifra problemstillingen som var satt for oppgaven. Relasjonsbegrepet er stort og basert på opplevelser og følelser vil spørsmålet kunne gi ulike svar. Å finne informantenes definisjon vil kunne gi grunnlag for videre tolkning av svarene. Ønsket har vært å finne ut hva den spesifikke relasjonen mellom den ansatte og ungdom på en akuttinstitusjon kan være og hva den kan bety i praksis. Informantene ble spurt om hva de legger i begrepet relasjon. Felles for alle var at de opplevde det som et «stort» spørsmål. Informantene sa oi, det var vanskelig spørsmål eller ønsket bekreftelse på at det var i jobbsammenheng jeg mente.

Å sette følelser i system tenker jeg kan by på utfordringer. Hvordan måler man følelser? Tillit og trygghet er følelser som blir nevnt av både ansatte og ungdom som viktige elementer for å ha en god relasjon. Fauske (2009, s. 89) skriver at elementene tillit og trygghet kan bidra til utvikling og endring i atferd, så det er tydelige elementer for hva som kan bidra til en positiv relasjon og hva som bør være med i relasjonsbyggingen.

Er det slik at følelsene må i et system for at ansatte skal kunne benytte det som et arbeidsverktøy og hvordan skal man måle effekten av dette? Det er noe av kompleksiteten ved å være menneske. Alle er ulike ut ifra erfaringer og verdensbildet man har og likevel skal det forsøkes å lage en «mal» som flest mulig passer inn i for å kunne arbeide med det

mellommenneskelige. Som tidligere nevnt i oppgaven var jeg ikke på søken av en definisjon eller en fasit på hva relasjon betyr, men hva de ansatte legger i begrepet slik at tolkningene mine hadde et utgangspunkt.

Tre av informantene trekker frem ord som tillitt, trygghet og samhandling. Det oppleves at begrepet er litt for abstrakt og at informantene svarer litt det de tror skal være den riktige definisjonen på begrepet relasjon. Relasjon på jobb og relasjon privat blir skilt fra hverandre ved at informantene spurte hva jeg mente når vi snakket rundt tema relasjon. Jeg bekrefter at det er i jobbsammenheng.

En av informantene svarte:

«Jeg tenker at det å ha relasjon med ungdommen går på å bygge tillitt, sånn at ungdommen føler seg trygg på deg. Det å søke trygghet, kan ha gode samtaler, et samspill egentlig.»

Dette passer godt inn i det Forandringsfabrikken (2021) forteller om at ungdommene gir uttrykk for at tillit fører til trygghet. Det å føle trygghet gir muligheten til å snakke om det som er vondt og vanskelig. Relasjonen ansatt og ungdom har en avgjørende rolle for hvordan de opplever det å være på barnevernsinstitusjon (Forandringsfabrikken, 2021). En annen informant beskriver relasjon slik:

«Det å skape en felles grunn, skape en tillitt. Det at ungdommen føler vi er på bølgelengde samtidig som jeg tenker at en trygg relasjon vil handle om grensesetting, og vise at man er den trygge voksne som skal veilede, og sette grenser samtidig som man skal være den kule og litt sånn, ikke kompis, men at de føler at de kan snakke med meg om andre ting enn at jeg bare er streng.»

Informantene trekker frem ord som å skape/bygge tillit, trygghet og samhandling. Dette er egenskaper som er i mellommenneskelige forhold. Kvalitetsmålene i barneverntjenesten sier noe om trygghet, omsorg og struktur i en kaotisk situasjon (Bufdir, 2020). Fauske (2009, s. 89) viser at sosialkapital har en helt avgjørende betydning for ungdommenes utvikling. At tillit, nettverk og gjensidighetsnormer i skolen, i samfunnet, i familien og med jevnaldrende har hatt vidtrekkende konsekvenser for barnets muligheter og valg og med dette også atferd og utvikling (Fauske, 2009, s. 89). God kontakt med familie, struktur, deltagelse og nettverk utenfor familien kan være med å bidra positivt til ungdommens oppvekst (Fauske, 2009, s. 89).

Slik jeg ser det er rammene og vilkårene lagt til rette for at det «på papiret» er viktig å skape relasjonen, men at det i praksis ikke sees på som et verktøy. Min opplevelse er at det er bare noe informantene gjør og ikke er seg bevisst hvorfor eller hvordan.

En av informantene beskriver relasjonsbegrepet i jobbsammenheng slik:

«I forhold til jobb så tror jeg det går på folk man samhandler med. Hva skal jeg si? At det blir en relasjon så fort man på en måte samarbeider, samhandler om felles ting [...] på jobb har man en relasjon til alle ungdommene våre selv om den er flyktig. Det blir det samme, mennesker man samhandler med over litt tid, så blir det jo en eller annen form for relasjon når man bor sammen, uansett hvor svak eller sterk den er.»

En informant sier:

«Nei, hva skal jeg si? Nær tilknytta. Jeg tenker at relasjoner er litt nærhet, trenger ikke være fysisk, men at tillitt og et godt forhold.»

Det som var likt for alle intervjudeltagerne var at de har ulike forhold til relasjonsbygging på arbeidsplassen. Deres erfaringer og opplevelser er det som skaper deres definisjon på hva begrepet relasjon betyr for dem. Her blir relasjon sett fra den ansattes perspektiv og de få informantene som deltar har ulik oppfatning av hva relasjon er. Kan det tenkes at relasjonsbegrepet ikke er klart nok avgrenset, avklart eller tilpasset for at viktigheten med relasjonsarbeid med ungdom kommer frem som en faktor til endring og utvikling hos ungdommen?

Det vil være vanskelig å gi et presist svar på hva funnene viser, men jeg ønsker likevel å presentere noen tanker som har oppstått underveis. En årsak til at relasjonsbegrepet kan være vanskelig å beskrive er slik Thornquist (2009) skriver: at det er en skjevfordeling allerede før møtet har skjedd. De ansatte er forpliktet til å hjelpe og den profesjonelle relasjonen ikke gir samme mening eller betydning som relasjoner vi ellers har i livet.

6.1.2 Å komme i posisjon eller det å skulle etablere relasjoner

Jeg ble nysgjerrig på hva forskjellen var på det å komme i posisjon og det å etablere relasjon. Hva mente informantene når de sa det? Informantene ble spurt om hva de tenker er forskjellen på relasjon og det å komme i posisjon på sin arbeidsplass. Det opplevdes som at det var en sammenheng mellom relasjon og det å komme i posisjon:

«Jeg tror det å lettere å komme i posisjon når du har en relasjon, men samtidig må vi vel lære oss å komme i posisjon uten å nødvendigvis ha en god relasjon.»

Det å komme i posisjon beskriver en av informantene slik:

«[...] det å komme i posisjon er bare å klare å håndtere en eller annen situasjon der og da, med det gjør det nødvendigvis ikke så mye bedre for ungdommen, men hvis man har en relasjon så får man en bedre posisjon.»

Det kommer frem underveis i intervjuene fra flere av informantene at det er deres jobb å komme i posisjon uten å ha noen form for relasjon. Flere av de henviser til at de jobber på

akutt institusjon hvor de har null relasjon til ungdommene som kommer på plasseringer og at det å komme i posisjon kan skape muligheter til å etablere relasjon.

«Det å komme i posisjon det kan man klare uten å ha en relasjon, men om man klarer å skape relasjon og så komme i posisjon får man mer utbytte av det, det blir mer meningsfullt.»

Hagqvist & Widinghoffs (2000) syn på relasjonsarbeid i miljøterapi viser til relasjonsarbeid som en utfordring. Det kan være vanskelig å finne en balansegang for personalet da personalet ikke skal være i relasjon med ungdommens liv mer enn en kort periode. På en annen side er relasjonsarbeid et virkningsfullt verktøy til utviklingen av ungdommen. For å ikke skape en distanse mellom ungdommen som er plassert på avdelingen og personalet som jobber der må personalet være bevisst egen rolle (Hagqvist & Widinghoss, 2000).

Er det slik at ansatte er bevisst sin rolle i møte med ungdommen og hvilken effekt det kan ha? Ingen av informantene sier noe om sin forståelse eller tanke om sin rolle i forkant av møtet, er de da bevisst effekten dette kan ha? Utfra informantenes historier i en helhet opplever jeg at de har kompetansen på relasjonsbygging, men er kanskje litt lite bevisst effekten av hva det kan utgjøre. Hvilke veininger og valg bør man som profesjonell gjøre før møtet for at det skal oppleves som likeverdig for begge parter er spørsmål jeg sitter igjen med etter analysen av intervjuene. En faktor som vil spille inn er ungdommens plasseringsparagraf. Om ungdommene er plassert på tvang eller frivillig vil kunne ha ulikt utgangspunkt da jeg tror ungdommen har ulik opplevelse av å bli plassert og krever kanskje ulik tilnærmingssåte for relasjonsarbeidet.

En av informantene beskriver relasjon og det å komme i posisjon med det jeg opplever som ulik tyngde i spillet. Det er mulig å komme i posisjon og etablere relasjonen, men utfallet er svakere eller sterkere.

«[...] jeg tenker å komme i posisjon tror jeg du gjør i hvert fall med sånne dype temaer, blir best mulig når du har fått en relasjon. At den relasjonen må ligge i bunn, trygghet og at ungdommen stoler på deg rett og slett, og da kan du komme i, i hvert fall en bedre posisjon. [...] jeg kan jo komme i posisjon og spørre en ungdom om noe, men det er ikke sikkert jeg får det dype svaret jeg hadde fått hvis jeg hadde en god relasjon da, den tryggheten til ungdommen, så der tror jeg forskjellen ligger.»

Forandringsfabrikken (2021, s. 46) forteller om ungdommene som opplever at ansatte har fokus på handlingene de gjør. De opplever at de ansatte snakket med de om handlingene, hærverk, rømning, voldelige episoder, selvskading, bruk av rusmidler osv., men at de ikke spurte om hvorfor de hadde gjort det. Handlingen ofte kom fra noe dypere eller at noe trigget handlingen. De opplever da ansatte som overfladiske når voksne ikke forstod og dette resulterte i skuffelse, det å bli lei seg eller miste tillitt. Det gjorde det enda vanskeligere å

fortelle om det som var vondt (Forandringsfabrikken, s. 47).

Det oppleves underveis i alle intervjuene at informantene har en klar mening om at jobben deres er å komme i posisjon, men at de alle jobber for å etablere relasjoner med ungdommene som er plassert. Det fremkommer ikke hvordan de arbeider med dette, hva som skiller fra å ha kommet i posisjon til en relasjon eller hvordan relasjonsarbeidet ser ut i praksis. Likevel opplever jeg at alle er klare på at det er et skille mellom å komme i posisjon og ha en relasjon. Det å komme i posisjon gir ikke nok tyngde i samspillet mellom den ansatte og ungdommen. Flere av informantene trekker fram utdanning og kompetanse som viktig i relasjonsarbeid og det å komme i posisjon. Erfaring, ærlighet og trygghet gir rom for å komme i posisjon og bruke de verktøyene miljøarbeidere innehar for å gjøre en jobb.

Fra et ansatt- og personalperspektiv gis det uttrykk for mangel på forskningsbasert kunnskap er et hinder for å beslutte velinformerte plasseringer. Fordeler med gode strukturelle rammebetingelser, samarbeid med familiene og andre tjenestetilbud, tilstrekkelig opplæring, klare retningslinjer og fagprosedyrer for å kunne gjøre en god jobb (Jardmir. et.al 2020, s. 6).

Rammevilkårene viser til kompetanse som skal være til stede på avdelingen og dette rettet mot tre-årig høyskolekompetanse med tanke på bruk av tvang i nød avvergende tilfeller. Kompetanse på sosialt arbeid, relasjonsbygging eller omsorgsarbeid er ikke krav slik jeg leser det i veilederen. Er rammevilkårene en hindring for relasjonsarbeid fordi det ikke er skrevet at dette er et krav eller tolker man veileder ulikt? Er det slik at kravet om at ungdommen skal oppleve trygghet, tillit og omsorg fra de voksne er kravet om relasjonsbygging?

Ungdommene som bor på en akuttinstitusjon lever under levevilkår som er uforutsigbare, varigheten på oppholdet er uvisst, nytt botiltak og hvor dette skal bli er uklart. Dette krever kunnskap om mellommenneskelige relasjoner og betydningen av den skriver Gundrosen (2019). Det at ansatte har kompetanse på hvordan bruke det å komme i posisjon som et verktøy i miljøarbeid viser veilederen til som viktig (Barne, - ungdoms og familiedepartementet, 2015). Miljøarbeid handler jo stort sett om det å komme i posisjon for å kunne hjelpe ungdommene som bor på en akutt institusjon forteller informantene.

Min erfaring er også slik at det å komme i posisjon er kompetanse som er innebygd i kulturen og er et verktøy for å dekke nødvendige behov som mat, hygiene, informasjon og søvn. At ungdommene blir ivaretatt og mottar det han eller hun trenger av nødvendigheter der og da. Opplevelsen er at det stopper litt der. Det kreves kun det mest nødvendige og hvis du som ansatt får til mer enn å komme i posisjon så er det en bonus. Det er ingen krav om relasjonsbygging og det er det ikke sikkert det skal være heller, men et fokus på at relasjonsarbeid er viktig for at ungdommen opplever trygghet, tillitt og stabilitet.

6.1.3 Relasjonsbrudd

Når jeg startet med studien trodde jeg som tidligere nevnt at det var en retningslinje at ansatte skulle prøve å unngå å etablere relasjoner fordi relasjonen ikke var varig og at enda et relasjonsbrudd ville være skadelig for ungdommen. Informantene ble presentert for spørsmålet om hvordan de synes det skulle være å jobbe med tanken på å ikke skulle etablere relasjon med bakgrunn i at ungdommene allerede har med seg relasjonsbrudd og at de ansatte ikke skal være med å lage flere. Ønsket var å finne ut om det er en etablert eller ikke etablert praksis på de to akuttavdelingene i barnevernet. De to første informantene fikk presentert dette som om det var en retningslinje. Den ene informanten svarte:

«ja det er jeg ganske uenig i egentlig, men ser poenget med den da, jeg skjønner tanken bak den, men så er jeg litt uenig». Den andre svarer «Jeg synes det er kjempevanskelig. For jeg tenker at en ungdom som vi brått har et halvt år, det går jo ikke an å ikke lage relasjon med den ungdommen. [...] Jeg synes det er vanskelig å skulle jobbe og tenke at man ikke skal ha noe relasjon for da kan man ikke forvente at jeg skal få til noe i det arbeidet med den ungdommen.»

Et annet eksempel er informanten som trekker frem plassering over tid og viser til hvor vanskelig det vil kunne være å få til det som forventes av resultatoppgåelse uten å skulle ha en relasjon.

«Jeg tenker at god miljøterapi får du med å være der da, og da blir de jo trygge på deg selv om mange ikke ønsker å skape den relasjonen fordi de vet at de skal flytte. Og det sier jo veldig mange, at jeg vil ikke bli kjent med dere fordi jeg skal snart flytte, jeg orker ikke bli glad i dere ... og når de er lenge hos oss så klarer de på en måte ikke å ikke få en relasjon fordi de er så sårbare og traumatiserte og de trenger noen.»

Under intervjuene ble informantene presentert for hovedtrekkene fra bakgrunn for valg av tema. Akuttansatte som må jobbe med tanken om at det blir et relasjonsbrudd og hvordan dette kan påvirke måten man møter ungdommene på. Her spriker funnene mellom ansattes utfordringer med bruddet til samtalen om bruddet som en suksessfaktor for et positivt brudd. Tetzchner (2012, s. 557) skriver om at det er betingelsene i miljøet som avgjør hvordan barnet vil lære seg å håndtere følelser og reaksjoner og det vil være ulikt ut ifra ulike utgangspunkt for tilknytning til omsorgspersonene ungdommen har.

Slik jeg tolker informantene er det erfaringene med relasjonsbrudd som avgjør om de opplever dette som vanskelig eller ikke. De trekker inn ungdommens uttalelser som ikke ønsker å bli glad i flere fordi de snart skal flytte igjen, men på den andre siden ser at de er sårbare og er i behov for omsorg.

Jardim. et.al (2020) viser i sine forskningsresultater at mange barn og unge opplevde en akuttplassering som en viktig pause fra hjemmet som ofte hadde vært konflikthylte. Videre

viser resultater at barn og unge uttrykte i studien ønske om mer deltagelse, forutsigbarhet og medbestemmelse i beslutninger. Noen av ungdommene rapporterte i studiene at det var manglende tillit til barnevernet, og at den manglende tilliten som skapte en følelse av maktesløshet og manglende medbestemmelse.

Når man ser ansattes erfaringer opp mot hva ungdommene har svart om oppholdet på en akuttavdeling kan en tolkning være at relasjoner gir tillitt. Dette på bakgrunn av videre svar i Jardims funn. Det kommer frem at ungdommene ønsker mer autonomi, oppfølging etter plasseringen og tillitsfulle relasjoner til voksne.

Videre svarer de to av informantene som fikk presentert denne tankegangen som en retningslinje at det er relasjonens tyngde som spiller en rolle.

«[...] det skal ikke være en avhengighetsrelasjon hvor ungdommen på en måte blir avhengig av meg eller en person på jobb, det skal være en trygg relasjon.»

«det er jo nesten klin umulig å ikke ha en relasjon til de sårbare ungene, du er på en måte med på nedturer, oppturer [...] jeg tenker at det å ikke bygge relasjon blir veldig klinisk jobbing, og det blir veldig kaldt tenker jeg.»

Utover i svarene så opplever jeg at de snakker mer fritt. Erfaringer, verdier og opplevelser får lov å skinne fremfor hva de tror jeg vil høre eller hva som er lojalt mot arbeidsplassen å presentere. Hvorfor jeg får denne følelsen kan nok være at de forteller om historier, ting som har skjedd, deres egne følelser i ulike situasjoner. De blir engasjerte og snakker forttere om noe jeg opplever at de virkelig brenner for. Det blir poengtert hva de jobber etter, og hvilke verdier de opplever som betydningsfulle.

«Så jeg synes jo relasjon er kjempeviktig, jeg tenker at hvis jeg kan gjøre tiden til en på institusjon, at de kan tenke tilbake at; oi! Den tiden der hvor h*n var der, hva h*n gjorde, møtte meg, slik de ikke er vant med fra tidligere, det kan sette litt positive spor i den ungdommen. Da har jeg gjort noe veldig mye verdifullt. Det er min tankegang, jeg synes relasjon er kjempeviktig. Jeg tror nesten ikke de kan unngå det for å ha god miljøterapi, men jeg skjønner tankegangen, at det er vanskelig for ungdommen å ha brutte relasjoner, men jeg tenker at de trenger noen der, så jeg er litt sann uenig i den.»

De to neste informantene får samme spørsmål, men med forklaring på at dette ikke er en retningslinje. At min opplevelse av tidligere sagt praksis ikke finnes i veilederen for akuttarbeid, og dermed måtte endre tilnærmingssåte til problemstillingen. Det er ikke skriftliggjort at dette er slik man drifter på akutt, men at min nysgjerrighet rundt dette fortsatt er til stede. Igjen gjentar jeg at ansatte ikke skal bidra til gjentatte relasjonsbrudd, og hvordan det er å jobbe med dette.

«For det er vel her graden av relasjon kommer inn eller hva jeg skal si. En eller annen form for relasjon blir det jo uansett, ikke sant? Man vil jo ikke skape, eller ha den relasjonen som gjør

at de ikke kan fortsette å leve uten oss. Vi vil ikke at de skal knytte seg så mye til oss at det blir vanskelig å skulle videre, ikke sant? Jeg synes relasjon er ganske sånn vidt begrep.»

Her kommer begrepet relasjon opp igjen som noe udefinert i praksis. Den ansattes følelse av at de ikke vil at ungdommen skal gå det vanskelig videre ved å skape en relasjon som er til skade for ungdommen. Jeg opplever at informantene har gjort seg en mening i forkant av møtet, en forståelse om å ikke lage unødige vanskelige opplevelser for ungdommen, og velger da en annen type relasjon for å imøtekomme det å skulle stå i det selv samt ivareta ungdommen.

«det er noe jeg ikke klarer å jobbe etter. Den type ungdom er stort sett i behov av omsorg og skulle klare det uten å skulle holde tilbake, nei, for meg så er det.. jeg vet ikke jeg.. for meg så vil det være det samme som å krenke.. ja, rett og slett.»

«vi skal bo sammen, vi skal kjøre sammen, vi skal spise sammen, altså for de blir vi alltid en relasjon med tanke på alt vi møter hos dem. Vi tar mye av deres sorger og de aller fleste har det jo vondt når de kommer i en eller annen grad. For noen har det vært mer enn vondt nok å flytte og for andre har de med seg mye verre ting i tillegg. Sånn at det handler jo kanskje.... så det å ikke skape en relasjon det tror jeg nesten ikke er mulig når man skal jobbe og bo tett sammen hele tiden over tid.»

Det viser ikke til noe klart svar på om at de har ikke hørt om eller kjennskap til dette med relasjonsbrudd. De svarer som om dette er kjente tilnærmingsmåter. En av informantene presenterer mulige forsvars metoder for å holde seg innenfor å «bryte» med hva rammene er for drift av akuttinstitusjon. At informantene kan synes å oppleve det vanskelig å skulle stå i situasjonen hvor relasjonen krever at man står i det ungdommen forteller. Og med det velger å legge det på relasjonens tyngde og hva som er hensiktsmessig å gjøre for ungdommens videre plasseringer.

«[...] det er en relasjon som bygger på at vi ved at det blir et brudd, og at det kanskje ligger i det at vi ikke nødvendigvis trenger å vite alt f.eks., at vi egentlig ønsker å grave i det vonde, og finne ut hvorfor. Det vil ikke vi. For at hvis det er noen som begynner å åpne seg hos meg så vet jeg ikke om h*n vil åpne seg på neste plass, ikke sant, at relasjonen kanskje fortsatt er der, men at vi prøver i hvert fall å begrense skade omfanget. For det blir det jo, alle som kommer, kommer med brutte relasjoner i en eller annen grad.»

Jeg blir nysgjerrig på om dette kan handle om å verne seg selv eller å verne rundt ungdommen. Behandlingsperspektivet er en umiddelbar tanke jeg får. Det å grave i det vonde uten å kunne følge det opp ikke er hensiktsmessig. Hvorfor tenker informantene slik at det å åpne seg for en vil skape en reaksjon på at ungdommen ikke vil gjøre dette igjen? Er det erfaringsbasert at det å åpne seg opp om det vonde gjør man kun en gang?

Informantene blir spurt om de ser noen utfordringer til det å ikke skulle etablere en relasjon med ungdommen. Her opplever jeg at de har veldig ulikt syn på hva de blir spurt om,

men likevel svarer de innenfor sin forståelsesramme av hva relasjoner er og hva den omfavner.

«det vil jo være vanskeligere at ungdommene har tillitt til oss, det vil være vanskeligere å kunne veilede og grense-sette ungdommen. At ungdommen skal ta det på en god måte uten å utagere, jeg tenker jo ingen relasjon vil skape mer utagering i grensesettings situasjoner.»

En informant er tydelig på sine tanker om utfordringene knyttet til dette

«[...] en ungdom eller ungdommen vil merke at man, hvis man går inn for å ikke lage relasjon, så tenker jeg at det må være utrolig skadelig for den allerede lave selvtilliten og selvfølelsen. Hva er verdien, hvis du møter voksne som liksom skal være trygge, gode voksne etter å ikke hatt det trygt og godt som på en måte holder litt avstand, nei det tenker jeg er svært uheldig.»

En annen av informantene ser utfordringene i andre perspektiver.

«[...] det er jo utfordrende å, for som regel den ungdommen som kommer, har allerede begynt å dele historien sin med ganske mange. Det er kanskje en lærer som vet noe, det er kanskje en venn, en i BUPP, og så må man igjennom hele den regla på nytt igjen for hvert eneste sted man flytter da. Og for mange av disse er det dessverre ganske mange steder, kanskje via fosterhjem, via en annen institusjon, via omsorgsplassering, via akutt via via via. De har så mange ting bak seg da, så mange brutte relasjoner.»

Informantens utsagn kan vise at det er flere momenter som kan oppleves som utfordrende. Det å ikke skulle dele historien sin flere ganger samt at alle de brutte relasjonene gjør det enda tyngre å skulle innvie en ny relasjon. Mine observasjoner under intervjuet gjør at jeg sitter igjen med inntrykket av at dette er et forsvar informanten har laget for å beskytte seg selv. Det å ikke skulle etablere en så dyp relasjon med ungdommene slik at de ikke åpner seg med sine dypeste historier, men likevel legger informanten det på at akuttplasseringen skal ikke ta fra neste plassering muligheten til å etablere en dypere relasjon. At neste plassering skal vare over lengre tid og at de kanskje har muligheten til å bearbeide og veilede ungdommen over en lengre tidsperiode gjør at ungdommen opplevelser blir tryggere og bedre.

Vil det være mulig å skape en tillitsfull relasjon til en voksen som ifølge akuttveilederen skal jobbe på en måte som er forenlig med at det ikke blir igangsatt prosesser hos ungdommen som ikke kan løses på den tiden ungdommen er på tiltaket?

Jeg blir i min tolkning hengende mellom dette og veilederen som omhandler at miljøpersonalet skal inneha kunnskap om generelle og spesielle omsorgsbehov. Videre traumebevisst tilpasningsevne/omsorg, krise og stresshåndtering. Hvordan ansatte skal kunne gjøre gode nok observasjoner av ungdommenes fungering, evnen til å ivareta medvirkning samtidig som de skal kunne samarbeide med ungdommen. Til slutt viser veilederen til konflikthåndtering av og i voldsepisoder og utageringer, hvordan forebygge uheldige samspillmønstre og hvordan forbygge og avdekke rusproblematikk (Barne-, ungdoms- og

familiedirektoratet, 2015, s. 7). Skaper akuttveilederen som rammevilkår hindringer for å gjøre relasjonsarbeid på en akuttavdeling? Mine refleksjoner om rammevilkårene som helhet er at det ikke er en hindring for relasjonsarbeidet, men lite definert slik at det ikke blir benyttet som et aktivt verktøy i arbeidshverdagen.

6.1.4 Kompetanse i relasjonsarbeid

Det har siden 2017 pågått utviklingsarbeid på nasjonalt plan for å øke kompetansen i helse- og sosialfag. 1. juli 2021 trådte forskriften om master i barnevern som en utdanning til barnevernspedagoger i kraft. Det er en mastergrad som kan bygges på ulike bachelor utdanninger innen sosialt arbeid (Kunnskapsdepartementet, Barne- og familie departementet, 2021). En del av dette prosjektet er forslag om ny barnevernslov som stiller krav til mastergrad for ansatte i barnevernet (Myrhol, 2021). Myrhol (2021) skriver at nøkkelen for å sikre god kvalitet i beslutninger og vurderingene er kompetanseheving.

Av de fire informantene så er det to av de som nevner sin yrkesutdannelse som grunnlag for kompetanse i jobbsammenheng. Tre av informantene forteller:

«jeg er veldig fornøyd med yrket eller utdanningen min fordi man har lært veldig mye om helheten og mennesket og hvordan man skal bli sett».

«det at de føler seg sett, det er det mange som sier; du hørte på meg, du tok deg tid og det synes jeg utdanninga har vært nyttig.»

«nå synes ikke jeg, hvis jeg skal være ærlig at yrkesutdanninga mi har gitt meg så veldig mye, men at erfaringa ..»

Videre nevnes kommunikasjon som verktøy som essensielt. Lyttende voksne, forståelsesfulle omsorgspersoner, at ungdommen får utløp, empati og trøst er ord som går igjen i intervjuene.

Forandringsfabrikken (2021) viser ungdommens opplevelser av at det er relasjon, tillit og omsorg barna trenger og savner nå de er på institusjonen.

Erfaring er det flere av informantene som trekker frem når de blir spurt om kompetanse. Mengdetrening er det som gir god kompetanse på området sier flere av dem. En av informantene sier noe om erfaring på at det tar kortere tid å skape en relasjon enn hva h*n først trodde.

«i første var jeg nok sånn at jeg tenkte at dette måtte man bruke lang tid på og så har jeg skjønnet etter hvert at det trenger man ikke. Det har tatt litt tid, jeg vet ikke om det har tatt tid for meg å få det til på kortere tid, men det har tatt tid for meg å få det til å gå opp for meg at det kan være mulig å skape en relasjon på kort tid.»

Erfaringen her viser at det ikke tar så lang tid å skape relasjon for å komme i posisjon. Det kan være lett å tenke at det krever tid, men erfaringen tilsier at det ikke alltid er nødvendig. Det å være ærlig kommer frem i et av intervjuene. Det å skulle komme i posisjon krever kompetanse og trening i å være ærlig.

«jeg føler man ofte kommer i en god posisjon hvis man bare er ærlig. Og ganske konkret, og der tror jeg egentlig jeg ikke er så ubrukelig. For der tror jeg egentlig at jeg er litt god, på å ha litt sånn evne til å si litt vanskelige ting på en måte som gjør at det ikke høres så vanskelig ut.»

I samme kategori i intervjuene ble informantene spurt om de tenker det er noe som er mangelfullt eller noe de kunne ønske seg mer av med tanke på kompetanseheving rundt relasjonsbygging. Igjen opplever jeg en følelse av at begrepet rommer så mangt og noen av informantene svarer det er alltid ting man kan bli bedre på eller lære mer om. Definisjoner på hva relasjon er, kursing i ulike tilnæringsmåter og hvordan håndtere det å skulle jobbe med ungdom som man vet man får et relasjonsbrudd med. En informant trekker frem utfordringer med så mange ulike ungdommer med ulike behov og at det krever mye kompetanse hos den enkelte ansatt.

Slik jeg tolker det fra informantene og forskning er det et savn i dagens barneverntjeneste om høyere kompetanse på mellommenneskelige relasjoner. At behovet er der slik Forandringsfabrikken gir uttrykk for og slik de ansatte uttrykker. Kompetanse på relasjoner er både teori og praksisnært så ved å heve kompetansen teoretisk vil erfaringene i samspill med teori kunne en gi effekt.

«det er så spenn, på akutt. [...] traume sensitivt, selvskading, selvmordstanker, det er så mye da, hele veien med problematikk. Jeg synes problematikken blir mer heavy, av det vi får inn på akutt. Så tenker jeg, hver ungdom er forskjellig. Så selv om noen selvskader seg så er det jo forskjellig hvordan du går inn, hvordan du når inn..»

En av informantene ønsket mer kompetanse på hvor grensene går. Hvis praksis er slik jeg presenterte i spørsmålet: at i akutt barneverntjeneste skal man ikke etablere varig relasjon.

«ja kanskje en tydeligere grense på hvor, hvordan.. hvis man tenker at man ikke skal lage relasjon, en tydeligere grense på hvor man skal stoppe, hvordan gjør man det, hvordan gjør man det ikke, hvordan lager man ikke relasjon, men kommer i posisjon og får til noe. Hvor går grensa, hvis det er sånn man tenker da, at det ikke skal være relasjon i akuttarbeid.»

Et annet moment var erfaring med å snakke om bruddet som ville oppstå sammen med ungdommen.

«[...] det at man skal bryte relasjon med noen som allerede kommer fra brutte relasjoner, så tenker jeg det er veldig viktig at der man jobber har noen like retningslinjer. At man snakker med ungdommen om det, relasjonen, relasjonsbruddet og at relasjoner kan brytes på mange måter. Det kan være vonde brudd, og det kan være planlagte gode brudd som også kan gjøre vondt, men som allikevel ikke skader. [...] man kan ha vokst og fått mye utbytte av det. Akkurat som man sier det er viktig for det barnet og ha den ene, den signifikante. Om det er en

lærer eller vaktmester som ser deg, det er også en relasjon som skal brytes, men likevel så er det mange som sier det har vært en god og viktig relasjon. [...] lære om hvordan man legger opp til et godt relasjonsbrudd.»

Bunkholdt & Kvaran (2021, s. 18) mener det stilles store krav til samfunnsfaglige og etisk kunnskap hos yrkesutøverne likeledes kjennskap til kvalitetssikring og interkontroll i arbeidet. En viktig oppgave vil være å utforme tjenestene slik at tilbudene har høy nok kvalitet og fremstår som helhetlige og sammenhengene for tjenestemottakerne (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 18). Igjen trekker jeg frem dette som på papiret ser ut til å være svært viktig å jobbe med, men i praksis ikke blir gjennomført i den grad det er nødvendig for å endre praksis. Det krever tid, engasjement, kompetanse og motivasjon for å endre tilnæringsmåter og ta i bruk nye arbeidsverktøy og gjennomføre dette som en «vane».

6.1.5 Hva skjer nå man ikke etablerer relasjon

Det er interessant å høre informantenes erfaringer med å ikke etablerer relasjoner. Hvilke konsekvenser de ser at det kan skape. To av informantene svarer litt praktisk. Med det mener jeg at det praktisk går ut på å få gjennomført en god jobb.

«[...] det kan gjøre at vi ikke når igjennom, og den ungdommen får den hjelpen den kanskje trenger, og vil ha fordi vi ikke har en relasjon, altså hvis jeg ikke har noen form for relasjon hvorfor skal man høre på, hverken kritikk eller ros.»

«da tror jeg det blir veldig vanskelig å skulle få til noe som helst. Hvis det ikke er noe form for relasjon, da tror jeg ikke du klarer å gi en eneste beskjed.»

En av informantene opplever jeg ser mer helheten. Det psykososiale perspektivet i praksis i tilnæringsmåten til ungdommen. Hvilke konsekvenser det kan gi for ungdommen mer enn hva det vil si for den ansatte.

«Jeg tenker at det kan, jeg er redd for at det kan være en re-traumatisering, at det kan krenke de barn og unge [...] som kommer fra relasjonsbrudd, stort sett med en svært lav selvfølelse og lite egenverd og så møter voksne mennesker som, eh ja, jeg tror det kan gå utover egenverd og følelsen av selvfølelsen. Jeg tror det å lære igjen, at voksne ikke er til å .., er det for dem. At de ikke er verdt det på en måte, bekreftelse på at ja...»

Det siste eksempelet jeg vil vise sier noe om institusjon som system. Konsekvensen kan være at ungdommen blir kasteball i barnevernsystemet. At det kan gi ungdommen enda en «oppfylt profeti» på deres eget selvilde og det er det de ansatte som bidrar til hvis man velger å ikke etablere relasjon. At ungdommens tidligere erfaringer ikke endres, men at de forsterkes.

«[...] mange av de har vært på si, ti institusjoner, at de de føler at de er i et system hvor ingen bryr seg, de føler liksom man er en brikke på en måte, du blir kasta hit og dit. Jeg tenker det er en menneskelig ting å kunne føle trygghet og å bli sett og bli passet på. Få en god klem. Jeg tenker at det å ikke få en god relasjon blir litt sånn; jaja, de brydde seg ikke her heller. [...] de

føler jo veldig sterkt da, at de; jeg hadde jo rett, dere bryr dere ikke, dere er bare på jobb, den får vi ganske mye, så jeg tror det er litt konsekvensen av at de sitter med enda en følelse av at; ja, det var sann her også, dere bryr dere ikke på en måte, ikke føle seg verdt noe- det tror jeg er konsekvensen.»

Informantene forteller om retraumatisering, lav selvfølelse og selvoppfyllende profetier om at «ingen bryr seg om meg» kan være konsekvenser av å ikke etablere en relasjon. Det kan slå ut i at det kan oppleves vanskelig å få til å gjøre jobben sin som ansatt i barnevernet.

Tetzchner viser til barnets tidlige relasjoner vil ha betydning for hvordan barna senere møter andre og hvordan det bidrar til å forme deres reaksjoner og væremåte. Det som kjennetegner barn med tidlige miljøskader eller endringer er ikke alltid at de får generelle tilpasningsutfordringer, men at de utvikler sårbarhet for visse typer utfordringer. Det er noen situasjoner de ikke har lært å mestre (Tetzchner, 2012, s. 558). Brandtzæg, Smith, & Torsteinson (2011) skriver om tilknytning som en indre forestilling som blir utviklet i barndommen og kan være med å beskrive barns evne til å danne følelsesmessige relasjoner med andre. Det er fire tilknytningsmønstre som de nevner; pågående/bekymret, trygg, unnvikende/utrygg og desorganisert. De viser til forskning på at opplevelser og erfaringer i livet spiller en rolle i forhold til hvilket tilknytningsmønster vi får i voksen alder (Brandtzæg, Smith, & Torsteinson, 2011).

Hvis man som ansatt i barneverntjenesten velger å ikke etablere relasjonen når ungdommen kommer på en plassering vil reaksjonsmønsteret og sårbarheten fortsette i samme mønster som tidligere. Jeg tror at ved en førstegangsplassering har man muligheten til å hjelpe ungdommen å snu dette mønsteret med å etablere relasjonen slik at ungdommen får gode opplevelser med trygge og omsorgsfulle voksne.

Øyvind Kvello forteller at begrunnet ros og opplevelser av å mestre er faktorer som kan gi et positivt selvbilde. Hvis man opplever mye kritikk, mangel på varme eller mye ubegrunnet ros kan gi et ubalansert selvbilde (Kvam, 2016). Selvbilde man har er ikke medfødt, men det er skapt av omgivelsene vi lever i. Kvello skriver at selvbilde kan fort bli ødelagt om du ikke opplever bekreftelser eller har en oppvekst med mye kritikk og lite varme. Jo varmere forhold man har med et annet menneske, jo mer direkte kan man være når man gir kritikk. Vi tåler lite kritikk fra personer vi opplever ikke liker oss og tåler mer fra menneskene vi vet liker oss (Kvam, 2016).

Hvis det blir et aktivt valg å ikke etablere relasjoner i tillegg til at det ikke er behandling på akutt institusjon, hvor forsvarlig er tilbudet med tanke på ungdommen som er krise? Jeg gjengir Gundrosen (2019) som beskriver hvordan akuttarbeidet skal se ut i praksis. Arbeidet legger føringer for at miljøpersonalet jobber på en måte som er forenlig med at det

ikke blir igangsatt prosesser hos ungdommen som ikke kan løses på den tiden ungdommen er akutt plassert. Det forutsetter at miljøpersonalet må inneha kortsiktige og langsiktige tilnærmingmetoder. Ungdommene som bor på en akuttinstitusjon lever under levevilkår som er uforutsigbare, varigheten på oppholdet er uvisst og nytt botiltak og hvor dette skal bli er uklart. Dette krever kunnskap om den mellommenneskelige relasjonen og betydningen av den.

Jeg vet ikke om arbeidets føringer og rammer er en hindring for relasjonsbygging. Det kan tenkes at det er opp til hver enkelt ansatt å vurdere hvilke føringer som gjelder i forhold til prosesser hos ungdommen som ikke kan løses på den tiden ungdommen er akuttplassert. Dette kan skape forvirring både for personal og ungdommen. Grensen for hver enkelt ansatt vil være ulik og hvor mye ungdommen innehar av prosesser som må ut for å prosesseres vil også være ulikt. Er ansvaret for denne friheten til å vurdere og velge hva som er greit for stor? Er det dette som gjør at etablerte praksiser som oppgavens kjerne bygger på, - ikke etablere relasjon for det blir relasjonsbrudd kommer fra? All den konkrete forskningen vi i dag vet om traumesensitiv tilnærming og bakgrunn for hvorfor denne velbegrunnede tilnærmingsmåten er en god måte å møte ungdommene på så vil det være unaturlig å skulle velge å ikke etablere en relasjon slik jeg ser det ut ifra konsekvensene det kan medbringe. Min tolkning etter å ha lest mye om teori på dette område og erfaringen jeg har fra feltet er at det gjør større skade å velge å ikke etablere relasjon enn å skulle på en god måte forberede ungdommen på hvilken type relasjon det blir. Videre forklare og snakke med ungdommen om at det vil bli et naturlig brudd på relasjonen når ungdommen flytter.

6.1.6 Tidsperspektiv

Relasjonsarbeidet kan oppleves som en utfordring med tidsperspektivet som grunn for utfordringen. Slik noen av informantene forteller og min selvopplevde erfaring er at tid har ikke nødvendigvis har så stor betydning for selve relasjonen. Det vil være naturlig ved kort tid at relasjonen kanskje ikke får samme dybde som ved et lengre perspektiv, men viktigheten av relasjonen er fortsatt til stede om møtet varer en time eller ni måneder. Opplevelsen til ungdommen som blir nevnt av flere av informantene senere er at ungdommen føler seg sett, hørt og opplevde trygghet når den ansatte tok seg tid til å skape en relasjon. Det viste at noen brydde seg om dem. Og det tenker jeg må være målet med hele relasjonsbyggingen. At motparten i relasjonen føler det som et positivt tilskudd i nåværende situasjon.

Tre av informantene er samsvarte i sine svar på om ungdommens plasseringstid har noe å si for hvordan man oppnår kontakt. Alle tre gir uttrykk for at tiden har mye å si. De legger også vekt på at det er lite heldig at ungdommen blir på akutt over tid da tiltaket er tilpasset en kortere periode.

«selvfølgelig har det det, for det er jo lettere å få kontakt over tid, men det skal også sies at det er ikke heldig å bo på akutt over tid. Med tanke på at man ikke driver med behandling, at det er en mellomplassering, og det skal ikke bedrives alt mulig annet [...] stort sett en bedre relasjon, men man ser jo også at den kan skli over på grunn av vår måte å jobbe på, på akutt, ikke er bra over tid. Som gjør at det blir vanskeligere for ungdommen igjen, det er kanskje litt lite grenser, som gjør at relasjonen kan sprekke opp igjen.»

«[...] opplevd plasseringer 8-10 måneder hvor det er litt trøblete på første, og så blir det veldig veldig bra en periode og så blir det vanskeligere på slutten fordi at de har bodd der så lenge, og vi driver ikke med behandling [...] om det skyldes at de snart skal flytte, og at det er vanskelig å bryte opp fra oss eller om det bare er at de har levd så lenge i uvisshet at det blir kjempevanskelig når de egentlig ikke får den hjelpa de trenger.»

En av informantene mener at plasseringens tid ikke har noe å si for oppnåelse av kontakt med ungdommene. Informanten sier:

«Nei, ikke min erfaring. Jeg trodde det først at man trengte lang tid, men jeg har erfart at det trenger man ikke.»

Når jeg spurte informantene om ulike tilnæringsmåter og metoder i samsvar med plasseringer over tid kommer det frem at de gjør mer enn hva jobb beskrivelsen tilsier på en akutt institusjon. At de plasseringene som blir veldig lange krever at de starter noen form for behandling for å ivareta ungdommen.

«Jeg tenker at på mange av de så må vi gå inn ... så må vi egentlig tenke litt behandling selv om vi ikke skal gjøre det. Man setter i gang litt mer tiltak, jobber litt mer grunnleggende. For vi kan ikke ha dem på oppbevaring, vi må begynne å jobbe med ting, ta steget littegrann videre når de blir så lenge.»

Det kommer frem i flere av intervjuene at ungdommene stort sett er plassert mer enn seks uker. Maks seks uker er hva retningslinjene ideelt sett sier for en akuttplassering. Da er det lett å tenke at akuttsveilederen fungerer optimalt til plasseringer som varer maks seks uker. Men hva med de plasseringene som informantene oppgir som helt normalt går langt utover disse ukene? Er rammevilkårene tilpasset for disse plasseringene? Mine erfaringer er at det ofte kan oppstå en utfordring i disse situasjonene. En plassering utover seks uker har ingen veiledning eller retningslinje for hvordan man skal jobbe videre med ungdommen. Det er ikke tilbud om behandling, ungdommene har blitt tatt fra sitt kjente nettverk for en periode, hva fyller vi dette med? Her er det jeg tenker nøkkelen ligger i relasjonsbygging. For å kunne ivareta ungdommen best mulig må det jobbes psykososialt.

«Ja, hvis jeg skal være ærlig så har jeg ikke vært borti veldig mange som bare er der i seks uker. Det er som regel mye mer enn det».

Behandling er ikke noe som tilbys på en akutt institusjon og det opplever jeg igjennom intervjuene som et noe betent tema ved at informantene blir ivrige og går noe i forsvar når de svarer. Jeg får inntrykk av at de ansatte opplever at det ikke er godt nok slik systemene er i dag.

«det er vanskelig å ha ungdommer over tid på akutt på grunn av mangel på behandling. Ta BUPP da, vi ønsker egentlig ikke å starte ny BUPP heller fordi at det blir jo enda en flytting, at den behandleren ikke får følge med videre. Uavhengig hvor langt de skal flytte, så skal man begynne på nytt igjen.»

«når man jobber med traumesensitiv- tilnærming sånn som vi gjør så er det dårlig med tilbud på dagene. Som gjør at det går litt i hverandre for ungdommene, og det er ikke bra over tid. De er da, kall det sykemeldt fra skole og dagtilbud, fra behandling, fra alt som er, og hvor bra er det å surre rundt i din egen elendighet i altfor lang tid da.»

Forskningsprosjektet til Jardim et.al (2020 s. 25) viser til fortvilelse hos ungdommene som er akuttplassert med tanke på behandling. Flere av informantene i studien fortalte at de opplevde plasseringen som en form for straff for tidligere handlinger og oppførsel samt frihetsberøvelse. Opplevelsen av at de var på oppbevaring forklarer ungdommene med at de ikke fikk noen form for behandling og at innholdet på institusjonen var begrenset samt at de opplevde at det var svært strenge regler. Ungdommene legger vekt på at de ikke mottok noen hjelp under plasseringen på institusjonen, men at plasseringen ga de en pause fra tidligere problemer. Videre trekkes det frem at det ble forventet av ungdommene å vente på hjelp som skulle komme etter akuttplasseringen, det vil si neste tiltak (Jardim, et.al 2020 s. 25).

Kayed, et.al (2015) er en av mange studier som tar opp problematikken rundt ungdommenes psykiske uhelse. De viser til tjenesteapparatet rundt ungdommen som ikke følger opp tilstrekkelig og at ungdommene ikke mottar behandling og samtaler når de har behov for det (Helsedirektoratet, 2008).

Forandringsfabrikken (2021) løfter frem Sintefs sluttrapport fra 2020. Det overordnede målet med Sintefs rapport har vært å innhente kunnskap nok til å kunne evaluere drift og etablering av pilotinstitusjonene som prøver ut modellen hvor omsorg og behandling for psykiske utfordringer gis samtidig (Forandringsfabrikken, 2021, s. 112). Utdrag fra deres funn viser til hovedvekten har blitt på behandling av ungdommene og dette har overskygget fokuset på omsorg, barnets medvirkning og relasjonsarbeid.

Det blir i et av intervjuene nevnt viktigheten av relasjon når tiden strekker ut på plasseringen. Det at relasjon er enda viktigere når ting tar lengre tid enn man hadde tenkt.

«[...] hvis ungdommene skal klare å stå i det da må i hvert fall vi gjøre det og da må de jo ha noen rundt seg, og da tenker jeg det er kjempeviktig at det faktisk er noen den ungdommen har relasjon med, og har tid ut med og man kan snakke om det og føle at man er av verdi og betydning likevel der man er. Så akkurat da tror jeg ikke den tiden, har så mye å si, jeg tror det er det som er viktig, at man har den relasjonen før.»

Ungdommen må få erfare og se at du er til å stole på er en av erfaringene som kommer frem i et intervju.

«[...] hvis du skal få noen til å tro på deg og få til å bygge opp selvtilliten, man skal skape relasjon. De vil ikke stole på deg, de ville ikke ta imot de tingene som kommer, de må erfare og se det på en måte. De må merke det, og det klarer man ikke uten relasjon. Det er relasjonen de kan heles i og det må starte, om det så er brudd og brudd, så lenge man jobber med gode brudd og begge er klar over det så gjør det heller ikke så vondt så lenge det ikke er brudd med trusler eller med noe fare forbundet med det, så er det et naturlig brudd som man vet kommer. Og det er helt greit at gjør vondt.»

6.1.7 Positive og negative erfaringer fra praksis

For å oppsummere på slutten av intervjuene fikk informantene spørsmål om de hadde noen erfaringer med relasjonsbygging positive eller negative i en akutfase. De velger positive erfaringer med relasjoner og trekker frem situasjoner hvor de har fått god nytte av relasjonen for å hjelpe eller komme i posisjon til ungdommen. Igjen opplever jeg at de blir mer avslappet og med det kan svarene oppleves som mer ærlige og ivrige i fortellingene om sine erfaringer og opplevelser. Det er en av informantene som trekker frem selve relasjonsbruddet som en negativ erfaring. Ved de tilfellene relasjonen har blitt svært god så blir bruddet enda tyngre og kanskje enda vanskeligere for den ansatte å håndtere. H*n sier noe om at det ofte er de sakene man tar med seg litt hjem og lur på hvordan det går videre med ungdommen.

«det negative er jo at det blir bruddet til slutt og det ser man gjerne, det er de mest positive relasjonene som får de mest negative bruddene».

I intervjufasen var problemstillingen enda ikke helt spikret, men jeg valgte likevel å presentere hovedtrekkene. Akuttansatte jobber med tanken; det blir det relasjonsbrudd, hvordan påvirker det måten vi møter ungdommene på? Når informantene får problemstillingen presentert er svarene igjen svært ulike.

«i stor grad tror jeg ikke det påvirker ungdommene så veldig. For de blir, tanken er at de skal bli tatt imot med respekt, omsorg og kjærlighet på en eller annen måte. Jeg tror den store forskjellen er hvis ungdommen begynner å skulle snakke om ting som faktisk er vanskelig. At man kanskje da på et eller annet vis prøver å stoppe det lille grann fordi man ikke ønsker å. man ønsker at den som får den historien kan se den hele veien igjennom. Og kan hjelpe til, bearbeiding over tid. Begynt å plukke hull i den byllen, og det er jo ting som kan ta tid. For noen holder det kanskje å ventilere på en måte og det gjør vi jo gjerne, hvis det er såne små ting, men at det er vanskelig hvis det er noe som krever heftig bearbeiding etterpå. Og da også

faren for at ungdommen sier det til meg så kanskje den ikke sier det til neste plass og hvis jeg ikke får hjulpet de, hva skjer da? Hva skal man gjøre videre med det?»

Igjen oppleves det som det er den ansatte som kan synes bruddene er vonde og vanskelige å bære. At man beskytter seg selv litt ved å ikke etablere så nære relasjoner. Det er en dragning i svarene mellom hva rammene for arbeidsplassen er og hva som skjer i praksis.

«Ja, si det, altså det er jo liksom vondt for dem. Hvis du merker at en ungdom blir veldig glad i deg eller at de får veldig tillit, så tenker man jo på at det kan bli veldig vondt, men som jeg sa i stad så tenker jeg at de får med seg en god erfaring fra trygge voksne da. Jeg tenker at det er kjempeviktig og så må jeg innrømme å si at mange ungdommer som flytter fra oss, så står jeg og griner, du blir veldig glad i mange av dem. De åpner seg opp i en krise og de går rett inn i hjerterota mi. Jeg tenker at det er liksom dem menneskelig å se de. Jeg tror mange av dem synes det er trist å dra, men at de ser at noen bryr seg så mye at det kommer tårer, for mange av de så betyr det at de faktisk er satt pris på og at noen bryr seg om de. SÅ ja jeg, klart jeg tenker på det, men jeg føler ikke at det hemmer meg noe, men man tar jo retningslinjer som, ja ikke ta de med hjem, ja involverer de jo ikke i det personlige livet mitt på en måte, det utenom, det blir jo på jobb. Men jeg føler ikke at jeg setter noen sånn sperrer på det, men man er jo profesjonell. Jeg tenker at det er vondt for dem å dra fra noen dem er trygge på, men tror det er viktig å se at det er virkelig noen som bryr seg om dem, så jeg tror egentlig at det er positivt på sikt jeg.»

To av informantene trekker frem viktigheten av å forberede ungdommen på bruddet som nøkkelen for et godt brudd.

«Jeg tenker at det vil vise de enda mer at det blir et relasjonsbrudd fordi man får jo en eller annen relasjon uansett når de er der. [...] det vil jo bare vise dem igjen, at ha her får du også relasjonsbrudd i stedetfor å snakke med de om det. Fortelle at sånn er det her, og når du flytter herfra blir det litt annet, for å forberede de.»

«Jeg tenker at det er noe vi må være bevisst og at vi skal vite om. Det tenker jeg man skal vite om at skjer, det her er en relasjon som skal brytes og det er viktig at man snakker litt med ungdommen om hva det her betyr. At det er helt klart liksom og etter det tenker jeg at det er en ting man ikke skal ha fokus på. Fordi det kan hemme oss, det hemmer oss, det kan gjøre at vi setter begrensninger for oss selv i måten vi interagerer, hva vi gjør, hva vi sier, hvordan vi behandler og det tenker jeg bare er skadelig. Så helt klare sånn i begynnelsen og så får vi snakke om det, være åpne om det med ungdommen, men det skal ikke være noe man har med seg og tenker på når man jobber. Man skal tenke at jeg må være forsiktig med det jeg gjør og sier, man skal ikke komme for nær, det blir litt sånn robotaktig. Det er ikke menneskelig, det her er, vi jobber med mennesker. Og vi er der fordi vi bryr oss og det er jobben vår og tenker at man må bruke seg selv i jobben, de skal, det skal skapes relasjon. Vår jobb er at vi skal de skal ha det bedre i påvente av noe annet, at de skal ha det godt så lenge og da må vi våge å by på oss selv, vi må våge å gå inn i relasjoner, så bør man velge bra veiledning og oppfølging for hva det vil si for oss å stå i det over tid og ikke minst forklare det ovenfor ungdommen. For som sagt før så tror jeg ungdommene klarer det fint så lenge det er gode relasjoner med gode brudd uten trusler og sånn.»

6.2 Min rolle i analysedelen

Jeg har tolket informantenes utsagn og funnet teori som ut fra mitt ståsted som støttet eller argumentere imot utsagnene og erfaringene som ble delt i intervjuene. Jeg var likevel opptatt av at erfaringene til informantene skulle ivaretas som deres erfaringer. Jeg har derfor valgt teori utfra flere perspektiver slik at det ikke fremkommer en sannhet. Underveis i analysearbeidet merket jeg at selv om informantene og jeg hadde ulik yrkeskompetanse eller lik, så så vi forskjellige på relasjoner og hva relasjonsbyggingen kan innebære. To av informantene hadde samme yrkeskompetanse som meg selv, men ingen av disse to nevne psykososialt eller en helhetlig måte å tenke på. De presenter deler som skaper en helhet, men ikke helhets tenkningen. Mulig dette hadde noe med måten jeg stilte spørsmålene på eller at temaet ble opplevd som en helhet og jeg lurte på delene. Det at lik yrkeskompetanse så så ulikt på temaene gjorde at jeg så relasjon i et annet lys. Underveis gikk det opp for meg at jeg også er i en relasjon til informantene og hvordan relasjoner hele tiden er i bevegelse. Informantene kjente til meg som tidligere arbeidskollega og hadde ulike relasjoner i jobbsammenheng, men dette var en ny setting og en annen situasjon. Det gjorde at jeg som forsker måtte være bevisst min rolle i analysearbeidet.

7.0 OPPSUMMERENDE RESULTATER

Jeg ønsker med dette studiet å skape en dypere forståelse av møtene mellom ungdom og ansatt på en akuttinstitusjon og hva relasjoner kan bringe med seg av utfordringer og muligheter. Det er i teorikapittelet tidligere i oppgaven delt inn i ulike temaer. Første temaet er «**Det er i møtet med andre vi lærer oss å kjenne**». Her fremkommer temaene kommunikasjon, veiledning og samfunn. Andre tema er «**omsorg kan sees relasjonelt**» hvor fokuser er omsorg. Tredje tema er «**I samhandling med andre kan endring skje**» omhandler endringsarbeid. Tema fire «**Relasjonsarbeid i akuttsammenheng**» kan sees som tidsperspektiv. Tema fem «**Faktorer som kan påvirke relasjonsarbeid**» vil kunne si noe om følelser. Tema seks «**Sosialkapital og sosialt nettverk**» er nevnt tidligere, men det velges å ikke utdype her.

7.1 Kommunikasjon, veiledning og samfunn

Rettighetsforskriften som ramme gir ansatte et utgangspunkt for arbeidet. Hvilke rettigheter, lover og regler som gjelder for institusjonen og hvilke rettigheter ungdommene har. Dette er ofte sett i lyset «hva som er best for barnet», men kan oppleves i praksis som litt for mye frihet for de ungdommene som er i behov av rammer, forutsigbarhet og struktur i hverdagen.

Et av barnevernets dilemma kan sees i rollekonflikten mellom å være det organet som skal hjelpe, men samtidig som det skal kontrollere. Det vil si et hjelpeorgan og et kontrollorgan. Det preget arbeidet de ansatte står i nemlig det å stå imellom hjelp og kontroll. Denne avveining i enkelt situasjoner og valgene som må tas øyeblikkelig og konsekvensene personalet må stå i uansett valg de har gjort. Informantene trekker frem rollen som en trygg relasjon vil handle om grensesetting, tryggvoksen som skal veilede og sette grenser.

Jeg ønsker å trekke frem informantenes dilemma når behandling ikke er et tilbud på en akuttavdeling. Når ungdommer kommer på en plassering og ungdommen har en dårlig psykisk helse og må vente til saksbehandlingen er ferdig før det er mulig å få hjelp, så kan jeg forstå informantenes følelse av hjelpeløshet. Det å ikke ha rett kompetanse og kunnskap til å kunne hjelpe ungdommen der og da, men likevel skal etablere en relasjon som ikke skal være langvarig. En av informantene trekker frem en plassering på 8-10 måneder. Starten opplevdes som noe trøblete for så å bli veldig bra. Videre blir det vanskeligere mot slutten fordi oppholdet har vart lenge og akuttinstitusjon har ingen behandlingstilbud. Informanten trekker frem ulike forklaringer på hvorfor. At ungdommen snart skal flytte, vanskelig å bryte opp eller at ungdommen har levd så lenge i uvisshet at det blir vanskelig når ungdommen ikke har

fått den hjelpen de er i behov av.

7.2 Omsorg

Informantene forteller om omsorgsrollen som krevende hvis det ikke er noen form for relasjon med ungdommen. De uttrykker at ungdommen får ikke den hjelpen de er i behov av og uten noen form for relasjon vil ikke den ansatte kunne nå frem med hverken kritikk eller ros. Flere av informantene forteller at uten relasjon vil det ikke være mulig å få til noe som helst.

Hvilke konsekvenser kan det gi for psykososial praksis å ikke etablere relasjon med ungdommen? Konsekvenser kan sees i ulike perspektiver. Fra mitt perspektiv vil en konsekvens av å ikke benytte relasjon som et miljøterapeutisk verktøy kunne gi en dårligere tjeneste. Det vil ikke gi muligheten til å skape den omsorgen, nærheten og tilliten disse ungdommene så sår er i behov av. Hvis de ansatte velger å ikke etablere relasjon i det hele tatt kan konsekvensen være at ungdommen får et forsterket dårlig selvbilde. Den psykiske helsen kan bli dårligere og traumeopplevelsen kan føre til retraumatisering hos ungdommen som igjen kan føre til at voksne som skal være trygge og tillitsfulle oppleves som utrygge.

7.3 Endring

Informantene forteller ikke så mye om endring som et mål i miljøarbeidet. Ei heller har spørsmålene vært rettet dit. Det er ikke på en akuttavdeling lagt til rette for endring da tidsperspektivet er kort. Likevel opplever jeg at informantene ønsker at ungdommene skal få det best mulig og ut ifra nåværende situasjon på en akuttavdeling kreves endring for å komme videre i livet. Den ene informanten forteller om de små frøene som sås som en positiv erfaring som man igjen ser resultater av lenge etter at ungdommen har flyttet. Ønske er at ungdommen tenker tilbake på en positiv relasjon da opplever informanten å ha gjort noe verdifullt.

Kristoffersen (2019) mener livsendring må til for å fremme helse og forebygge sykdom. Helsedirektoratet (2020) og Kayed., et al., (2015) viser til tall om at ungdommene som er i barnevernet sliter med psykisk uhelse hyppigere enn andre i samme alder i befolkningen. Hvordan endre dette? Kan det sees i psykososial praksis med relasjon som tiltak? Kristoffersen (2019) henviser til kvaliteter som er mulig å endre: motivasjon, ferdigheter, kunnskap og forventinger. Denne endringen kan skapes ved tillitt og trygghet,

som igjen er koblet opp mot relasjon. Har ungdommen en god relasjon med en eller flere ansatte vil sjansen for endring være større og om mulig dypere.

Jeg unders om man som ansatt i barneverntjenesten kunne unngå eller være med å endre fremtiden til ungdommen hvis relasjonen blir brukt som et verktøy i miljøterapeutisk arbeid? Jeg tror relasjoner kan ha dypere effekt som verktøy i akutt barnevern enn hva som kommer frem i dagens praksis.

7.4 Tid

Det korte tidsperspektivet på plasseringen gjør at ansatte må i større grad ha fokus på å komme i posisjon fra første sekund for å kunne etablere en relasjon. Det vil hele tiden gi muligheter for nye erfaringer og opplevelser som gjør de ansatte bedre rustet til relasjonsbygging som verktøy. Det at teamene jobber medlever turnus gir rom for forutsigbarhet over tid for ungdommer som er i krise. Det gir rom for trygghet, planlegging, gjennomføring av tiltak, oppfølging og en mulighet til å bygge relasjon på et annet nivå enn dag/kveld arbeid.

Når systemet er bygget opp slik at en akutt plassering skal vare maksimalt i seks uker, men kan strekke seg over ni måneder og de ansatte opplever at ungdommen har utfordringer med å mestre situasjonen kan det skape frustrasjon. Det skaper også utfordringer for relasjonsbyggingen forteller informantene. Et eksempel er at krav ofte en trigger hos ungdommene som kommer på en plassering. Det gis ofte lite krav i akuttfasen. Dette for å ikke trigge retraumatisering hos ungdommen. Det oppleves som vanskelig å skulle ha et seks ukers perspektiv uten krav, etablere en relasjon innenfor denne rammen, for så blir ungdommens plasseringstid forlenget. Det å prøve å stille krav i situasjoner som tidligere har vært kravfrie kan by på utfordringer. En god relasjon tåler ofte denne rekkefølgen, men har man på en så kort tid klart å bygge denne relasjonen så sterk at det fungerer?

Utfordringer ved relasjonsbygging er uvisst tidsperspektiv som kan skape uro. Informantene sier at ungdommen kan være redd for å etablere en god relasjon i redsel for å ikke bli møtt, ikke bli sett eller oppfylle profetier om at de «ørker ikke meg de heller», men likevel viser forskning (Forandringsfabrikken, 2020) at ungdommene trenger voksne som tør å stå i det, skape rom og trygghet samt vise at de er der uansett hva de gjør eller velger.

7.5 Følelser

Tidlig i oppgaven viser jeg til aktuell teori om etablering av relasjoner i akuttinstitusjon. Både ansatte og ungdom viser til at tillit skapes av trygghet, og at tillit er en nøkkelfaktor for å oppnå relasjonen. Ungdommen vil kunne ha et vekselvisbehov for omsorg og trygghet samt et behov for å utforske og være selvstendig. Hva gir dette for utfordringer for å etablere relasjoner? Er det slik at den ansattes arbeidsrammer er for diffuse eller at politikken er mangelfull når den skal iverksettes i praksis? Er ikke rettigheter, lovverket og veilederen tydelig nok på det mellommenneskelige?

Rammene for barneverntjenesten gir muligheter og utfordringer for relasjonsbygging. Mulighetene kan sees ved å imøtekomme ungdom i krise med omsorg, tillit og trygghet slik at akutt plasseringen kan oppleves som en pause fra hverdagen.

7.6 Konsekvenser for psykososial praksis

Når vi ser på dette kapitelets hovedtemaer vil en fellesnevner være at rammene ikke er tilrettelagt slik som praksisfeltet mulig er i behov av og at et psykososialt arbeid vil kunne være utfordrende å få til. Med det mener jeg at lover og vilkår for tjenesten kan by på utfordringer for å få et helhetlig tilbud (Barne-, ungdoms – og familiedirektoratet, 2020). Det å sette miljøterapi opp mot psykososialt arbeid vil kunne gi mange likheter. Det er overordnet med rammer og vilkår for drift, men hovedbudskapet er å ivareta ungdommen som er akuttplassert (Barne-, ungdoms – og familiedirektoratet, 2020). Det å se hele menneske, møte ungdommene der de er i deres livsløp, vise forståelse for krisen de gjennomgår (Olsen & Bergly, 2018). I temaet det er i møte vi lærer oss å kjenne er det som nevnt kommunikasjon, veiledning og samfunn som kan trekkes frem. Det at en akuttinstitusjon ikke har noen form for behandlingstilbud vil kunne gi konsekvenser for psykososial tilnærming til ungdom som er i behov av behandling (Helsedirektoratet, 2015, s.58), (Jardim et al., 2020, s. 25), (Forandringsfabrikken, 2021, s. 54). Under temaet omsorg som kan sees som relasjonelt vil en konsekvens for psykososial praksis være det å ikke kunne gi ungdommen den omsorgen og tryggheten han eller hun er i behov av (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 19). Det å se ungdommen for den de er og situasjonen de står i krever en psykososial tilnærming. I temaet i samhandling med andre kan endring skje omhandler endringsarbeid (Olsen & Bergly, 2018). For å kunne oppnå endring kreves det kompetanse og tilnærmingmetoder fra de ansatte for å kunne imøtekomme behovene (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2020). Det vil kunne

være avgjørende for ungdommens videre utvikling og fremtid at endringsarbeidet tar plass. Relasjonsarbeid i akuttsammenheng kan sees som tidsperspektiv. Det å leve i en uavklart situasjon over tid krever ivaretagelse på flere områder (Thornquist, 2009, s. 35). Informasjon, relasjon, trygghet og forutsigbarhet er noen av delene av en helhetlig tilnærming som bør være på plass (Forandringsfabrikken, 2021, s. 113). Konsekvensen av å ikke ivareta disse delene kan bli at ungdommen får en forverret psykisk helse eller utvikler en risiko atferd som gjør at ungdommen setter seg i større fare enn hva som i utgangspunktet burde skjedd. Faktorer som kan påvirke relasjonsarbeid vil kunne si noe om følelser. Som nevnt tidligere er ungdomstiden ofte i et her og nå perspektiv. Det å skulle møte venner, utvikle det sosiale og føle at man er med på det jevnaldrende gjør krever at de ansatte legger til rette for slike møter (Fauske, 2009, s. 89). At sosialkapital og sosialt nettverk som er positivt for ungdommen blir ivaretatt for å fremme god psykisk helse (Fauske, 2009, s. 89).

8.0 AVSLUTNING

I denne studien har fokuset vært hvilke erfaringer har barnevernsansatte til relasjonsbygging med ungdom som er akutt plassert i barnevernet? Formålet med studien har vært å belyse relasjonens betydning i akuttarbeid og bidra til refleksjon over barneverntjenestens retningslinjer og dagens praksis. Det ble valgt en kortfattet litteraturstudie og en kvalitativ tilnærming hvor jeg har intervjuet fire ansatte ved to ulike akuttinstitusjoner i privat og statlig barnevern. De belysende eksemplene fra intervjuene har gitt innsikt i ansattes erfaringer og syn på hva relasjon er, hvordan relasjoner spiller en rolle inn i arbeidet og deres mening om uavklarte grenser på en akuttinstitusjon. Informantene forteller om relasjoner som et verktøy i miljøterapi og betydningen av tyngden på relasjonen. Det å komme i posisjon for å etablere en relasjon trekker informantene frem som viktig. Det å komme i posisjon var utgangspunktet for å kunne gjøre en jobb og komme i kontakt med ungdommen forteller informantene i studien.

Informantene så på relasjon på ulikt vis, med ulike profesjoner og ulike erfaringer. Relasjonen gir muligheter til å hjelpe ungdommen på et annet nivå enn om relasjonen ikke er der. Relasjonsbrudd ble sett på av en av informantene som problematisk for sin egen del da ungdommen knytter bånd over tid og man lurer på hvordan det kommer til å gå med han eller henne. Tillit, trygghet, omsorg og kompetanse er egenskaper som er gjentakende i funnene for å gjøre en god jobb. Dette sees opp mot kvalitetsmål i veilederen for akuttarbeid.

Relasjoner i akuttarbeid kan sammenfattes i fire funn:

1. Usikkerhet rundt praksis kan påvirke relasjonen negativt når ansatte møter ungdom som har behov for behandling.
2. Begrepet relasjon er ikke tydelig nok avgrenset eller definert til at det blir et håndfast verktøy i miljøterapi.
3. Konsekvensene av å ikke etablere relasjon fremstår som mer skadelige enn et planlagt relasjonsbrudd.
4. Ansattes erfaringer er ikke i samsvar med ungdommens uttrykte behov på en institusjon.

Når jeg søkte på relasjoner i akuttarbeid i barnevernet var det lite forskning som kom opp. Det kan sees som et felt det er lite forsket på. Informantenes erfaringer og opplevelser forteller at relasjon er et viktig verktøy i akuttarbeid. Informantene forteller om erfaring og kompetanse

på område for at ungdommene skal få den tjenesten de har krav på. Hva om fokus på relasjon er det som mangler for å få et bedre tilbud i akuttinstitusjonene i barnevernet?

Denne studien kan betraktes som liten, likevel mener jeg den kan belyse ny kunnskap som kan bidra til søkelys på relasjoners betydning i barnevernet.

Videre kan det være essensielt å ha en psykososial tilnærming til sårbar ungdom som blir akutt plassert samt å se mer på betydningen av relasjoner og relasjonsbygging for å sikre deres psykiske helse og utvikling.

9.0 LITTERTURLISTE

- Alnes, J. H. (2020). Hermeneutikk. Hentet 17.09.21 fra: <https://snl.no/hermeneutikk>
- Anstorp, T. & Benum, K. (2014) *Traumebehandling. Komplekse traumelidelser og dissosiasjon*. Universitetsforlaget
- Backe-Hansen, E., Bakkereig, E., Gautun, H. & Grønningsæter, A. B. (2011). *Institusjonsplassering – siste utvei? Betydningen av barnevernsreformen fra 2004 for institusjonstilbudet*. Oslo: NOVA – Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Hentet 14.11.2020 fra: http://www.nova.no/asset/5057/1/5057_1.pdf
- Barneombudet. (2020). *"De tror vi er shitkids"*. Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon – 2020. <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/De-tror-vi-er-shitkids.pdf>
- Barne- og familiedepartementet (2021). Høringsinnspill fra Bufetat, region øst: Tverrfaglig helsekartlegging av barn i barnevernet. Hentet 01.12.21 fra <file:///C:/Users/Ane/Downloads/H%C3%83%C2%B8ringsinnspill%20fra%20Bufetat%20region%20%C3%83%C2%B8st%20-%20Tverrfaglig%20helsekartlegging.pdf>
- Barne- og likestillingsdepartementet (2018). Endringer i barnevernsloven fra 1. juli. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/endringer-i-barnevernloven-fra-1.-juli/id2606170/>
- Barne-, ungdoms – og familiedirektoratet (2015). Differensiering av målgrupper ved plassering i atferds institusjon. Hentet 10.03.21 fra: https://bufdir.no/Barnevern/Inntak/Instrument_for_risikovurdering_av_varige_adferds_vansker_YLS_CMI/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (13.09.2021). Endringer i barnevernsloven fra 1. januar 2022. Hentet 30.11.2021 fra: https://bufdir.no/Barnevern/reform/ny_barnevernslov_er_vedtatt/endringer_i_barnevernloven_fra_1._januar_2022/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (18.06.2020). Akuttarbeid – faglig veileder. Hentet 08.03.21 fra <https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Akuttarbeid/Akuttveileder/>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2014). Rapport. Akuttarbeid i kommunalt arbeid. Hentet 04.03.21 fra <https://docplayer.me/7047888-Rapport-akuttarbeid-i-kommunalt-barnevern.html>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2015). Faglig veileder for akuttarbeid i institusjoner og beredskapshjem. Hentet 19.11.2021 fra: https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Fagveil_Akuttarbeidet_institusjon_beredskapshjem.pdf

- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2020). *Barn og unge i barnevernet skal få raskere og bedre helsehjelp*. Hentet 27.11.2020 fra: [https://bufdir.no/aktuelt/barn og unge i barnevernet skal fa raskere og bedre helsehjelp/](https://bufdir.no/aktuelt/barn-og-unge-i-barnevernet-skal-fa-raskere-og-bedre-helsehjelp/)
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2020). *Barn og unge som er akutt plassert av barnverntjenesten*. Hentet 04.03.21 fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/Barn_og_unge_plassert_utenfor_hjemmet/Akuttplasseringer/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (26.06.2020). Barnevern – kartlegging og utredning av psykisk helse og rus hos barn og unge. Hentet 30.11.2021 fra: <https://www.helsedirektoratet.no/pakkeforlop/barnevern-kartlegging-og-utredning-av-psykisk-helse-og-rus-hos-barn-og-unge/om-pakkeforlopet>
- Barnevernsloven. (1993). Lov om barnevernstjenester (LOV-1992-07-17-100). Hentet 09.03.2021 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Befring, E. (2010). Barnevernet i historisk lys. I Befring, E., Frønes, I. & Sørli, M-A. (Red.). (2010). *Sårbare unge. Nye perspektiver og tilnærminger*. (Utg. 1. Kap 1. Side 15-29). Gyldendal akademisk
- Bergli, K. S (2017). *Barns stemme og medvirkning i akutte saker. En studie av barnevernets ivaretagelse av barns rett til å bli hørt og til å medvirke i akutte saker*. (Masteroppgave). Høgskolen i Oslo og Akershus. Hentet 04.12.20 fra: <https://oda.oslomet.no/handle/10642/5364>
- Brandtzæg, I., Smith, L. & Torsteinson, S. (2011). *Mikroseperasjoner. Tilknytning og behandling*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Brøyn, T. (2017). Godt relasjonsarbeid gir effektive skoler. Hentet 19.02.2022 fra: <https://utdanningsforskning.no/artikler/2017/godt-relasjonsarbeid-gir-effektive-skoler/>
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal
- De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora. Hentet 31.30.22 fra: [Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi | Forskningsetikk](#)
- Det kongelige barne- og familiedepartementet. (2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. (Prop. 133L). Hentet 03.11.21 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdf/s/prp202020210133000dddpdfs.pdf>
- Fauske, H. (2009). Kan barnevernet bygge sosial kapital? I Rønning, R & Starrin, B. (red). *Sosial kapital i et velferdsperspektiv. Om å forstå og styrke utsattes gruppers sosiale forankring*. (Utg. 1. Kap. 6 side 84-95). Gyldendal akademisk
- Foss, P-K. /Riksrevisjonen. (2018). Riksrevisjonens undersøkelse av Barne-, ungdoms- og familieetatens bistandsplikt ved akuttplasseringer i barnevernet. (Rapport 3:8, 2017-

- 2018) Hentet 06.04.21 fra: <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2017-2018/akuttplasseringerbarnevern.pdf>
- Gilje, N. (2020). Hermeneutikk som metode – introduksjon til hermeneutisk intensjonalisme. I Jenssen, D., Kjørstad, M., Seim, S. & Tufte, P. A. (Red.). *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag*. (Utg.1. Kap. 7 side 189-217). Gyldendal
- Grant, M. J. & Booth, A. (2009). *A typology of reviews: an analysis of 14 reviews types and associated methodologies*. Health Information and Libraries Journals/ 26 s. 91-108. Hentet 19.02.2022 fra: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1471-1842.2009.00848.x>
- Greve, A. (2016). Profesjonalisert omsorg. Hentet 03.11.21 fra <https://utdanningsforskning.no/artikler/2016/profesjonalisert-omsorg/>
- Grøholt, B., Garløv, I., Weidle, B. & Sommerchild, H. (2015). *Lærebok i barnepsykiatri*. Universitetsforlaget
- Gundrosen, T. (2019). *Den uavklarte fremtiden – En kvalitativ undersøkelse av hvordan barnevernsbarn opplever en lengre akuttplassering på institusjon på 2000-tallet*. (Masteroppgave). Høgskolen i Østfold, Fredrikstad.
- Hagen, G. (2001). *Barnevernets historie – om makt og avmakt i det 20. århundret*. Akribe
- Hagqvist, A. & Widinghoff, B. (2000). *Miljøterapi – i går, i dag och i morgon*. Sverige: Studentlitteratur
- Hasle, B. (2013). «Det norske bakteppe». *Kjærlighet og verdighet i tilfriskningsprosesser: Om foreldreskap når barn har en psykisk vanske*. Norges Teknisk-naturvitenskaplige universitet, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Norsk senter for barneforskning.
- Helgard, M. (2018). *Hvordan skal menneskene lære å leve sammen i verden?* Hentet 08.06.2021 fra <https://www.nytid.no/en-liten-gruppe-mennesker-sto-utenfor-inngangen-og-en-av-dem-stakk-hurtig-en-lopeseddel-inn-i-handen-min-jeg-rakk-ikke-engang-a lese-overskriften-for-den-ble-snappet-fra-meg-gjerningspersonen/>
- Helsedirektoratet. (2008). *Veileder for poliklinikker i psykisk helsevern for barn og unge*. Hentet fra: https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/psykisk-helsevern-for-barn-og-unge-veileder-for-poliklinikker/Veileder%20for%20poliklinikker%20i%20psykisk%20helsevern%20for%20barn%20og%20unge.pdf/_attachment/inline/829f53aa-0b66-4139-8add-944c95d5b163:b03ce59e25e43dc7623f1b5940aff644ae83eb6a/Veileder%20for%20poliklinikker%20i%20psykisk%20helsevern%20for%20barn%20og%20unge.pdf
- Helsedirektoratet. (2015). *Samarbeid mellom barnevernstjenester og psykiske helsetjenester til barnets beste*. (Rundskriv 21/2015). Hentet 01.11.20 fra: <https://www.helsedirektoratet.no/rundskriv/samarbeid-mellom-barneverntjenester-og-psykiske-helsetjenester-til-barnets-beste/Samarbeid%20mellom%20barneverntjenester%20og%20psykiske%20helsetjene>

[ster%20til%20barnets%20beste.pdf/ /attachment/inline/3318e1cd-d0cb-4314-9990-f17b9d5a40ec:3ac134796a4fd80095714fb43a577d6d3f16331c/Samarbeid%20mellom%20barneverntjenester%20og%20psykiske%20helsetjenester%20til%20barnets%20beste.pdf](https://www.helsedirektoratet.no/pakkeforlop/barnevern-kartlegging-og-utredning-av-psykisk-helse-og-rus-hos-barn-og-unge)

- Helsedirektoratet. (2020). *Barnevern – kartlegging og utredning av psykisk helse og rus hos barn og unge*. Bufdir. Hentet 21.11.2020 fra: <https://www.helsedirektoratet.no/pakkeforlop/barnevern-kartlegging-og-utredning-av-psykisk-helse-og-rus-hos-barn-og-unge>
- Huby, G. Ø. & Langsholt, T. Ø. (2019). En fortelling om historiens muligheter: Om recovery og brukermedvirkning i rus- og psykiatrifeltet. I Svalastog, A, L., Kristoffersen, N, J., & Lile, H, S. (Red.). *Psykososialt arbeid. Kunnskap, verdier og samfunn*. (Utg. 1. Kap. 7. Side 203-227). Gyldendal
- Isaksen, B. (2019). *Relasjonskompetanse – et mål og et middel i barnevernets praksis. En studie om relasjonens betydning i møte mellom saksbehandler og familier i barnevernet*. (Masteroppgave). Norges arktiske universitet. Tromsø.
- Jacobsen, D, I. (2013). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene*. Høgskoleforlaget
- Jardim, J.S. P., Johansen, T. B., Blaasvær, N., Ames. H. & Berg, C. R. (2020). Akutt plassering i barnevernsinstitusjoner: en systematisk kartleggingsoversikt. Hentet 22.03.2021 fra Folkehelseinstituttet <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2020/akutt-plassering-i-barnevernsinstitusjoner-rapport-2020.pdf>
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2019). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Gyldendal.
- Jesson, J.K., Matheson, L. & Lacey, F.M. (2011). *Doing your literature review: Traditional and systematic techniques*. SAGE Publication
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P.A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag
- Johanson, K. (2016). Mellom hermeneutikk og fenomenologi – et essay i vitenskapsteori. Hentet 10.03.2022 fra: <https://www.musikkterapi.no/2-2016/2017/1/19/mellom-hermeneutikk-og-fenomenologi-et-essay-i-vitenskapsteori>
- Juul, R (2019). Sosialpedagogiske teorier og barnevernets praksis. I Studsrød, Paulsen, Kvaran & Mevik (Red.). *Barnevernspedagog. En grunnbok* (s. 54-65). Universitetsforlaget
- Kayed, N.S., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjeflefaat, T., Brubakk, A-M. & Wichstrøm, L. (2015). *Resultater fra forskningsprosjektet. Psykisk helse hos barn og unge i barnevernsinstitusjon*. Hentet fra: https://www.ntnu.no/documents/10293/1263899358/Barnevernrapport_RKBU.pdf/fb0b753b-bdab-4224-b607-5bfe2f1ee32e NTNU

- Kirkengen, A.L. & Næss, A.B. (2017). *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*. Universitetsforlaget
- Knutsen, E. M. (2011). Konsekvenspedagogikk – en negativ klang på en positiv tilnærming... Hentet 08.06.2021 fra: <http://www.konsekvenspedagogisk-forum.no/Artikler/Fagartikler/Konsekvenspedagogikk-en-negativ-klang-paa-en-positiv-tilnaerming>
- Kristoffersen, N. J. (2019). Livsutfordringer og pedagogisk endringsarbeid. I Svalastog A, L., Kristoffersen N, J., & Lile H, S (red). *Psykososialt arbeid. Kunnskap, verdier og samfunn*. (Utg. 1. Kap. 5. Side 134-167). Gyldendal
- Kunnskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet. (2021, 12.04). *Forskrifter om nasjonale retningslinjer for barnevernsfaglige masterutdanninger og helsesykepleierutdanninger er fastsatt*. Hentet 15.11.2021 fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/forskrifter-om-nasjonale-retningslinjer-for-barnevernsfaglige-masterutdanninger-og-helsesykepleierutdanning-er-fastsatt/id2844153/>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utgave). Gyldendal akademisk
- Kvam, M. (2016). Selvtillit og selvbilde. Hentet 25.10.21 fra: <https://nhi.no/familie/barn/selvtillit-og-selvbilde/>
- Kvaran, I. (2009). Barnevernets oppgaver. Forebygging/tidliginnsats. Hentet 30.11.2021 fra: <https://tidliginnsats.forebygging.no/Artikler--Kronikker/Barnevernets-oppgaver/>
- Langdridge, D. (2006). *Psykologisk forskningsmetode: En innføring av kvalitative og kvantitative til nærminger*. Tapir Akademiske forlag
- Larsen, E. (2015). *Miljøterapi med barn og unge. Organisasjonen som terapeut*. Oslo: universitetsforlaget.
- Liverød, R. S. (2010). Skyld og skyldfølelse. Hentet 20.10.2021 fra: <https://www.webpsykologen.no/artikler/skyld-og-skyldfoelse/>
- Løkken, A. M., Bisgaard, A. B., Fjeld, C., Jansen, A. D. & Bergly, T. H. (2018). Målgruppeundersøkelsen del 2: Interessentene. Tyrilistiftelsen.
- Marthinsen, E., Lichtwarck, W., Fauske, H. & Clifford, G. (2013). Hva mener vi med det nye barnevernet? I Marthinsen, E. & Lichtwarck, W. (Red.), *Det nye barnevernet* (s.13-34). Universitetsforlaget
- Mathisen, V. (2008). *Barn og ungdom i krise - hvordan bli en god hjelper?*. Eureka Forlag
- Moen, G. L. (2016). *Jeg trenger noen å være glad i. Fortellinger om møter mellom mennesker og utvikling av profesjonell kompetanse*. Cappelen Damm Akademisk

- Myrhol, F. K. (2021). *Ny barnevernslov med krav om master*. Hentet 15.11.2021 fra: <https://www.uib.no/aktuelt/144203/ny-barnevernslov-med-krav-om-master>.
- Neumann, C, E, B. & Neumann, I, B. (2012). *Forskeren i forskningsprosessen*. Cappelen Damm
- Neumann, C.E.B. (2017). Kroppsliggjorte omsorgspraksiser på omsorgsinstitusjon. Tidsskriftet Norges Barnevern, 94. Hentet fra: <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-03>
<https://www.ntnu.no/documents/1268850643/1273757823/Nettutgave-NOVA-Rapport-12-17-God-omsorg-i-barnevernsinstitusjoner.pdf/120889dd-39ac-45f4-81fd-f625744ddffc>
- Olsen, E., Paulsberg, A. & Toreld, E, M. (2019). Ett sted går grensen? Selvbestemmelse og medvirkning i psykososial praksis. I Svalastog A, L., Kristoffersen N, J., & Lile H, S (red). *Psykososialt arbeid. Kunnskap, verdier og samfunn*. (Utg.1 Kap. 12. Side 312-339). Gyldendal
- Olsen, H. & Bergly, T. H. (2018). *Elevene på Tyrilihaugen og arbeidslagets betydning for tanker om fremtiden*. Oslo: Tyrilistiftelsen
- Oppedal, M. (2008). *Akutthjemlene i barnevernsloven*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Paulsberg, A (2016). *Det kunne kanskje blitt sånn i alle tilfeller*. (Masteroppgave). Høgskolen i Østfold, Fredrikstad. Hentet 09.02.21 fra https://hiof.brage.unit.no/hiof-xmloi/bitstream/handle/11250/2416012/16-01560-6%20Masteravhandling%20-%20det%20kunne%20kanskje%20blitt%20s%c3%a5nn%20i%20alle%20tilfeller%20-%20Om%20ivareta%20276287_1_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pedersen, W. (2012). Fortellingens kraft. I Gilbert, S. Stanicke, E. & Engelstad, F. (Red.) *Psyke, kultur og samfunn. Perspektiver på indre og ytre virkelighet*. (Utg. 1. Side 247-261). Abstrakt forlag
- Rettighetsforskriften. (2012). Forskrift om rettigheter og bruker av tvang under opphold i barnevernsinstitusjon. LOV- 1992-07-17-100-§5-9. Hentet 08.03.21 fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-11-15-1103>
- Røkenes, O.H. & Hanssen, P. (2012). *Bære eller briste: Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (3.utg). Bergen: Fagbokforlaget
- Sander, K. (2021). *Atferdsteorier: Teorier som forklarer menneskelig atferd*. Hentet 18.09.21 fra: <https://estudie.no/atferdsteorier/>
- RVTS. (u.å.). Relasjon og tilhørighet. <https://rvtssor.no/veien-videre/relasjon-og-tilhorighet/>
- Skærbæk, E. & Nissen, M. (2014). *Psykososialt arbeid. Fortellinger, medvirkning og felleskap*. Gyldendal Akademisk
- Skårderud, F. & Sommerfeldt, B. (2016). *Miljøterapi boken. Mentalisering som holdning og handling (MBT-M)*. Gyldendal

- Sommerfeldt, M. B. (2019). Relasjoner mellom barn og voksne på barnevernsinstitusjoner i Norge. Vår tids forståelser sett i et historisk perspektiv. Hentet 06.04.21 fra: https://www.idunn.no/tnb/2019/03/relasjoner_mellom_barn_og_voksne_paa_barnevern_institusjoner
- Sommerfeldt, M. B. (2020). Sosialt arbeid med ungdom på barnevernsinstitusjoner – en analyse av ansattes refleksjoner. Hentet 19.02.2022 fra: <https://fonteneforskning.no/forskningsartikler/sosialt-arbeid-med-ungdom-pa-barneverninstitusjoner--en-analyse-av-ansattes-refleksjoner-6.19.790569.3ee74f9c31>
- Spurkeland, J. (2018). *Relasjonell atferd i arbeidslivet*. Universitetsforlaget
- Stenhaug, C. (2018). Når de som skal avdekke krenkelser mot barn, selv er de som krenker. Lærere må lære å endre på praksis de selv ble utsatt for som barn. Hentet 20.10.21 fra: <https://www.utdanningsnytt.no/laereryrket-mobbing/nar-de-som-skal-avdekke-krenkelser-mot-barn-selv-er-de-som-krenker/142596>
- Støren, I. (2013). *Bare søk! Praktisk veiledning i å gjennomføre en litteraturstudie*. Cappelen Damm Akademisk
- Svalastog, A., Kristoffersen, N. J. & Lile, H. S (2019). *Psykososialt arbeid. Kunnskap, verdier og samfunn*. Gyldendal
- Tetzchner, S, v (2012). *Utviklingspsykologi*. Gyldendal akademisk
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen Fagbokforlag.
- Thomassen, M. (2020). Fenomenologiens mange ansikter. I Jenssen, D., Kjørstad, M., Seim, S. & Tufte, P. A. (Red.). *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag*. (Utg.1. Kap. 4 side 104-134). Gyldendal
- Thornquist, E. (2009) *Kommunikasjon: Teoretiske perspektiver på praksis i helsetjenesten*. Gyldendal
- Tyrili. Syn på behandling. Hentet 10.03.21 fra: <https://www.tyrili.no/synpa-behandling/Tyrilistiftelsen>
- Wadel, C., & Wadel, C. C. (2007). *Den samfunnsvitenskapelige konstruksjon av virkeligheten*. Kristiansand: Høgskoleforlaget AS

10.0 VEDLEGG

1. Intervjuguide
2. Informasjonsskriv
3. Samtykkeskjema
4. Godkjenning NSD

Intervjuguide

Semistrukturert intervju. Oppfølgingsspørsmål vil tilkomme underveis i intervjuet.

1. Bakgrunns spørsmål

1.a Alder

1.b Kjønn

1.c Utdanning

1.d Hvor lenge har du jobber i barnevernet

2. Relasjonsbegrepet

2.a Hva legger du i begrepet relasjon?

2.b Hva tenker du er forskjellen på relasjon og det å komme i posisjon, på din arbeidsplass?

3. Hvordan jobbe med dette

3.a Hvordan synes du det er å jobbe med retningslinjen: Å ikke skulle lage en relasjon med ungdommen, fordi de allerede har relasjonsbrudd med seg så skal ikke vi lage flere?

3.b Ser du noen utfordringer knyttet til dette?

3.c Hvordan synes du din kompetanse er i forhold til det å komme i posisjon til å få kontakt med ungdommen?

3.d Er det noe du tenker er mangelfullt eller du kunne tenke deg mer av, ifh til læring rundt relasjoner?

4. Tilnæringsmåter

4.a Hva tenker du kan være konsekvensen av å ikke lage en relasjon?

4.b Har ungdommens plasseringens-tid noe å si for hvordan man oppnår kontakt?

4.c Hvilke erfaringer har du med tilnæringsmåter og metoder når plasseringer går utover tenkt tid?

4.d Hvilke erfaringer har du med relasjonsbygging i en akutfase?

Vil du delta i forskningsprosjektet -

Det er i møte med andre vi blir til og relasjoner skapes – en kvalitativ undersøkelse av ansattes forholdningsett og erfaringer med relasjoner til ungdom på en akutt institusjon i barnevernet?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvor retningslinjene i barnevernet har sitt utspring og hvordan det er å jobbe med ungdommer uten å skulle lage en varig relasjon. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er en masteroppgave, hvor formålet er å kartlegge rundt tema relasjon. Barnevernets retningslinjer i akuttarbeid sier noe om at personal skal etterstrebe og komme i posisjon til ungdommen. Det som fanget min interesse var et utsagn som gikk igjen i akuttarbeidet; Man skal ikke lage en relasjon til ungdommene, fordi det blir et relasjonsbrudd når ungdommen flytter, at disse ungdommene allerede har med seg et relasjonsbrudd og skal ikke få flere enn nødvendig. Studiens mål er flerdelt. En akuttplassering er på mange måter en kaotisk situasjon med tanke på tidsperspektiv, tap av sosiale nettverk og hvordan veien videre blir. Det er nye mennesker å forholde seg til, andre ungdommer og et nytt sted ungdommene skal bo for en periode. Jeg vil presentere kort hvordan ungdommer gir uttrykk for at det oppleves å bo midlertidig på en institusjon, og alt kaoset som følger en uavklart fremtid. Oppgavens mål er å finne ut hvor retningslinjene har rotfeste når det handler om relasjoner i akuttarbeid. Det å ikke skulle å ha en relasjon eller lage en relasjon med ungdommene som er akuttplassert, er det faglig forankret i nyere forskning eller det er en «sannhet» som er videreført fra historiens første møte med barne- og ungdomspsykiatri. For å kunne se dette fra flere perspektiver ønsker jeg å presentere hvilke konsekvenser det kan ha å ikke lage en relasjon, og hvilke alternativer finnes til relasjonsbygging.

Opplysningene vil ikke ha andre formål enn å brukes som resultater i denne oppgaven.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen i Østfold er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Grunnen til at du blir valgt ut til å delta på dette prosjektet er at du er ansatt på en akutt institusjon i barnevernet. Det er valgt informanter fra ulike team for å få variasjon.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det for deg å svare på spørsmål i et intervju. Opplysningene som samles inn, er ditt navn når intervjuet starter. Dette er for å kunne finne tilbake til ditt intervju hvis du ønsker å trekke deg, slik at jeg vet hvem som skal slettes.

Intervjuet vil vare i ca 20 minutter og vil være over telefonen eller fysisk møte om du ønsker det. Det vil være spørsmål rundt ditt arbeidssted, og deres praksis rundt arbeid med

ungdommer. Jeg vil spørre noen spørsmål om relasjoner, og hvordan du synes det er å jobbe på en akutt institusjon. Jeg tar lydopptak og notater under intervjuet. Husk at du har taushetsplikt ovenfor arbeidsplassen, så ikke navn, identifiserbare bakgrunnsopplysninger, kjønn, sted og diagnoser ikke nevnes i intervjuet. Forsker og informant har et felles ansvar for det ikke kommer frem taushetsbelagte opplysninger under intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun jeg som vil ha tilgang til ditt navn sammen med intervjuet du har gitt. Det vil bli kodet, slik at navnet ditt og svarene du har gitt lagres på ulike plasser. Veileder ved Høgskolen i Østfold vil kunne se deler av innhold, men uten navn knyttet til intervjuene.

Når oppgaven blir ferdig, vil det ikke være mulig for deg å bli gjenkjent i prosjektet. Det vil ikke bli oppgitt institusjon eller personer som har deltatt i undersøkelsen. Arbeidsmetoden vil bli beskrevet, det vil si at det er gjennomført intervjuer.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er April 2022, men står til dato desember 2022. Ved prosjektslutt slettes all tilhørende data som er innhentet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Østfold har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskolen i Østfold ved Anna Lydia Svalastog. Anna.l.svalastod@hiof.no
- Ane Lorentzen. Ane.lorentzen90@gmail.com 95708224

- Vårt personvernombud: [Martin Gautestad Jakobsen](#) ved Høgskolen i Østfold

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet - Det er i møte med andre vi blir til og relasjoner skapes – en kvalitativ undersøkelse av ansattes forholdningsett og erfaringer med relasjoner til ungdom på en akutt institusjon i barnevernet? og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

☐ å delta i et intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Det er i møte med andre vi blir til og relasjoner skapes – en kvalitativ undersøkelse av ansattes forholdningsett og erfaringer med relasjoner til ungdom på en akutt institusjon i barnevernet.

Referansenummer

947207

Registrert

05.05.2021 av Ane Lorentzen - ane.lorentzen@hiof.no Behandlingsansvarlig institusjon
Høgskolen i Østfold / Avdeling for helse og velferd

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Anna Lydia Svalastog, anna.l.svalastog@hiof.no, tlf: 40643549

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Ane Lorentzen, ane.lorentzen90@gmail.com, tlf: 95708224

Prosjektperiode

01.01.2021 - 16.12.2022

Status

27.05.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

27.05.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 27.05.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

Kontaktperson hos NSD: Silje Fjelberg

Opsvik Lykke til med prosjektet!